

**DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ÇİZGİ DİZİLERİN
BEŞİNCİ VE ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SÖZ VARLIĞINA KATKISI**

**Hamiyet BURSALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

KÜTAHYA, 2014

**DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ÇİZGİ DİZİLERİN
BEŞİNCİ VE ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SÖZ VARLIĞINA KATKISI**

**Hamiyet BURSALI
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL**

Kütahya, 2014

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların “Kaynaklar” bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Hamiyet BURSALI

Kabul ve Onay

Hamiyet BURSALI'nın "Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı" başlıklı yüksek lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile kabul edilmiştir.

.../.../...

Yrd. Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Murat TURNA

Yrd. Doç. Dr. R. Serkan ARIK

Doç. Dr. Turan TEMUR

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

“Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı” adlı bu araştırmada çizgi dizilerden öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmede nasıl yararlanılabileceğini tartışmak, konu hakkında ailelere ve eğitimcilerle önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırmada “Çizgi dizilerle çocukların söz varlığına katkı sağlanabilir mi?” sorusundan hareketle çalışma grubu olarak belirlenen çizgi dizilerdeki söz varlığı unsurlarının sıklıkları incelenip bu çizgi dizilerin beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısı değerlendirilmiştir.

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş, kavramsal çerçeve, konuyla ilgili araştırmalar (literatür), problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlılar ve sınırlılıklar yer almaktadır. İkinci bölümü oluşturan yöntem kısmında; araştırma modeline, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine değinilmiştir. Üçüncü bölümde araştırma bulgularına ait tablolara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde tartışma, sonuç, değerlendirme ve öneriler yer almaktadır. Kaynakça bölümünde, yararlanılan kaynaklar listelenmiştir. Beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna ise ekler bölümünde yer verilmiştir.

Her zaman için bilgi ve deneyimlerini, hoşgörü ve sabrını benden esirgemeyen; araştırmamın her aşamasında bana yol gösteren, örnek aldığım, değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL’a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim süresince bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım değerli hocalarım Doç. Dr. Ali Fuat ARICI’ya, Doç. Dr. Mustafa BAŞARAN’a, Doç. Dr. Kürşad YILMAZ’a teşekkür ederim.

Tezin özellikle yöntem bölümüne yaptığı katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Serkan ARIK’a ve Yrd. Doç. Dr. Murat TURNA’ya, tezin gözden geçirilmesi

aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen yüksek lisans arkadaşım Ümit YEGEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman yanımda olan ve yüksek lisans eğitimimin mimarı olan biricik anneme ve sevgili kardeşime teşekkürü borç bilirim.

Hamiyet BURSALI

Kütahya, Aralık 2014

İçindekiler Tablosu

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.....	iii
İçindekiler.....	v
Şekil Listesi.....	vii
Tablolar Listesi.....	viii
Özet.....	ix
Abstract.....	x
Giriş.....	1
Dil, Ana Dili ve Ana Dili Gelişimi	2
Dil	2
Ana dili ve ana dili gelişimi	3
Ana dili öğretimi	4
Dil becerileri	7
Dinleme/izleme	8
Dinleme/izleme-okuma ilişkisi	10
Dinleme/izleme-yazma ilişkisi	11
Dinleme/izleme-konuşma ilişkisi.....	12
Dinleme eğitimi	12
Medya/Ekran (Televizyon)	16
Çizgi film/dizi	21
Çizgi film/dizi ile çocuk eğitimi	22
Söz Varlığı.....	25
Söz varlığı unsurları	29
Yabancı kelimeler	29
Terimler.....	30
Argo	30
Deyimler	31
Atasözleri	31
İkilemeler	33
Kalıplaşmış sözler	33
Kalıp (ilişki) sözler.....	33

Çeviri sözler	34
Literatür (Alan Yazın).....	35
Problem Durumu	37
Araştırmanın Amacı ve Önemi	40
Problem Cümlesi	41
Alt problemler	42
Araştırmanın Sayıltıları.....	42
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	42
Yöntem.....	43
Araştırma Modeli	43
Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu).....	43
Verilerin Toplanması	45
Veri toplama araçları.....	45
Verilerin Analizi	47
Bulgular	50
Yabancı Kelimeler ile İlgili Bulgular	52
Terimler ile İlgili Bulgular	56
Argo İfadeleri ile İlgili Bulgular	60
Deyimler ile İlgili Bulgular	62
Atasözleri ile İlgili Bulgular	65
İkilemeler ile İlgili Bulgular	66
Kalıplaşmış Sözler ile İlgili Bulgular	68
Kalıp (İlişki) Sözler ile İlgili Bulgular	69
Çeviri Sözler ile İlgili Bulgular	74
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	79
Tartışma	79
Sonuç.....	85
Öneriler	87
Kaynaklar.....	90
Ekler Listesi.....	102
Özgeçmiş	103

Şekil Listesi

Sayfa

Şekil 1. Ana dili öğretim süreçleri.....	10
--	----

Tablolar Listesi

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi	8
Tablo 2 Yaşa Göre Boş Zaman Etkinlikleri	18
Tablo 3 Tematik Çocuk Kanalları ile Bu Kanallarda On Yaş Üstü Çocuklara Hitap Eden Çizgi Diziler	44
Tablo 4 Çizgi Diziler ve Yayınladıkları Tematik Çocuk Kanalları.....	45
Tablo 5 Çizgi Diziler ve İzlenme Sıklıkları.....	47
Tablo 6 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Yabancı Sözcüklerin Dağılımı	56
Tablo 7 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Terimlerin Dağılımı	59
Tablo 8 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Argo İfadelerinin Dağılımı	62
Tablo 9 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Deyimlerin Dağılımı	65
Tablo 10 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Atasözlerinin Dağılımı	66
Tablo 11 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre İkilemelerin Dağılımı	68
Tablo 12 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Kalıplaşmış İfadelerin Dağılımı.....	69
Tablo 13 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Kalp (İlişki) Sözlerin Dağılımı.....	74
Tablo 14 Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Çeviri Sözlerin Dağılımı	76
Tablo 15 Çizgi Dizilere Göre Söz Varlığı Ögelerinin Dağılımı	77
Tablo 16 Çizgi Dizilerde En Fazla Yer Alan Söz Varlığı Unsurları.....	86

Özet

Çizgi dizilerin beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısı

Araştırmada çizgi dizilerdeki söz varlığı hakkında bilgi verilerek çizgi dizilerden öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmede nasıl yararlanılabileceğini tartışmak, konu hakkında önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çizgi dizilerdeki söz varlığı öğeleri, çocukların söz varlığına katkı yapacağı düşünülen çizgi dizilerin nitelikleri, söz varlığını geliştirmede çizgi dizilerden yararlanmada dikkat edilmesi gereken hususlar irdelenmiştir.

Tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın evreni çizgi dizilerden, çalışma grubunu ise 2012-2013 yılında Türkiye televizyonlarında şifresiz yayın yapmakta olan tematik çocuk kanallarındaki beş çizgi dizinin, ilk beş bölümünden meydana gelmektedir. Çalışma grubunu oluşturan çizgi dizilerin belirlenmesinde yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri esas alınmıştır. Söz varlığı ve çizgi diziler hakkında derinlemesine bilgi toplamak için belgesel tarama yönteminden yararlanılmıştır.

Verilerin analizinde doküman incelemesi yöntemleri içerisinden, veri analizine ait içerik ve frekans analizleri kullanılmıştır. İçerik analizi için söz varlığı ana tema, yabancı kelimeler, terimler, argo, deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıplaşmış sözler, kalıp (ilişki) sözler, çeviri sözler ise alt temalar olarak belirlenmiştir. Temaların belirlenmesinde alan yazındaki benzer çalışmalar esas alınmıştır.

Temalara ilişkin veriler, çizgi dizilerin bölümlerine göre frekans değeri olarak ifade edilmiştir. Sonra, temalara ait veriler tablolar halinde düzenlenmiştir. Sonuç olarak araştırma evrenini temsil ettiği düşünülen çizgi dizilerin, beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısının genel manada olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmanın, gelecekteki araştırmalara ve konuyla ilgilenenlere ışık tutacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çizgi dizi/film, dinleme/izleme becerisi, söz varlığı

Abstract

Contribution of cartoons to vocabulary knowledge of fifth and sixth grade students

The research aims discuss and give suggestions on how cartoons can be used in enriching the students' vocabulary knowledge by giving information on vocabulary in cartoons. In accordance with this purpose; elements of vocabulary in cartoons, qualities of the cartoons that are thought to contribute to children's vocabulary, matters to be careful about while benefiting from cartoons in improving vocabulary knowledge will be dealt.

Subject of the research, which uses scanning model, constitutes cartoons while its study group is first five episodes of five cartoons which aired in the thematic, clean, children channels in Turkey, between the years of 2012-2013. While deciding the cartoons constituting the study group data, semi-structured interview forms were the base.

During the analysis of data, among the document analysis techniques content analysis and frequency analysis techniques were used. For content analysis, vocabulary is the main theme, and foreign words, terms, argot, phrases, proverbs, reduplications, chunks, translation words are sub- themes. Similar researches in the field are based on while deciding the themes.

Data regarding the themes are expressed as frequency assets according to the episodes of the cartoons. Then data about themes are arranged into charts. As a result, it is revealed that contribution of cartoons, which are thought to be the subjects of the research, is generally positive for fifth and sixth grade students' vocabulary. It is believed that this research will show the way for future researches.

Key words: Cartoons, listening/watching abilities, vocabulary

Birinci Bölüm

Giriş

Bilim ve teknolojideki ilerleme; iletişim, haberleşme, sağlık gibi birçok alanda hayatı kolaylaştırması dışında bireylerin yaşama, düşünme ve iletişim biçimlerini de etkilemektedir. Kitle iletişim araçları sayesinde bilgiye ulaşma ve bilgi paylaşımı giderek kolaylaşmaktadır. Kitle iletişim araçlarının en yaygını televizyondur.

Hemen her evde en az bir adet televizyon bulunmaktadır. Televizyon günümüz insanının eğlence ihtiyacı dışında eğitim ihtiyacını da karşılar duruma gelmiştir (İnce, 1991). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılmaya başlanmış ve eğitim-öğretim faaliyetleri okula bağlı bir alan olmaktan çıkarılmıştır.

Çocukların en sevdiği televizyon yapımları, çizgi film/dizilerdir. Çizgi film/dizilerin temini her geçen gün kolaylaşmakta, bu yapımlara televizyon dışında DVD, internet gibi birçok kaynaktan ulaşılabilir. Çocukların çizgi filmlere/dizilere ilgisi, çocuk eğitiminde çizgi filmlerden/dizilerden yararlanma fikrini doğurmuştur.

Ana dili eğitiminde ülkemizin yeterince başarılı sağlayamadığı bilinmektedir. Çözüm için okullarda farklı öğretim yöntem ve teknikleri, sınav sistemleri denenmekte ama sonuçta öğrencilerden istenilen düzeyde dönüt alınamamaktadır. Çözüm, eğitim sistemini sık sık değiştirmekte değil, hâlihazırdaki materyallerden eğitim-öğretim alanında en yüksek düzeyde yararlanabilmekte gizlidir.

Çocuğun eğlenerek öğrendiği ilkesinden yola çıkıldığında çizgi filmler/diziler, günümüz eğitim-öğretim ortamları için adeta biçilmiş kaftandır. Bununla birlikte birçok televizyon yapımı gibi çizgi filmler de yeterli denetimden geçmeden çocuğa sunulabilmektedir. Bu açıdan ailelere ve eğitimcilere konuyla ilgili önerilebilecek çizgi film/dizilere ihtiyaç duyulmaktadır.

Televizyon ve çocuk eğitimi üzerine yapılan araştırmalar, çocukların yeni kelime öğrenme düzeylerinde televizyonun olumlu etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Yabancı dil ve ana dili öğreniminde televizyon programları etkili bir araç olarak kullanılabilir (Çamlıbel İrkin, 2012).

“Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı” adlı bu araştırmada, “Çizgi dizilerle çocukların söz varlığına katkı yapmak mümkün mü? sorusundan hareketle çalışma grubu olarak belirlenen çizgi dizilerdeki söz varlığı unsurları değerlendirilmiş, ailelere ve eğitimcilere konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Dil, Ana Dili ve Ana Dili Gelişimi

Dil

Dil temelde bir iletişim aracıdır. Bu iletişim tüm canlılar için geçerlidir. Her canlı, iletişimde kendilerine has bir dil kullanmaktadır. Arıların, karıncaların, yunusların iletişim biçimleri bu dillere birer örnektir. Ayrıca trafik işaretleri, renkler, jest, mimikler de birer dildir (Akpınar, 2010).

Dil kavramı, insanlarda ve hayvanlarda farklı nitelik taşımaktadır. Hayvanlardaki dil kavramı, içgüdüsel nitelik taşımaması yönüyle insanlardaki dil kavramından ayrılmaktadır.

İnsan toplulukları tarih içinde çeşitli diller meydana getirmiştir. Günümüzde 2500-6000 çeşit dil olduğu tahmin edilmektedir (Lewin, 2000; Akt: Parsa, 2007). Bu dillerin bir kısmı yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Birkaç dil de uluslararası düzeyde geniş bir kullanım alanına sahiptir.

Bugüne değin dilin birçok tanımı yapılmıştır. Bu tanımlardan birkaçı şöyledir: Dil, bir bildirim aracıdır (Korkmaz, 2001). İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir araç, kendine özgü kuralları olan ve bu kurallar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli anlaşmalar sistemi, seslerden meydana gelmiş canlı bir kurumdur (Ergin, 1998). Duygu ve düşüncelerimizi başkalarına aktarmamızı sağlayan, ses ve anlam yönünden ortak öğelerden oluşan, çok yönlü bir dizgedir (Aksan, 2000). Doğumdan itibaren insanın duygu, düşünce, hayal dünyasını, düşüncelerini uygulama yeteneğini

geliştiren; duygularını terbiye etmesini, estetik zevkini geliştirmesini, topluma uyum sağlamasını kısacası sosyalleşmesini sağlayan bir araçtır (Karakuş, 2005).

Dil yalnızca konuşma ve yazı ile sınırlı bir olgu değildir. Dil; muhakeme, problem çözme, planlama, analiz ve sentez gibi bilişsel süreçleri de kapsamaktadır. Düşünceyi ortaya çıkararak ve tamamlayan dili, düşünceden ayrı düşünmek imkânsızdır. Dil, onu konuşan bireylerin duygu ve düşünce dünyalarını şekillendirdiği (H. Kaplan, 2004) gibi kişilerin duygu ve düşünce dünyaları da dili şekillendirmekte; dolayısıyla dil-düşünce ilişkisi her daim canlılığını korumaktadır. Dil ayrıca, toplumsal gelişmelerden de etkilenmekte; sosyal olaylar, icatlar, toplumların atlattığı süreçler dile söz varlığı olarak yansımaktadır. Humbolt'un (Akt: Akarsu, 1998, s. 38), "Dil olmuş bir şey, bir ürün (ergon) değil, bir etkinliktir (energia)." sözü bu görüşü destekler niteliktedir.

İnsanların konuşmasını sağlayan organik dilin, işlevlerini tümüyle yerine getirmesi için göz, kulak ve dilin biyolojik olarak sağlıklı olması lazımdır. Dilsel gelişim için ise çokça dinleme/izleme ve konuşma etkinliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Dilsel gelişim, dinleme ile başlamakla birlikte sözcüğün öğrenilmesi için birkaç dinleme yeterli olmamaktadır. Kişinin kelimeyi öğrenebilmesi, o kelimeyi anlamına uygun olarak kurulan birçok cümleyi duymasından sonra gerçekleşmektedir (Duru, 2009). Dilin doğru ve etkili kullanımının temelinde ise ana dili öğretimi yer almaktadır.

Ana dili ve ana dili gelişimi

Ana dil ile ana dili kavramları genellikle birbirleriyle karıştırılmaktadır. Ana dili ilkin aileden, sonrasında çevreden öğrenilen; insanın bilinçaltına işleyen, birey ve toplum arasında bağlantı kuran bir dildir (Korkmaz, 1992; Aksan, 2004; TDK Türkçe Sözlük, 2005). "İnsanın içinde yaşadığı, doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dildir." (Göğüş, 1978). Ana dil ise "Başka dil ve lehçeler türetmiş olan dil." olarak ifade edilmektedir (TDK Türkçe Sözlük, 2005). Ana dil toplumdaki fertler arasında bağ kuran dil, ana dili ise aileden öğrenilen dil şeklinde tanımlanabilmektedir.

Karakuş (2005) ana dilini, insanın doğru düşünüp sağlıklı iletişim kurmasına yarayan sihirli bir güce benzetmektedir. Çünkü bireyin en iyi düşünme biçimi ana dili ile gerçekleşmekte ve birey kendini yine en doğru ana dili ile ifade

edebilmektedir. Ana dili ile düşünülüp başka bir dilde yazmaya çalışıldığında duygu ve düşünceleri dile getirmek güçleşmektedir. Bu açıdan dil ve dil gelişimi, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur.

Dil gelişimi çocuğun yaşına, fizyolojik, zihinsel ve sosyal gelişimine bağlıdır. Dil gelişimi denildiğinde akla ilk gelen isimler Piaget ve Vygotsky'dir. Piaget ve Vygotsky dil ediniminde farklı görüşleri savunmaktadır. Piaget'e göre gelişim sadece birey tarafından gerçekleştirilirken Vygotsky, gelişiminin başkalarına bağlı olduğunu savunur (Senemoğlu, 2002). Piaget'de dilsel gelişimin bireysel, Vygotsky'de ise sosyal yönü ağır basmaktadır.

Dil gelişimini Güteryüz (2003, s. 11), "Öğrendiği sözcükleri kullanan çocuğun, bu sayede kendini ifade edebilme ve çevredeki yazılı ve sözlü dili anlayabilme yeteneği" şeklinde tanımlamaktadır. Dil gelişim sürecinde aileye ve öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Anne, baba ve öğretmenlerce kullanılan sözcüklerin çocuğun dil gelişimine etkisi büyük olup aile ve öğretmenlerce çocuğun dil gelişimi hızlandırılabilir (Kurt, 2008).

Uzmanlar dil gelişiminin doğum öncesi dönemde, bebeğin anne karnındayken annesinin sesindeki farklılaşmayı algılamasıyla başladığını kabul etmektedir. "Bebek sık sık tekrarlanan kelimelerle anne ve babasının adını bilerek büyümektedir. Stern, Schaffer, Rondal ve Boysson Bardies gibi araştırmacılar, bebeğin henüz anne karnındayken sözlerin özelliklerini, ritmini, tonunu ve dil yapısını öğrendiğini açıklamaktadırlar." (Güneş, 2012, s. 7).

Çocuğun dil gelişiminin %80'inin okulöncesi dönemde tamamlanması, okul öncesi dönemin diğer gelişim dönemlerinde olduğu gibi dil gelişimi için de önemine işaret etmektedir. Senemoğlu (2002), çocukların okula gelinceye kadar temel dil becerilerini kazandığını, özellikle konuşma ve dinleme becerilerinin çok erken yaşlarda geliştiğini belirtmektedir. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda desteklenmesiyle dil gelişimine katkı yapılabilir. Kelimelerin öğrenilmesi ile sınırlı olmayan dil gelişimi, cümleler arasındaki anlamsal ilişkileri ve cümle yapısına ilişkin kuralları da kapsamaktadır.

Ana dili öğretimi

Ana dili gerek eğitim-öğretiminde gerekse de bireyler arası iletişimde başlıca araç niteliğindedir. Ana dili; deneyimlerin, kültürel mirasın, bilgi ve

buluşların geleceğe aktarılmasında temel vasıta niteliğindedir. Bu maksatla ana dil öğretimi, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Öğretim belli bir amaca göre gerekli bilgileri verme işidir. Bunun dışında öğretim öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenlemeyi, gerekli materyalleri hazırlamayı, sürece kılavuzluk etmeyi de kapsamaktadır. Eğitim ise öğrenme yaşantıları yoluyla bireyde istendik davranış değişiklikleri kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır (Yörükoğlu, 2000).

Çocuk ana dilini çevreyle etkileşimi sonucu doğaçlama olarak kolayca öğrenmektedir. Fakat bu durum çocuğun ana dilini tümüyle öğrendiği anlamına gelmemektedir. Çocuğun ana dili bilinci, zevki ve duyarlılığı kazanması; duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak doğru ve etkili biçimde ifade etmesi planlı, uzun vadeli bir ana dili öğretimini gerekli kılmaktadır.

Ana dili öğretimi ifadesiyle Türkçe dersleri kastedilmektedir. Sever (2003) ana dili öğretiminin ilkokuldan başlanarak üniversiteyi de kapsaması gerektiğini; öğretimin belli dönemlerle sınırlandırılmayacağını; Göğüş (1978), ana dili öğretimini ezberden çok beceri durumuna getirmeyi; Vardar (1998) ise ana dili öğretiminde çevrenin önemini vurgulanmaktadır.

Ana dili öğretimini yalnızca dil öğretimiyle sınırlandırmak doğru olmaz. “Ana dili öğretimiyle dilin tüm yapısı, kuralları, kullanımı hakkında bilgi verilirken o dilin dünyaya bakışı ve kültürü de öğretilmektedir” (Topçuoğlu, 2011, s. 15). Dilinin kurallarına hâkim olan bunları günlük ve akademik yaşamında uygulayabilen bireylerden meydana gelen toplumlarda birlik, beraberlik şuuru da artmaktadır (Karakuş, 2005).

Okullardaki eğitim-öğretim faaliyetleri, ana dili öğretimi ile paralel ilerlemekte; eğitim kurumlarının müfredatı da dile göre şekillenmektedir. Eğitim kurumlarının temel hedefi, çocuğa ana dilinin mantığını öğretmek ve ona ana dili zevki ve bilinci kazandırmaktır. İyi ve kaliteli bir ana dili eğitimi; çocuğa başarı ve özgüven kazandırmakta, çocuğun diğer derslerdeki başarısını da arttırmaktadır. Çocuk ana diline hâkim olduğu, kendini ifade edebildiği ölçüde toplumda var olmaktadır. Bu tür bireylerden örülü toplumlar da uygarlık yolunda daha ileri saflarda yer almaktadır.

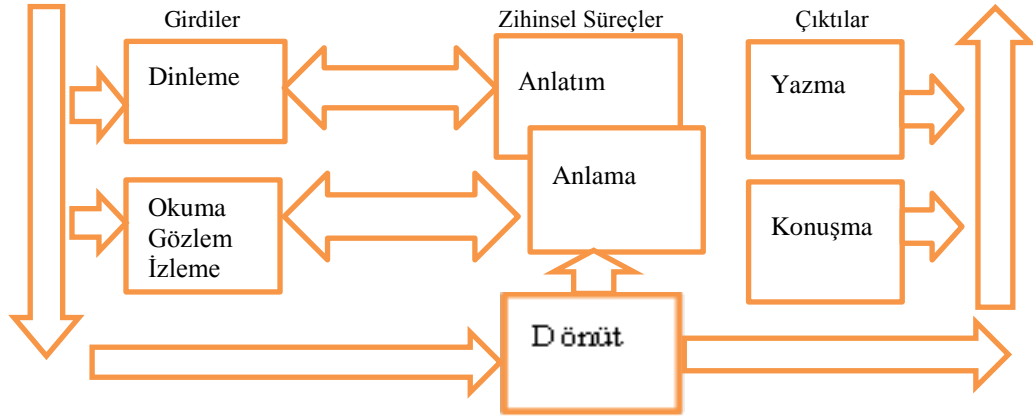
Ana dili eğitimi çocuğa sistemli ve programlı bir şekilde okullarda verilmektedir. En basit tanımıyla okul, eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği kurumdur. Okuldaki Türkçe dersi çocuğa ana dili becerisi, bilinci ve zevki kazandırmada temel teşkil etmektedir. Okul döneminden önce bireyin çevresinden kazandığı sözlü dil becerileri ve bunları kullanım özellikleri, programlı bir dil öğretimi ile üstdil becerilerine dönüşür (Maden, 2010, s. 16).

Okullarda belli bir plan ve program dâhilinde gerçekleştirilen ana dili öğretiminin belli amaçları vardır. Ana dili öğretiminin amaçları kısaca şöyledir:

- Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirme,
- Türkçeyi sevdirmeye, Türkçenin doğru ve etkili kullanımını sağlama,
- Zihinsel gelişimlere uygun olarak, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerileri geliştirme,
- Söz varlığını geliştirme,
- Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, işbirliği yapma, problem çözme ve girişimcilik becerilerini geliştirme,
- Millî, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlere önem vermelerini, Türk ve Dünya kültürünü tanımalarını sağlama, millî duygu ve düşüncelerini güçlendirme,
- Okuma sevgisini ve alışkanlığını kazandırma (MEB, 2006).

Ana dili öğretimi anlama ve anlatma olmak üzere iki ana süreci içmektedir. Bireyin dinleme/izleme, gözlem ve okuma yoluyla edindiği bilgiler anlama sürecini, yazma ve konuşma yoluyla duygu ve düşüncelerini anlatması ise anlatım sürecini kapsamaktadır.

Ana dili öğretim süreçlerini Güleriyüz (2003) şöyle ifade etmektedir:

Şekil 1. Ana dili öğretim süreçleri.

Ülkemizde ana dili eğitimi dersleri aşamalı ve bütünsel yöntemle verilmektedir. Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1998) ana dili öğretiminde, dil becerisinin (okuma, dinleme/izleme, yazma, konuşma) öğretilip geliştirilmesine ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Uygulanmakta olan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) ana dil öğretimi, dil becerilerine göre şekillenmektedir.

Dil becerileri

Birey anlama ve anlatma becerilerine hâkim olduğu ölçüde ana dilini ve başka dilleri öğrenmeye yatkın hale gelmektedir. Okuma, dinleme/izleme yoluyla anlama evrenini yapılandıran birey, zamanla konuşma ve yazma gibi anlatma becerilerini geliştirmeye yönelmektedir (Sever, 2011).

Türkçe Dersi Öğretim Programı okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel dil becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanından oluşmaktadır. Programda bu temel dil beceriler hem kendi içinde hem de birbirleriyle bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir (MEB, 2006). Dil becerileri dinlemeyle başlamakta dinlemenin ardından konuşma, okuma ve yazma becerileri kazanılmaktadır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (6,7,8. sınıflar) dil becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanının oranları aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir (MEB, 2006)

Tablo1

Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi

Dil Becerileri (6-7-8. Sınıf)	Oran (%)
Dinleme/izleme	15
Konuşma	20
Okuma	30
Yazma	20
Dil Bilgisi	15

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2006) dil becerileri içinde en fazla oran okumaya (%30), en az oran ise dinleme/izlemeye (%15) ayrılmaktadır. Ayrıca programda dinleme/izleme becerisi içindeki izleme alanına yönelik neredeyse hiçbir açıklama yer almamaktadır. Bireyin günün büyük bölümünü dinleme/izleme faaliyetlerine ayırdığı düşünüldüğünde, öğretim programında dinleme/izleme alanına ayrılan oranın düşük kalması dikkat çekici bir noktadır. Bu araştırmanın temeli dinleme/izleme becerisine dayanmaktadır. Bu açıdan araştırmada dinleme/izleme becerisi hakkında detaylı bilgi verilmektedir.

Dinleme/izleme

İşitilenleri anlamlandırma ve bunlara tepkide bulunma süreci olarak tanımlanabilen dinleme, birey için hayati öneme sahiptir. İnsanlar okuma, yazma ve konuşmaya ayırdıkları zamanın toplamı kadar zamanı, dinlemeye ayırmaktadır (Göğüş, 1978; Çiftçi, 2001; Calp, 2007; Akyol, 2012). Araştırmalar bireyin diğer insanlarla geçirdiği sürenin %42’sinin dinlemeye ait olduğunu göstermektedir (Sever, 2011).

Birey dinleme becerisi sayesinde ana dilini ve ana dilinin bütün imkânlarını öğrenebilmektedir. Doğan (2012) dinleme becerisinin insanın kazandığı ilk dil becerisi olup doğum öncesi döneme dayandığını ve çocuğun okul çağına kadar kullandığı tek anlama becerisinin de dinleme becerisi olduğunu ifade etmektedir.

Etkili bir dinleme sürecinde temel ölçüt işitme duyusunun sağlıklı olmasıdır. Çünkü işitme duyusundaki sorunlar dinlenenlerin tam olarak işitilememesine, doğru anlamlandırılmamasına yol açmaktadır (Katrancı, 2012).

Dinleme ve işitme sözcükleri farklı anlamlara sahiptir. İşitme, dinlemenin ilk aşamasıdır ve işitmede sadece kulağa gelen seslerin duyulması gibi oldukça pasif bir durum söz konusudur. Dinlemede ise duyulanların anlamlandırılması gibi

aktif süreçler yer almaktadır. Dinleme istemli, işitme ise istem dışı gerçekleşmekte; dolayısıyla insan işittiği her şeyi dinleyememekte ve anlamlandıramamaktadır.

Bilim ve teknolojideki ilerlemeler hemen her alanda değişime yol açmaktadır. Dinleme becerisi de bu gelişim ve değişimden payına düşeni almaktadır. Teknolojik gelişmeler dinlemeyle birlikte izleme becerisini ve izleme alışkanlığını ortaya çıkarmıştır. Görsellerin önem kazanmasıyla dinleme, dinleme/izleme becerisi biçiminde ele alınmaya başlamıştır.

Dinlemeyle ilgili araştırma verileri ilginç sonuçlar içermektedir. Bebeklerin karşılaştıkları sesler ne kadar farklılaşırsa çocuğun beyin ve dil gelişimi de o ölçüde hızlandırılabilir. Bu açıdan aileler birden çok kavramı tek bir sözcükle karşılamak yerine, çocuğa açıklama yaparken fazla sözcük kullanmayı tercih etmelidir. Ekmek, süt, çikolata gibi kavramlar için sadece “mama” kelimesini kullanmak, bebeğin dil gelişimi için uygun görülmemektedir (Doğan, 2012).

Diğer bir araştırma sonucu, doğumdan önce klasik müzik dinlemenin bebeğin zekâ düzeyine katkı yaptığını ortaya koymaktadır (Akyol, 2012). Klasik müzik dinleyerek büyüyen bebeğin, klasik müzik dinlemeden büyüyen akranlarına nazaran matematik becerilerinde ilerleme olduğu da tespit edilmiştir (Yalçın, 2002).

Sağlıklı bir dinleme/izleme faaliyeti için dinleme/izleme sürecini etkileyen olumsuzlukların ortadan kaldırılması ya da etki düzeylerinin en aza indirgenmesi lazımdır. Göğüş (1978) dinleme/izlemeyi etkileyen olumsuz unsurları şöyle sıralamaktadır:

- Dinlemenin önemine inanmamak,
- Konuya ilgi duymamak,
- Zekâ ve işitme duyusundaki eksiklikler,
- Dikkatini konuşan yerine çevreye odaklamak,
- Dinleyicilerin ait olduğu topluma yabancı olmak,
- Çeşitli sebeplerden dolayı kendini rahat hissetmemek (hastalık, moral bozukluğu, konuşanın sesini iyi işitememekte gibi).

Özby (2007) Türkçe dersi öğretim programlarında ve Türkçe derslerinde dinleme becerisine gereken ölçüde değeri verilmediğini belirtmekte ve bu durumun nedenlerini şöyle sıralamaktadır:

- Türkçe programlarında dinlediğini anlama ile ilgili hedef davranışlar, öğretme-öğrenme durumları ve değerlendirme ile ilgili yeterli bilgi ve açıklama yer almamaktadır.
- Türkçe derslerinde, dinlediğini anlama becerisini geliştirmeye dönük etkinliklere yeterince yer verilmemektedir.

Dinleme/izleme ardışık bir süreçtir ve her aşamasında belli kazanımlar gerektirir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006, s. 17) dinleme/izleme sürecine ilişkin şu ibare yer almaktadır:

Ses ve diğer sözel uyarıcıların işitilmesiyle başlayan dinleme süreci; ikinci aşamada uyarıcılara dikkat yoğunlaştırılması, ilgi duyulan ve gerekli olanların seçilmesi ile devam eder. İşitilip, dikkat edilip algılanan bilgi ve düşünceler anlama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma, düzenleme ve değerlendirme aşamalarından geçirilir. Algılanan bilgi ve düşünceler çeşitli aşamalardan geçirilerek kişinin zihinsel yapısına göre anlamlandırılır...

Aşağıda dinleme/izleme becerisinin diğer beceri alanlarıyla ilişkisine değinilmektedir.

Dinleme/izleme-okuma ilişkisi

Türkçe sözlükte (TDK, 2005, s. 1675) okuma, "yazıya geçirilmiş bir metne bakarak bunu sessizce çözümleyip anlamak veya aynı zamanda seslere çevirmek" şeklinde ifade edilmektedir.

Araştırmalarda dinleme/izleme ve okuma becerilerinin beynin aynı bölgesinde gerçekleştiği, dinleme/izlemenin okumayı etkilediği tespit edilmektedir (Chermek ve Musiek, 1997; Akt: Girgin, 2006). Dinleme/izlemede işitsel ve görsel unsurlar, okumada ise yazılı ve görsel materyaller kullanılmaktadır. Dinleme/izlemede bireyin konuya ve anlatılanlara yönelik dikkatini toplama süreci, okumaya göre daha zordur (Doğan, 2012).

Dinlediğini/izlediğini anlamlandıramayan birey, okuma için kendisine verilen yönerge ve dönütleri anlamakta zorlanmaktadır. Bu durum bireyin okuduğunu anlamasını da zorlaştırmaktadır. Emiroğlu ve Pınar'a (2013) göre dinleme/izleme ve okuma yoluyla öğrenilemeyen sözcükler, çocuğun söz varlığının gelişimini yavaşlatmakta, anlatma (konuşma, yazma) becerilerinde sorunlara yol açmaktadır.

Özbay (2007) dinleme/izleme ve okuma becerilerinin kendi içlerindeki avantajlarına değinmektedir. Dinleme/izlemede, dinleyicinin jest ve mimiklerinden farklı anlamlar yakalama, anlaşılmayan noktalarda konuşmacıya soru sorma; okumada ise uygun görülen yerlerde durma, tekrar etme şansı vardır. Bu nedenle okuduğunu anlama becerisi yüksek olan kişinin, dinlediğini/izlediğini anlama becerisinin de yüksek olması beklenmektedir (Doğan, 2010).

Okuduğunu anlama becerisini geliştirmeye yönelik öğretim etkinlikleri, dinlediğini anlama becerisinin gelişimini de etkilemektedir. Sonuçta her iki beceri de zihnin anlama süreci ile ilgilidir. Okuduğunu anlama becerisi üst düzeyde olan bir kişinin, dinlediğini anlama becerisi de üst düzeyde olacaktır. Bu yüzden okuma becerisi, dinleme becerisine doğrudan etki eden bir unsurdur, denilebilir (Boğa Zengin, 2010, s. 30-31).

Dinleme/izleme-yazma ilişkisi

Yazma, "Sözü, düşünceyi, özel işaret veya harflerle anlatmak" (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2421) biçiminde tanımlanmaktadır.

Çocuk ilkin dinlemeyi/izlemeyi öğrenmekte; bunu sırasıyla konuşma, okuma ve yazma takip etmektedir. Okuma-yazmanın öğrenilmesiyle çocuğun anlama becerisi dışında, anlatma becerisi de gelişmeye başlamaktadır. Kişi okuyup dinleyerek söz varlığını, bilgi dağarcığını zenginleştirmekte ve bilgilerini yazılı biçimde anlatmaya hazır hale getirmektedir. Bu bakımdan dinleme/izleme becerisi gelişmeyen birinin yazma becerisinin gelişmesini beklemek mümkün görünmemektedir.

Dinleme/izleme-konuşma ilişkisi

Konuşma; zihinde çeşitli aşamalardan (sıralama, sınıflama, ilişki kurma, değerlendirme, tahmin etme gibi) geçtikten sonra bilgilerin seslere, seslerin de sözcük ve cümlelere dönüştürülmesidir (Maden, 2010).

Dinleme/izleme konuşmayla birlikte vardır. Yalçın (2002, s. 101) bu durumu, “Konuşma becerisi; okuma, dinleme ve yazma becerilerine göre daha komplekstir. Bu beceri fiziki olarak adeta iç içe girmiş, küçük bir sistemin birbirleriyle ahenkli olarak araştırması sonucunda gelişir.” şeklinde dile getirmektedir. Özbay (2001) dinleme/izleme-konuşma ilişkisine dair araştırma sonuçlarını şöyle özetlemektedir:

- Doğuştan işitme özürümler konuşmayı da öğrenememektedir.
- Gelişim döneminde işitme becerisini kaybedenlerin konuşma becerisinde gerileme olmaktadır.
- Kulağı duymayıp sonradan duymaya başlayanlar konuşmayı da yavaş öğrenmektedir.
- Çocukken kaybolup sonra bulunan çocukların, ilk öğrendikleri dili ve konuşma becerilerini de yitirdikleri görülmektedir.

Dinleyenler, konuşanlara göre zihince daha fazla güç harcamaktadır. Konuşmacı sadece konuşacağı konuya odaklanırken; dinleyici ise dinlediği konu haricinde konuşmacının kıyafetleri, jest ve mimikleri gibi başka şeylerle de meşgul olabilmektedir. Ayrıca konuşma hızının dinleme hızına göre daha yavaş olması, dinleyicinin zaman zaman konudan kopmasına sebep olabilmektedir. Konuşma ve dinleme arasındaki süre, dinleyicinin dikkatinin dağıldığı süre olarak da ifade edilebilir (Emiroğlu ve Pınar, 2013). Bu açıdan konuşma uygulamaları yaptırılmayan, sürekli dinleme durumunda tutulan çocuğun, güzel ve etkili konuşma yapmasını beklemek doğru bir yaklaşım değildir.

Dinleme eğitimi

Başarılı bireylerin aynı zamanda iyi birer dinleyici oldukları ve dinlemenin bireyler arasındaki iletişimi kolaylaştırdığı bilinmektedir. İyi dinleyicinin temel özelliği karşı tarafa saygı gösterip, onu anlamaya çalışmasıdır (Umagan, 2007).

Dinleme/izleme iletişimin temel unsurudur. Bu açıdan dinleme/izleme eğitiminin önemi büyüktür. “Dinleme eğitimi almayan ve etkili dinleme tekniklerinden haberdar olmayan öğrenci, öğretmeni ve dersi gelişigüzel dinleyeceğinden, dinleme verimli olmayacaktır. Sürekli pasif konumda dersi ve öğretmeni dinleyen öğrenci, dikkatini konuya odaklama hususunda sıkıntı yaşayacak ve belli bir süre sonra dersten kopacaktır” (Kocaadam, 2011, s. 12).

Dinleme/izleme, dil becerileri içinde en çok kullanılanı olmasına rağmen okullarda dinleme/izleme etkinliklerinden yeterince yararlanılmadığı bilinmektedir. Ayrıca öğretmenler, çocukların dersi dinlemediğinden şikâyet etmesine karşın, etkili bir dinleme/izleme için kendilerine gerekli eğitimi verilmediğini de söylemektedir (Anderson, 1960; Tompkins, 1998; Akt: Doğan, 2007).

Doğan’a göre (2012) okullarda dinleme becerisinin gelişmemiş olmasında; dinlemenin doğal olarak kendiliğinden geliştiği ve bu yüzden okullarda öğretilmeyeceği fikri, çoktan seçmeli sınavların öğrenciler için daha önemli görülmesi, öğretim programlarının yoğun oluşu ve bu sebeple dinleme etkinliklerine zaman ayırmanın zorluğu gibi sebepler etkilidir. Gilbert (1988; Akt: Maden, 2013) bu sebeplere, eğitimcilerin dil eğitimine yönelik gelişmeleri takip etmeyişini de eklemektedir.

Öğrencilerin zihinlerindeki dinleme/izleme imgelerine bakıldığında “Sus, dinle, izle” gibi ifadeler dikkat çekicidir. Öğretmenlerce sessiz oturan öğrencilerin dersi dinlediği/izlediği kabul edilmekte, suskun öğrencilerin iyi dinleyici oldukları düşünülmektedir. Ayrıca çocuk öğretmen dışında ailesi tarafından da dinlenilmemektedir (Maden, 2013). Görüldüğü gibi öğrencilerin dersi ve öğretmeni dinlememe nedenleri yalnızca öğrenci kaynaklı olmayıp kültürel yapı ve eğitim sistemleriyle de ilişkilendirilebilmektedir.

Dinleme/izlemenin amaçları, bireyin ilgi ve ihtiyaçlarına göre değişebilmektedir. Dinleme/izlemenin başlıca amaçları; herhangi bir konuda bilgi edinmek, hoşça vakit geçirmek, hayata eleştirel gözle bakabilmek, başkalarının tecrübelerinden yararlanmak, eleştiri almak, insanların düşüncelerini değerlendirmek, çevreyle sosyal ilişkileri ve iletişimi geliştirmek şeklinde sıralanabilir (Özbay, 2009a).

Araştırmalar dinlediğini anlama konusunda kendilerine eğitim verilen öğrencilerin, dinleme eğitimi verilmeyenlere göre dinlediğini anlama becerilerinin geliştirilebildiğini göstermektedir (Yangın, 1999). Amaca uygun dinleme/izleme etkinliği, hem ğrenci hem ğretmen hem de veli için zaman, emek ve maddi tasarruf demektir. Bu açıdan çocuklara doğru bir dinleme/izleme eğitimi verilmesi ve dinleme/izleme etkinliklerinin amaçları dâhilinde uygulanması önemlidir.

Okullar dinleme/izleme eğitiminin aile ve çevreye göre daha planlı ve programlı verildiği kurumlardır. Verimli bir dinleme/izleme eğitimi için dinleme/izleme süreleri, sınıf seviyelerine göre düzenlenmelidir. Bu sreler ortalama olarak 1-3. sınıfta 5-10 dakika, 4-5. sınıfta 20-30 dakika, 6-8. sınıfta 50-60 dakikadır (Göğüş, 1978).

Dinleme/izleme etkinliğine göre sınıfın fiziki koşulları, ğrenci nitelikleri, kullanılacak materyaller değişebilmektedir. Öğrenciye dinleme/izleme öncesinde, sırasında ve sonrasında yapması gerekenler önceden aktarılmalı; en önemlisi de ğrenci dinleme/izleme için motive edilmelidir (MEB, 2006). Bu açıdan okullardaki dinleme/izleme faaliyetlerinin eğitim-öğretimde önemli bir yeri vardır.

Umagan'a (2007) göre dinleme/izleme eğitiminin ön koşulu öğrencilerin hazırbulunuşluk ve dikkat seviyeleridir. Dikkati dağınık ve gerekli n öğrenmelere sahip olmayan çocuğun dinlediğini anlamlandırması kolay olmamaktadır. Öğretmen bu durumun farkında olup değişik dinleme yöntem ve teknikleriyle öğrenciyi konuya ekebilmelidir.

Dinleme/izleme öncesi çalışmalar, dinleme/izlemeye zihinsel ve fiziksel hazırlıkla başlar. Sınıfın sessizliği, öğrencilerin oturma düzeni, ses kaynağının sınıfta bulunduğu yer, ortamın ısısı, fiziksel koşulları; öğrencilerin motivasyonu ise zihinsel koşulları ifade eder. ğrencide dinleme/izleme isteği oluşturmak adına görsel ve işitsel materyaller, soru sorma, dikkat çekme, n öğrenmeleri harekete geçirme gibi tekniklerden yararlanılmaktadır. Dinleme/izleme etkinlikleri sırasında not tutma, öğrencinin konuyu daha iyi anlamasına ve dikkatinin dağılmamasına katkı sağlar. Dinleme/izleme sonrasında soru sorma, metni özetleme, değerlendirme dinleme/izleme uygulamasının anlama ve anlatma

kısmını içerir ve dinlenenlerin/izlenenlerin detaylıca kavranmasına yardımcı olur (Mastropieri ve Scruggs, 2004; Akt: Doğan, 2007).

Öğrencide öğrenme ilgisi oluşturulmasında ve öğrenme veriminin artırılmasında görsel/işitsel materyallerden yararlanılmakla birlikte, okullardaki dinleme/izleme etkinliklerinde materyal olarak öğrenci seviyesini aşan, uzun, tekdüze metinlerin, filmlerin kullanıldığı görülmektedir. Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinleri ile izleme materyalleri buna örnektir. Arslan'a (2013) göre dinleme/izleme eğitiminde yanlış materyal seçimi; öğrencilerce Türkçe dersinin sevilmemesi; çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarına gönderilmemesi, kitap okumaması, ailesi ve öğretmeni tarafından yeterince dinlenilmemiş olması başlıca dinleme/izleme engellerindendir.

2006 senesinde ülke genelinde uygulanmaya başlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı, dinleme becerisini ayrı bir beceri alanı olarak ele alan ilk programdır. Programda; “öğrenme alanı” olarak dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu şeklinde beş beceri alanı yer almaktadır. “Dinleme becerisinin geliştirilmesiyle öğrencilerin dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir” (MEB, 2006, s. 5).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) dinleme etkinliklerine; not olarak dinleme, eş ve zıt anlamlı sözcükleri buldurma, sebep-sonuç ilişkisi oluşturma, konuyu ve ana fikri belirleme, anlamı bilinmeyen sözcüklerin anlamlarını tahmin etme veya sözlükten anlamlarını buldurma, dinlenen metni özetletme, metne dair 5N1K etkinliği yaptırma, dinlenen konuya ait günlük yaşamdan örnek verme, metne yeni bir başlık buldurma şeklinde yer verilmektedir.

İletişim teknolojilerindeki gelişmeler dinleme becerisinin, dinleme/izleme becerisini şeklinde genişlemesini sağlamaktadır. Bu durum bireyin öğrenme biçimlerini etkilemekte; televizyon, internet (genel ağ), bilgisayar gibi araç-gereçlerden, öğrenme materyalleri olarak kullanılma eğiliminde artış görülmektedir. Eğitim-öğretimde faaliyetlerinde televizyon programlarından yararlanma fikri giderek önem kazanmaktadır. Televizyon programları aracılığıyla

kelime ve kavram öğretimi, söz varlığını zenginleştirmeye dair yabancı kaynaklı birçok araştırma mevcut olmakla birlikte televizyon programları aracılığıyla çocuğun söz varlığını zenginleştirme konusu ülkemiz literatürü için oldukça yeni bir araştırma alanıdır.

Medya/Ekran (Televizyon)

Medya TDK Türkçe Sözlükte (2005, s. 1524), “Büyük iletişim ve yayın organlarının bütününe verilen ad.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Temel işlevi bilgi vermek ve eğlendirmek olan medyanın bunun dışında, bireylerin davranışlarını şekillendirme, bireylere model sunma, hedeflenen konuya göre toplumda belli bir bilinç oluşturma gibi fonksiyonları da vardır (Giddens, 2000; Akt: Maden, 2013).

Görsel ve yazılı medya olmak üzere iki ana grupta incelenen medya kavramına; radyo, televizyon, film, internet, gazete, dergi, broşür de dâhil edilmektedir. Medya araçları içerisinde kolay ulaşılabilirliği ve ekonomikliği yönüyle televizyonun ayrı bir yeri vardır.

Yaklaşık yüz senelik bir geçmişi olan televizyonun günümüz insanına etki gücü oldukça yüksektir. Temelde eğlendirici ve öğretici nitelik taşıyan televizyon, üst düzey beceri gerektirmeyen bir alettir. Bu nitelikler televizyonu her sosyo-ekonomik düzeyden birey için cazip hale getirmektedir.

On-on dört yaş grubundaki çocuklar, Türk eğitim sisteminde ortaokul öğrencileri olarak adlandırılmaktadır. Araştırmalar bu yaş grubundaki çocukların televizyon izlemeyi diğer yaş gruplarına nazaran daha fazla sevdiğini göstermektedir (Demir, 2013).

Çocukların televizyondan etkilenme biçimleri yaş gruplarına göre değişebilmektedir. “İngiltere’de yapılan bir araştırmaya göre, çalışan anne ve babaların 12-14 yaş grubu çocukları, televizyonun en güçlü izler kitlesi olarak gözlenmiştir. 5-7 yaş grubu arası orta gelir düzeyi aile çocukları ise televizyonla ilgili değildir.” (Greenberg, 1976, s. 43; Akt: Demir, 2013, s. 160). Çalışan anne sayısının giderek artması çocuğun zamanın çoğunu televizyon karşısında geçirmesine ve televizyon ailelerce bakıcı ya da çocuğu oyalayıcı bir araç olarak görülmesinde etkili olmaktadır.

Televizyon programları içerisinde komedi, yarışma programları, televizyon dizileri ile çizgi film/diziler çocukların en sevdiği yapımlardır. Çizgi filmlerin komik, eğlenceli, macera ağırlıklı oluşu; kahramanlarının genellikle hayvanlardan seçilmesi ve çocukların sihirlerden hoşlanmaları; çocuklar tarafından sevilmesinde etkili olmaktadır (RTÜK, 2006).

İlhan ve Çetinkaya'nın (2013) araştırmasında tematik çocuk kanallarının en fazla akşam saatlerinde izlendiği, babanın evdeki egemenliğinin azalmasıyla çocuklara daha fazla çizgi film izleyebilme imkânı oluştuğu, sosyal etkinlik alanları ile maddi imkânları sınırlı öğrencilerin tematik çocuk kanallarını daha fazla izleme eğilimde olduğu, çalışan ailelerde çocuğun boş zamanlarını kendi etkinlikleriyle doldurmaya çalıştığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Televizyon programlarının çocuğun zihinsel, psikolojik, sosyal, dilsel, ahlaki ve akademik gelişimine etkisi büyüktür. “Çocuk ekrandaki renklere hareketlere adlarını bilmeden baktığı bu görüntülere çok hassastır ve bunları çok sever; göz alışkın olmadan bile çok hızlı bir şekilde içgüdüsel olarak bunları algılar ve keşfeder” (Henriot, 1982, s. 17; Akt: Yağlı, 2013, s. 709).

Erdoğan (2010), araştırmasında çocukların akademik becerilerinin gelişiminde, çocuğa milli ve manevi değerlerin kazandırılmasında televizyonun etkisine değinmektedir. Televizyonun çocuk üzerindeki bu olumlu etkileri okul öncesi dönem çocuklarında belirgin biçimde görülmektedir. Televizyon programlarının daha büyük yaştaki çocukların söz varlığına etki düzeyine yönelik araştırma verileri ise oldukça sınırlıdır.

Televizyonun birey ve toplum yaşamına olumsuz etkileri de vardır. Televizyon izleme alışkanlığına yönelik anket sonuçlarına göre; televizyonun toplumsal şiddeti arttırdığı (%61), insanları kendisine bağımlı hale getirdiği (%71.1), tüketimi arttırıp aile ekonomisini olumsuz etkilediği (%53.0) gibi verilere ulaşılmıştır (RTÜK, 2009).

Türkiye nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan 0-15 yaş arası çocuklar vakitlerinin büyük bölümü televizyon karşısında geçmektedir. Araştırmalar çocukların % 65.8' inin, “1-3 saat” televizyon izlediği ve kızların televizyon izleme sürelerinin erkeklere göre daha uzun olduğunu göstermektedir (RTÜK, 2013).

Aşağıdaki tabloda çocukların yaş gruplarına göre boş zaman etkinliklerine yer verilmiştir (RTÜK, 2006).

Tablo2

Yaşa Göre Boş Zaman Etkinlikleri

Boş Zamanlarda En Çok Nelerden Hoşlanıldığı	7-10 Yaş Arası		11-14 Yaş Arası	
	Kişi Sayısı	%	Kişi Sayısı	%
Televizyon seyretmek	542	67.2	570	62.4
Radyo dinlemek	46	5.7	79	8.9
Spor yapmak	95	11.8	169	18.5
Bilgisayar oyunları oynamak	120	14.9	165	18.1
Kitap okumak	358	44.5	380	41.6
Arkadaşlarla vakit geçirmek	261	32.4	212	23.2
Resim, müzik vb. ile ilgilenmek	146	18.1	168	18.4
Diğer	60	7.5	59	6.5

Tablo 2’de görüldüğü gibi çocuklar boş zamanlarının çoğunu televizyon izlemeye ayırmaktadır.

RTÜK (2006) tarafından çocuklara uygulanan anket sonuçları şöyledir: Çocukların %66’sı televizyon izlemeyi sevdiğini, %21.4’ü televizyonun hayal dünyalarını geliştirdiğini ve %21.2’si ise yapacak bir şey olmadığı için televizyon izlediğini ifade etmektedir. Aynı araştırma verilerine göre filmler (%72.1), çizgi filmler (%71.1), yerli dizileri (%70.1), yarışma programları (%49.3), çocuk programları (%44.6) ilk ve ortaokul çağı öğrencilerince en çok izlenen televizyon programlarıdır. Araştırmaya ilişkin ilginç bir nokta ise öğrencilerinin ders çalışma, aileyle vakit geçirme, uyku düzeni gibi konularda televizyonun kendilerine engel olmadığını; şiddet eğilimlerini arttırmadığını dile getirmeleridir.

En çok izlenen tematik çocuk kanalları sıralamasında ilk sırayı TRT Çocuk (%39.5) almaktadır. TRT Çocuk’ u Yumurcak TV (%36.6), Cartoon Network (%28.5), Disney Channel (%25.3) kanalları takip etmektedir. TRT Çocuk, Yumurcak TV, Cartoon Network, Planet Çocuk kanallarının en çok ilkokul; Disney Channel kanalının lise ve ortaokul öğrencilerince; Cartoon Network kanalı ise her iki öğrenci grubu tarafından yüksek oranda izlenmektedir (RTÜK, 2013). RTÜK (2006) verilerine göre çocukların en çok izlediği programları; çizgi film, yerli dizi, yarışma programı şeklinde sıralanmaktadır.

Televizyon dizilerini, çizgi film ve çocuk programlarını izleyenlerin oranı; 2006 senesine nazaran 2013 senesinde %14 gerilemiştir. İzlenme oranları

bakımından sıralama yerli diziler (%49.8), yarışma programları (%49.8), çizgi filmler (%45.1) şeklinde değişmiştir. Çocukların ilgilerinin zaman içinde çizgi filmlerden yerli dizilere kaydığı görülmektedir. Televizyon dizilerini lise, çizgi film ve çocuk programlarını ise ilkokul öğrencilerinin izlediği; ilkokul öğrencilerinin televizyon programları içerisinde en çok çizgi filmleri (%62) tercih ettiği tespit edilmiştir (RTÜK, 2013).

Televizyonu fazla izleyen çocuklarda okul başarısında düşüş, duygusal zekâ gelişiminde yavaşlama gibi konularda problemler ortaya çıkabilmektedir. 1999 senesinde Amerikan Pediatri Akademisi'nin iki yaşından küçük çocuklara televizyon izletilmesine yönelik araştırma sonucu; 2011 senesindeki başka bir araştırma sonucuyla örtüşmekte ve iki araştırmada da televizyonun iki yaş altındaki çocuklar için zararlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Serhatlıoğlu, 2006; Çamlıbel İrkin, 2012).

Çocukların televizyon yayınlarından olumsuz yönde etkilenme sebeplerinden en önemlileri aileden kaynaklanan sebeplerdir. Araştırmalar çocuklarla ailelerin televizyon ilgilerinin benzerlik taşıdığını göstermektedir. Öğrencilerin % 65'i aileleri tarafından televizyon izleme saatlerine kısıtlama getirilmediğini, yalnız kaldıklarında veya aileleriyle vakit geçirdiklerinde en önemli etkinliğin “televizyon izlemek” olduğunu dile getirmektedir (İlhan ve Çetinkaya, 2013).

Çocukların televizyon izlemelerinde aileden kaynaklanan sebepler şöyle özetlenebilir: Ailenin televizyon izleme konusunda çocuklarına doğru model olamaması, televizyon kullanımı konusunda gerekli rehberliği yapamaması, çocukla birlikte televizyon izleyip onlara programlar hakkında bilgi vermemesi, çocukların sorularını yanıtızsız bırakması, çocukları televizyon programlarıyla korunmasız biçimde baş başa bırakmaları (Özdemir ve Ramazan, 2012).

Medya üzerine yapılan araştırma ve değerlendirmeler; çocukların görsel/işitsel ve yazılı medya karşısında savunmasız kaldığını, ilkokuldan başlayarak medya konusunda bilinçlendirilmeleri gerektiğini ortaya koymakta ve bu bağlamda çocuğa televizyon izleme yasağı koyma fikri yerine “Televizyonu eğitim-öğretimde nasıl daha aktif, daha yararlı hale getirebiliriz?” sorusunu ön plana çıkarmaktadır. Bu açıdan örgün eğitim kurumlarında verilen medya okuryazarlığı eğitimi önem kazanmaktadır.

Medya okuryazarlığı; medya mesajlarına ulaşma, bu mesajları analiz etme, değerlendirme ve iletme becerisi olarak ifade edilmektedir. Medya okuryazarlığı eğitiminin temelinde bilinçli medya kullanımı konusunda çocukta farkındalık oluşturma fikri yer almaktadır (MEB, 2007a).

Medya Okuryazarlığı Programı'nın genel amaçları şöyle ifade edilmektedir (MEB, 2007a):

- Medyayı farklı açılardan okuma, ülkesinin ve yaşadığı çevrenin problemlerini anlama, medyada gördüklerini aklın süzgecinden geçirme bilinci kazanır.
- Televizyon, sinema, reklâm, yazılı basın, internet gibi ortamlardaki mesajlara ulaşarak bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği kazanır.
- Yazılı, görsel, işitsel medyaya yönelik eleştirel bakış açısı kazanır.
- Bilinçli bir medya okuryazarı olur.
- Toplumsal yaşama daha aktif ve yapıcı şekilde katılır.
- Kamu yayıncılığı ve özel yayıncılığın daha olumlu noktalara ulaşabilmesi adına bireysel duyarlılık kazanır.
- Bilinçli televizyon izleyicisi olma hususunda televizyon programlarını çeşitli yönlerden değerlendirir ve uyarıcı simgeleri dikkate alır.

Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı'nda yer alan üniteler şunlardır: iletişime giriş, kitle iletişimi, medya, televizyon, aile-çocuk ve televizyon, radyo, gazete ve dergi, internet (MEB, 2007a).

Medya ve çocuk ilişkisi denildiğinde akla ilk olarak çizgi filmler gelmektedir. Günümüzde tematik çocuk kanalları sayısının giderek artması, diğer televizyon kanallardaki çizgi film saatlerinin sıklığı, çocuklara yönelik tanıtım kuşaklarının cazibesi, çizgi filmlerin çocuk yaşamındaki önemine işaret etmektedir (Yağlı, 2013).

Çizgi film/dizilerde dikkat edilmesi gereken nokta; programın kalitesi, içeriği ve izleyiciye verdiği mesajlardır. Çünkü çocuklar sevdikleri çizgi film/dizi kahramanlarını bilinçsizce taklit etmekte ve ahlaki değerleri, yaratıcılıkları bundan zarar görebilmektedir.

Çizgi film/dizi

TDK Türkçe Sözlük'te (2005a, s. 442) çizgi film kavramı, “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” şeklinde yer almaktadır. Çizgi dizi ise bölümler halinde yayınlanan ve çoğunlukla aralarında konu bütünlüğü olan çizgi filmler olarak tanımlanabilmektedir

Kaba (1992) çizgi filmin yapılışı hakkında şunları söylemektedir: Birbiri ardına devam eden hareketli resimler filme alınır ve ekran üzerinde bunlara hareket kazandırılır. Çizgi film kare kare oluşturulur. Çizgi filmin kökeni grafik ve plastik sanatlara dayanır. Durağan resimler elle çizilir, renk ve hareketler sanatçı tarafından düzenlenir.

Çizgi film denilince akla “*anime*” ve “*animasyon*” terimleri gelmektedir. Bu açıdan anime ve animasyon terimleri ile bunlar arasındaki farklara değinmekte fayda vardır.

Japonya'da çizgi filmlere *anime* denilmektedir. Anime, Fransızca'daki “*animation*” sözcüğünden türetilmiştir. Animenin çizgi filminden farkı, sadece çocuklara değil her yaşta izleyiciye hitap etmesi ve gerçek yaşamda olan veya olmayan her türlü olayı konu edinmesidir. Çizim tekniği bakımından çizgi filmlerden ayrılan animelerde temel özellik iri gözler, ince ve uzun bacaklardır. Çizgi filmler olay örgüsü ve çizim tekniği basit iken animelerde olay örgüsü daha yoğun ve karmaşıktır.

Animasyon, birden çok resmin artarda hızlı bir şekilde sıralanmasıyla elde edilen hareketli görüntüdür. Latince kökenli animasyon sözcüğü dilimize Fransızcadan girmiştir. Türkçe sözlükte (TDK Türkçe Sözlük, 2005) “canlandırmak” şeklinde yer alan animasyon sözcüğüne, Türkçe terimler sözcüğünde yer verilmemiştir.

Çizgi filmlerin farklı kültür, kimlik ve yaşta çocuklara seslenebilmesinde çizgi film dilinin etkisi büyüktür. Çizgi filmin jenerik müziği (tanıtım müziği), başlangıç ve bitişindeki yazılar, ait olduğu alfabe, üretildiği ülke hakkında bilgi verir. Çizgi filmlerde metin, görsel öğeler dışında millilik özelliğine rastlanmaz (Can, 1996). Bu durum bir ülkede üretilen çizgi filmlerin başka ülkelerde de beğeniyle izlenmesinde etkili olmaktadır.

Çizgi film sektörünün günümüzdeki lideri Japonya'dır. Can'a (1996) göre Japonlar pek çok çizgi film karakterini Batı edebiyatından esinlenerek oluşturmaktadır. Buna en ilginç örnek "Şeker Kız Candy" ile "Heidi" benzerliğidir. Japon çizgi filmlerinde karakterlerin herhangi bir ırka mensup olmamasına, Batılı standartlara uymasına özellikle dikkat edildiği görülmektedir.

Alan (2009) Türkiye'de çizgi filmin tarihini Karagöz ve Hacivat'a kadar götürmektedir. Vedat Ar'ın 1947'de Devlet Güzel Sanatlar Akademisi öğrencileriyle hazırladığı "Zeybek Oyunu" oldukça basit tekniğine rağmen, bilinen ilk Türk çizgi filmidir. İlk profesyonel çizgi film Yüksel Ünsal'ın yönetmenliğinde çekilen "Evvel Zaman İçinde (Nasrettin Hoca, Keloğlan ve Gülderen Sultan)" isimli çizgi yapımdır (Kaba, 2002).

2013 senesi itibariyle ülkemizde sadece dört üniversitede çizgi film ve animasyon bölümleri mevcuttur (Marmara, Anadolu, Dumlupınar, Maltepe Üniversiteleri). Bu üniversitelerde eğitim-öğretim gören öğrencilerin bir kısmı araştırmalarını, koşulların daha iyi ve sektörün daha ileri düzeyde olduğu ülkelerde sürdürmeyi tercih etmektedir.

Ülkemizde özellikle TRT Çocuk Kanalında yayınlanan Pepee, Anka, Cille, Keloğlan Masalları, Nane ile Limon, Barbaros, Dede Korkut Hikâyeleri, Karagöz Dünyayı Geziyor, Küçük Hezarfen, Nasreddin Hoca, Pak ile Pırpır, Yılkı Atı gibi yerli çizgi film/dizilerin sayısı ve çocuklarca izlenme oranları giderek artmaktadır.

Çizgi film/dizi ile çocuk eğitimi

Teknoloji insanoğluna hemen her alanda yenilik ve kolaylık sağlamaktadır. Teknolojik gelişmeler yeni edebi türlerin ortaya çıkmasına yol açmakta, çocuk edebiyatı da bundan payına düşeni almaktadır. Bu gelişim ve değişimin bir sonucu olarak günümüz çocuk edebiyatı türlerine, dinleme/izleme becerisinin ağırlık kazandığı çizgi filmler/diziler de eklenmektedir. Tematik çocuk kanallarıyla sınırlı kalmayan çizgi filmlere/dizilere, diğer televizyon kanallarından ve elektronik ortamlardan da kolayca ulaşılmaktadır.

Çizgi filmlerin çocuğun zihinsel, duygusal, ahlaki, sosyal ve dilsel gelişimine etkisi büyüktür. Yağlı (2013) çizgi filmlerin çocuğun gelişim ve eğitim sürecine katkıları şöyle sıralanmaktadır:

- Çocukların duygu ve düşünce dünyaları dışında estetik zevkleri de geliştirir.
- Çocukların hayata bakış açılarını zenginleştirir, evrensel ve milli değerleri eğlenerek öğrenmelerini sağlar.
- Çocukların dilsel ve bilişsel becerilerine katkı sağlar.
- Çocukların iyilik, yardımseverlik gibi olumlu davranışları taklit ederek öğrenmelerini sağlar.
- Çocuklarda öğrenme daha kalıcı hale gelir. Çizgi film kahramanlarının çizgi romana uyarlanmasıyla da çocuklara daha çabuk okuma alışkanlığı kazandırılabilir.

Duyuların, öğrenme üzerindeki etkisi büyüktür. Duyuların öğrenme üzerindeki etkisi yüzde olarak şöyle ifade edilmektedir: görme % 75, işitme % 13, dokunma %6, koklama %3, tatma %3 (Küçükahmet, 1997). Duyu organlarının etkin şekilde kullanımı, eğitim-öğretimin kalitesini arttırmaktadır. Birden çok duyuya hitap eden çizgi film/dizilerle diğer öğretim yöntem ve tekniklerine nazaran daha kalıcı öğrenme sağlanabilmektedir.

Çocukların yaş gruplarına göre çizgi filmlerin niteliği, içeriği ve algılama düzeyi değişebilmektedir. Çizgi film/dizilerin çocuklarca sevilmesinde çizgi film/dizideki merak unsuru etkili olmaktadır. Çizgi film/dizinin sonraki sahnesinde nelerle karşılaşılacağıının kestirilememesi, çocuğun çizgi filme/diziye olan ilgisini ve dikkatini arttırmaktadır (Güler, 1989; Güler, 1992).

Çizgi filmin esas değeri, soyutu somutlaştıran bir öğretim materyali olmasında saklıdır. Çocuk yaşamının önemli bir bölümünü kapsayan çizgi filmler, çocuğa bireysel deneyim ve öğrenme yaşantıları da kazandırabilmektedir. Henüz okuma, yazma becerisi kazanamayan çocuk, soyut haldeki kavramları çizgi filmlerle somutlaştırılmış şekliyle kolayca öğrenebilmektedir (Çıkrıkçı, 1999).

Çizgi filmler, kahramanlarıyla ün yapmaktadır. Eskiden He-Man, Shera, Ninja Kaplumbağalar, Voltran gibi çizgi dizi kahramanları örnek alınmaktaydı. Tom ve Jerry, Temel Reis, Şirinler, Tenten, Kaptan Mağara Adamı, Tweety, RedKit, Casper, Müfettiş Gadget, Afacan Dennis, Hayalet Avcıları, Candy ise doksanlı yılların akılda kalan çizgi dizilerdendir (Türkmen, 2012). Günümüz çocukları ise Ben 10, Pepee, Caiou gibi çizgi kahramanları model almaktadır.

Çocuklarca model alınan çizgi kahramanların kişisel ve fiziksel özelliklerine, çocuklar için uygun rol model oluşturmasına özen gösterilmelidir. Çocuktaki model alma biçiminin genellikle gelişigüzel olduğu da unutulmamalıdır.

Çizgi filmlerde/dizilerde ileti çoğu zaman hayvan karakterlerle ve başkahramanlarca aktarılmakta, bu sayede çocuğun iç dünyasını rahatça ifade etmesi hedeflenmektedir. İleti aktarılırken ilk aşamada eğlence, ikincisinde eğiticiлик ağır basmaktadır (Can, 1996). Çocuklar cinsiyete ve toplumsal rollere dair kazanımlarını da çizgi film/dizilerden modellemekte; bir kadın veya erkek olarak ne tür davranış ve role bürünmeleri gerektiğini dolaylı olarak öğrenebilmektedir. Çizgi karakterler bu konuda çocuklara ideal tipler sunmaktadır (Timisi, 1996).

Çizgi film sektörü; satın alma davranışları, okul araç-gereçleri, çocuk giysileri, gıda maddeleri gibi pek çok alanda çocukları etkilemektedir. Atom Karınca ve He-man'ın gücü; Temel Reis'in ıspanak, Ninja Kaplumbağalar'ın pizza yemesi senelerce çocuklar tarafından örnek alınmıştır. Tüketim sektöründeki ürünlerde kullanılan çizgi karakterler, çocuğu kendisine sunulan seçenekler arasından, sevdiği çizgi karaktere ait ürünleri tercih etmeye yöneltmektedir (Alan, 2009). Görüldüğü gibi çizgi filmin/dizinin etki alanları yalnızca ekran ile sınırlı olmayıp yaşamın hemen her alanını kapsar niteliktedir.

Gerbner'in Ekme Kuramı'na göre televizyonu fazla izleyenlerin, bir süre sonra televizyon programlarında sunulan durumlardan ve insanlardan etkilenmektedir. Bu tür izleyiciler televizyonda gördükleri tecrübeleri, kendi tecrübelerinden daha kolay inanmaktadır (İlhan ve Çetinkaya, 2013). Çoğu kişi televizyonun bu olumsuz etkilerin farkında varamamakta; denetimsiz, uzman olurundan geçmeyen yapımlar zamanla çocuğa zarar verebilmektedir (Arıkan, 2001).

Çizgi filmlerle çocuğun okuma ve anlama yetenekleri geliştirilebilmekte, öğrenilenlerin kalıcılığı arttırılabilmekte, karmaşık konular çocuğa daha sade ve eğlenceli biçimde öğretilmektedir. Çocukların anlamlandırmakta zorlandığı deyim, atasözü gibi söz varlığı öğelerinin öğretiminde çizgi film/diziler

kullanılabilmektedir. Çocuğun söz varlığı zenginleştirmek, başarılı bir dil eğitiminin temelini oluşturmaktadır.

Söz Varlığı

Söz varlığı, “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi” (TDK Türkçe Sözlük, 1998, s. 2027) olarak tanımlanmaktadır. Kelime hazinesini Korkmaz (1992, s. 100), “Bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamı”; Vardar (1998) ise bireyin günlük yaşamda kullandığı kelimelerin tümü ve *söz dağarcığı* şeklinde ifade etmektedir.

Söz varlığı kavramı için Fransızca’da “*vocabulaire*”, İngilizce’de “*vocabulary*”, Almanca’da “*wortschatz*” ve “*wortbestand*” kavramları kullanılmaktadır. Türkçe kaynaklarda söz varlığının kelime hazinesi, söz hazinesi, kelime serveti, kelime dağarcığı, sözcük serveti, sözcük gömüsü, kelime kadrosu gibi değişik tanımları yapılmıştır. Kaynakların birçoğunda söz varlığı ve kelime hazinesi kavramlarına birlikte yer verilmiştir. Baş ve Karadağ’a (2012) göre araştırmada sadece kelime kavramı geçmekteyse kelime hazinesi, kelimeyle birlikte söz varlığının diğer unsurları geçmekteyse söz varlığı kavramı kullanılmalıdır.

Aksan’a (2002) göre söz varlığı bir ulusun maddi ve manevi kültürünü, yaşam şekillerini, deneyimlerini, gelenek ve göreneklerini yansıtmakta; o dilde yer alan kelimeler ile bu kelimeler arasındaki anlam ilişkilerine dayanmaktadır.

Kelime hazinesi alıcı ve üretici kelime hazinesi diye iki gruba ayrılmaktadır. Alıcı kelime hazinesi dinleme ve okumayla; üretici kelime hazinesi ise konuşma ve yazma ile kazanılmaktadır. Alıcı kelime hazinesi, üretici kelime hazinesine göre daha büyüktür ve araştırmalar alıcı kelime hazinesinin üretici kelime hazinesinin iki katı olduğunu göstermektedir (Templin, 1995; Klein, 1998; Akt: Kurudayıoğlu, 2005).

Kelime hazinesi hakkında birçok çalışma mevcuttur. Kelime araştırmalarıyla ilgili bulgular şöyle özetlenmektedir: Dil gelişim düzeyinin en önemli göstergesi olan kelime hazinesi; öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini, okul başarısını arttırmakta, temel eğitimde öğrenilen kelimeler çocuğun

gelecekte nasıl bir okuyucu olacağı hakkında ipucu vermektedir (Graves, 2006; Akt: Temur, 2006).

Kelime hazinesi çocuğun kendini rahatça ifade etmesine, konuşma becerisinin gelişmesine, kendine güven duygusunun arttırmasına yardımcı olmaktadır (Örge Onuk, 2013). Karatay (2007) insanın düşüncesi ile bildiği sözcük sayısının doğru orantılı olduğunu ve bildiği sözcük sayısına bağlı olarak düşüncesini de arttığını ifade etmektedir.

Söz varlığı; dile ait kuralların öğrenilmesiyle başlayıp çevreye, eğitim-öğretim faaliyetlerine, okumaya, anlatıma, kişisel ilgilere göre zamanla şekillenmektedir. İnsan yaşamda var olabilmek adına anlamak, anlatmak, söz varlığını geliştirmek durumundadır. Bu bağlamda söz varlığının birey için hayati öneme sahip olduğu söylenebilir.

Aile, okul ve çevre; çocuğun sosyal, ahlaki pek çok gelişim alanında olduğu gibi sözcük ediniminde de önem arz etmektedir. Kelime öğrenme sürecinde çocuğa örnek olunması; çocuğun konuya ilgi ve ihtiyaç duyması, motive edilmesi; görsel uyaranların öğrenmedeki kalıcılığa etkisi dikkate alınmaktadır. Ailede başlayan söz varlığı kazanımı, sonrasında eğitim-öğretim kurumlarında, özelliklede Türkçe dersinde giderek zenginleşmektedir. Türkçe dersinin kültür aktarımındaki, söz varlığını zenginleştirmedeki yeri başkadır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008).

Öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmede okuma, gözlem, bulmaca, dinleme/izleme, resim, şarkı, şema çizme, konuşma, yazma, kelime defteri tutma gibi öğretim teknikleri kullanılmaktadır (Karakuş, 2000). Ders içi ve ders dışı değişik etkinliklerle öğrencinin farklı kelimeleri tanımada fayda görülmektedir.

Öğrenilen kelimeleri pekiştirmeye yönelik alıştırmalar, zihindeki söz varlığı alanını genişletmektedir. Dinleme/izleme ve okuma becerileri arasındaki etkileşimle söz varlığı unsurlarının bellekteki korunumu güçlenmekte, sözcüklere ilişkin çağrışımlar zenginleşmekte, pasif durumdaki söz varlığı aktif duruma geçmeye başlamakta; dolayısıyla söz varlığı unsurları çeşitlenmektedir (Baş, 2010). Görüldüğü gibi kelime hazinesini zenginleştirme çalışmaları gelişmiş güzel gerçekleştirilen bir faaliyet değildir.

Özön'e (1967) göre öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirmede dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Kelime ifade ettiği anlamlarla birlikte öğretilmeli, kelimenin her zaman tek bir anlamı olmadığı ve cümleye göre anlamının değiştiği belirtilmelidir.
- Günlük dilde kullanılan kelimelerin öğretilmesine öncelik verilmelidir.
- Kelime, telaffuzuyla birlikte öğretilmelidir.
- Kelime öğretiminde sözlük, ansiklopedi gibi materyallerden yararlanılmalı, öğretilen kelimeler deftere not ettirilmelidir.

Yangın (2001) bir sözcüğü bilmeyi; onu doğru telaffuz etmek, doğru yazmak, yerinde kullanmak, okuyup işittiğinde ifade ettiğini anlamak şeklinde tanımlamaktadır. Bu yönüyle kelime hazinesini zenginleştirmede telaffuz, imla ve anlam birlikte ele alınmalı; öğrenci bu süreçte istekli olmalı, öğretmen dikte gibi etkinliklerle çocuğa sözcüğü benimsetmeli, çocukta bu becerilerin zamanla alışkanlığa dönüşmesi sağlanmalıdır (Yılmaz, 1996).

Kelime öğretiminde çocuğa öncelikle hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiği tartışma konusudur. Özbay ve Melanlıoğlu (2008, s. 34) konuyu "Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri ve asıl önemlisi, kendi düşüncelerini, duygularını, dileklerini yaş ve düzeylerine göre ayrıntıları ile incelikleri ile anlatabilmelerinde işe yarayacak, kullanacakları kelimeler, kelime grupları, deyimler, terimler vb. olmalıdır." biçiminde ifade etmektedir.

Öğrenilecek kelimelerin belli niteliklere sahip olması gerekmektedir. Ediger (2002; Akt: Çeçen, 2007) yeni öğrenilen kelimelerin taşınması gereken nitelikleri şöyle özetlemektedir:

- Kelime; çocuğun gelişimine, ihtiyaçlarına, amaçlarına, kişisel öğrenme stiline uygun ve ilginç olmalıdır.
- Kelime cümledeki bağlam içinde öğretilmelidir.
- Kelime müfredat boyunca işlenmelidir.
- Kelime okul dışındaki sosyal hayatta da kullanılmalıdır.

Dil bilgisi kurallarının öğrenilmeye başlandığı dönem, aynı zamanda kelime hazinesinin en hızlı geliştiği dönemdir. Bunda dil bilgisi kurallarının, kelime öğrenimini kolaylaştırması etkilidir. Kuralları öğrenen çocuk yeni kelimeyi de

zihnine kolayca kodlayabilmekte, kelimelere yeni anlamlar yükleyebilmektedir. Buna rağmen çocuğun bildiği tek anlamlı kelime sayısı, çok anlamlı kelime sayısına göre daha fazladır. Bir kelimeyi tümüyle anlayabilme, dil gelişimi, okuryazarlık, akademik başarı, kültürel birikim ile ilgili olduğu için bireyin zihnindeki çok anlamlı kelime sayısının artması uzun zaman gerektirmektedir (Marinellie ve Johnson, 2003; Akt: Temur, 2006).

Demir'e (2006) göre yeni öğrenilen kelimeler tekrar ve pekiştirmeyle kalıcı hale geldiği için öğrenciye yalnızca sözcüğün anlamını öğretmek dışında, öğrendiği sözcüğü kullanma fırsatı da verilmelidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006) söz varlığını zenginleştirme hakkında şunlara değinilmektedir:

- Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
- Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
- Tekerleme, sayışmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
- Şiir, türkü, şarkı, türünde metinler ezberler.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.
- Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle öğrendiği yeni kelimelerden sözlük oluşturur.

Bilim ve sanatta ileri saflarda yer alan ülkelerin ana dili eğitim sistemleri değerlendirildiğinde, eğitim kurumlarında her yaş grubu öğrenci için belli kelime listelerinin hazırlandığı göze çarpar. Bu ülkelerde ana dili ve söz varlığına ilişkin kazanımlar, detaylıca tespit edilmiş, çocuğun hangi sınıfta ne kadar kelime öğrenmesi gerektiği önceden belirlenmiştir (Tosunoğlu, 2000). Karakuş (2000, s. 128) durumu şeklinde açıklamaktadır:

İngilizler ve Almanlar, okul öncesi çocuklarına 2000 kelime, 7-12 yaş grubundaki çocuklarına en az 5000 kelime öğretmeyi hedeflemektedir. Bir insanın günlük hayatında azami, 3000 kelime kullandığını, kültürlü bir insanın kelime dağarcığında yaklaşık 22000-27000 kelime

bulundurması, kendini yetiştirmiş bir insanın ise 40000 kelime bilmesi gerektiğini tespit etmişler ve eğitimde hedef göstermişlerdir.

Türkçe Dersi Öğretimi Programı'nın (2006) söz varlığı bölümünde sözcük listelerinin yer almadığı; programın dinleme/izleme becerisi yardımıyla söz varlığını geliştirme açısından yetersiz kaldığı görülmektedir.

Söz varlığı unsurları

Aksan (2002) söz varlığını oluşturan öğeleri; temel (çekirdek) söz varlığı, yabancı sözcükler, ikilemeler, deyimler, atasözleri, ilişki sözler, kalıplaşmış sözler, kalıp (ilişki) sözler, terimler ve çeviri sözler olmak üzere on maddede incelemektedir. Araştırmamızda Aksan'ın (2002) gruplamasına “argo” ifadeleri de eklenmiştir.

Yabancı kelimeler

Toplumlararası ilişkiler neticesinde dile başka dillerden sözcükler, kavramlar girmektedir. Diller arasındaki sözcük alışverişiyle bazı sözcükler değişime uğramakta veya kullanımdan kalkmakta, bazılarının ise yerini yenileri almaktadır. Yabancı sözcükler sayesinde milletler arası ilişkiler hakkında bilgi edinilmektedir. Örneğin Haçlı Seferleri ile Doğu'daki bazı sözcükler Avrupa'ya taşınmış, 100 Yıl Savaşları'nda da Fransızca'ya İngilizce birçok sözcük geçmiştir (Aksan, 2007/3.C).

İslamiyet'in etkisiyle Arapça ve Farsça'dan Türkçeye yerleşen sözcükler, XIX. Yüzyılda yerini Fransızca'ya, günümüzde ise İngilizce'ye bırakmıştır.

Ünalın (2010) bir dilden alınan yabancı öğeleri iki bölümde incelemektedir:

- Sözcük Bilimde Alışılmış Terimleriyle Yerleşmiş Yabancı Sözcükler: Dilin ses kurallarına uymuş, yabancılığı belli olmayan öğelerdir. Bu tür kelimelere Farsça kaynaklı çerçeve, Arapça kaynaklı “sabun”, Hollandaca kaynaklı “ortanca” gibi kelimeler örnek verilebilir.
- Yerleşmiş Yabancı Sözcükler: Dilin kurallarına uymayan, yabancılığı hemen belli olan öğelerdir. Türkçedeki “oksijen, develüasyon” kelimeleri bunlara örnek verilebilir.

Terimler

Terim; “Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan kelime, ıstılah” (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 2198), “Bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki ad.” (Korkmaz, 1992) şeklinde tanımlanmaktadır. Terimler sadece ait oldukları alanda anlam kazanan sözcükler olup terimlerin anlamları kişiden kişiye değişmemektedir. Geometrideki altıgen, Pisagor teoremi; biyolojideki hücre, mitoz bölünme; müzikteki sol anahtar gibi kelimelere terime örnek verilebilir.

Zülfikar (1991) terimlerin özelliklerini şöyle özetlemektedir:

- Terimler genel olarak tek anlamlı öğelerdir: üçgen (geometri terimi), toplardamar (tıp terimi) gibi.
- Terimler cümle içinde değişikliğe uğramaz, anlamları sabittir.
- Gündelik dilde sık geçen bir sözcük zaman içinde terim olarak kullanılabilir. “Bunda benim bir suçum yok.” cümlesinde “suç” sözcüğü “kabahat” anlamındadır. Hukukun “kanunlara aykırı davranış, cürüm” diye tanımladığı “suç” ise terimdir.

Türkçe yazılı kaynaklarda ilk terimlere Orhun ve Yenisey Yazıtları’nda rastlanmaktadır. Bu terimler “ilteber (genel vali), subaşı (kumandan) gibi özellikle askerlik ve yönetimle ilgilidir. Uygurlarla yerleşik yaşama geçildiğinde söz varlığı da genişlemiştir. *Divan-u Lügat-it Türk’e* günlük hayatta kullanılan araç-gereçler, evcil hayvanlar, hastalık, spor terimleri eklenmiştir (Aksan, 2002).

Argo

Argo, “Kullanılan ortak dilden ayrı olarak aynı meslek veya topluluktaki insanların kullandığı özel dil.” (TDK Türkçe Sözlükte, 2005, s. 129); toplumda belli bir gruba veya sosyal sınıfa mahsus olan ve genel dilin koynunda asalak bir kelime hazinesi bulunan konuşma sistemleri (Devellioğlu, 1990) biçiminde ifade edilmektedir. Genel dildeki sözcüklere yeni anlamlar yüklenerek meydana gelen argonun kendine özgü bir grameri yoktur. Anzarot (rakı), papel (kâğıt para), aynasız (polis), abayı yakmak, boş vermek, araklamak (çalmak), yaylanmak (çekip gitmek), tırnakçı (hırsız, yankesici) gibi kelimeler birer argoya ifadesidir (URL-1).

Türk argosu, eski İstanbul'un külhanbeyi ve tulumbacı çevrelerinde gelişmiştir. Bu nedenle argoya “külhanbeyi ağzı veya ayaktakımı ağzı” da denilmektedir. Ferit Devellioğlu (1990) ve Hulki Aktunç (1998) bu alandaki çalışmalarıyla tanınmaktadır.

Deyimler

“Genellikle gerçek anlamından çok az ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” (TDK Türkçe Sözlük, 2005/a, s. 517), “Genellikle gerçek anlamının dışında kullanılan, anlatımı daha güzel ve etkili yapan, toplum tarafından ortak olarak benimsenen kalıplaşmış söz” (Hengirmen, 1999, s. 116) biçiminde farklı deyim tanımları mevcuttur.

Aksoy (1981) deyimlerin özelliklerini şöyle ifade etmektedir:

- Deyimler kısa, özlü ve kalıp sözler olduğu için deyimi meydana getiren kelimelerin yerleri değiştirilemez, yerine başka bir sözcük getirilemez. “Kel başa şımşır tarak, ayıkla pirincin taşını.” gibi.
- Deyimler en az iki sözcükten meydana gelen, anonim özellikteki yapılardır.
- Deyimler genelde mecaz anlamlıdır.
- Deyimlerin bazıları eş, yakın veya zıt anlamlı olabilir. Göze girmek (Beğenilmek) ile gözden düşmek (Beğenilme özelliğini kaybetmek) zıt anlamlıdır. Bir deri bir kemik kalmak ile iğne ipliğe dönmek (Çok zayıflamak) eş anlamlıdır.
- Öğüt vermekten ziyade belli bir durumu veya kavramı karşılar. “Süt dökmüş kedi.” gibi.
- Deyimler ait oldukları toplumların gelenek ve göreneklerini, hayat görüşlerini yansıtır. “Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer.” gibi.
- Bazı deyimler bölgesel farklılıklardan ötürü farklı sözcüklerle ifade edilir. “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla (işit, dinle).” gibi.

Atasözleri

Atasözleri TDK Türkçe Sözlük'te (2005, s. 155), “Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darb-ı mesel” şeklinde yer almaktadır. Atasözünü Korkmaz (1992) anonim özellik

taşıyan, atalardan kaldığı kabul edilen, toplumun deneyim, ortak düşünce, tutum, davranış ve dünya görüşlerinden meydana gelen kısa özlü söz; Hatipoğlu (1982) eski kuşakların deneyimlerini içeren, yol gösterici, öğüt; Elçin (1986) ise nazım, nesir şekilleriyle eski dönemlerdeki tecrübeleri, çeşitli edebi sanatlardan faydalanılarak belli bir düzen içinde gelecek nesillere aktaran sözler diye tanımlamaktadır.

Atasözü; Arapça'da “*nush, nasihat, mev'iza*”, Farsça'da “*pend*”, Moğolca'da “*erdeni egü*”, Irak Türklerinde “*eskiler sözü*” diye geçmektedir (Elçin, 1993). Atasözleri diğer dillerde; “*kanatlı söz, nasihat, cevher söz, ibret verici söz, altın söz, dilin gülzarı, halk mektebi, halk hikmeti, ruhun tabibi, aklın gözü*” diye de adlandırılmaktadır (Çobanoğlu, 2004).

Türk edebiyatındaki “*savlar*” atasözlerinin ilk örnekleridir. Sav terimi yerine İslamiyet'in kabulünden sonra “*mesel*”, divan edebiyatında ise “*darb-ı mesel*” ifadesi kullanılmaktadır. Türkçe yazılı edebiyatta ilk atasözü örneklerine Göktürk Yazıtları'nda (Orhun Yazıtları) rastlanmaktadır. Atasözlerinin tarihi seyri hakkındaki ilk derleme Şinasi'nin 1863 tarihli “*Durub-u Emsal-i Osmaniyye*” adlı eseridir (Sağlam, 2004).

Bir ülkeye ait atasözleri zaman içinde çeşitli dillere yerleşmekte, Doğudan alınıp Avrupa'ya ya da komşu ülkeye taşınabilmektedir. Bu bakımdan atasözlerinin ilkin hangi dilde kullanıldığını kestirebilmek zordur (Aksan, 1990).

Aksoy (1981) atasözlerinin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Kalıplaşmış sözler olduğu için başka sözcüklerle değiştirilemez, yerine yakın anlamlıları kullanılamaz.
- Kısa, özlü sözlerdir. “Gül dikensiz olmaz.” gibi.
- Uzun gözlem ve denemeler sonucu meydana gelmiştir. “Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır.” gibi.
- Doğa olayları, gelenek ve görenekler, töreler hakkında bilgi verir. “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” gibi.
- Bazı atasözleri bölgeye göre değişik şekillerde kullanılabilir. “Kurt komşusunu yemez (Bugün), kurt konşısın incitmez (XV. Yüzyıl), bōri koşısın yimes (XI. Yüzyıl).”
- Öğüt ve bilgi veren ifadelerdir. “Bal bal demekle ağız tatlanmaz.” gibi.

- Anonimdir.

Türkçe Öğretim Programı'na (2006) göre atasözü ve deyimler ayrı ayrı öğretilmektedir. Bazı söz öbeklerinin atasözü mü deyim mi olduğunu ayırmak oldukça güçtür. Bu yönden deyim ve atasözlerinin programda birlikte öğretilmesinde yarar vardır (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008).

İkilemeler

İkileme TDK Türkçe Sözlük'te (2005, s. 1060), “Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirlerine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması” şeklinde tanımlanmaktadır. İri iri, yalan yanlış, sağ sol, falan filan gibi söz öbekleri birer ikilemedir.

İkilemeler söze estetik değer ve ahenk katar (Apaydın, 2010). Örneğin “Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden” (A. Haşim) mısraında “ağır ağır” ikilemesi cümleye pekiştirme anlamı katmıştır. Türkçe ikileme oluşum süreci ve hızı yönünden benzersiz bir dildir (Akyalçın, 2008).

Kalıplaşmış sözler

Ünlü kişilerin, düşünürlerin, hükümdarların, yazar ve sanatçıların belli durumlar karşısında söyledikleri, evrenselleşmiş sözlere kalıp söz denilmektedir. Örneğin Sinoplu Diogenes'in “Gölge etme başka ihsan istemez (m)”, J. Caesar'ın “Sen de mi Brutus”, Shakespeare'in Hamlet adlı eserinde yer alan “to be or not to be, that is thequestion” ifadeleri kalıp sözlere örnek verilebilir (Aksan, 2006/b). Kalıplaşmış sözler, anlatıma canlılık kazandırmak, mesajı pekiştirmek için kullanılmaktadır.

Kalıp (ilişki) sözler

Kalıp sözler, kalıplaşmış sözlerden farklıdır. Kalıplaşmış sözlerin söyleyeni belli iken kalıp (ilişki) sözlerin söyleyeni belli değildir.

Kalıp sözler dildeki değişim, gelişim, toplumun kültürel yapısı hakkında bilgi vermektedir. Kalıp söz sayısı ile kişiler arası ilişki yoğunluğu arasında bağlantı vardır. Kalıp sözler ne kadar fazla ise toplumdaki iletişim de o kadar güçlüdür.

Günaydın, iyi günlerde kullanınız, teşekkür ederim, affedersiniz, Allah'a ısmarladık, afiyet olsun, güle güle, Allah analı babalı büyütsün” gibi kullanımlar “birer kalıp (ilişki) sözdür. Toplumsal ilişkilerde kullanılan diğer kalıp sözlerden bazıları şunlardır: şahane, buyurun, yani, ne mutlu, unutulmaz şair, ağzımızın tadı bozulmasın, neler çektim bilemezsiniz, istenmeyen adam ilan etmek, sakın kaçırmayın, kırk gün kırk gece düğün yapmak, önemi yok (Canbulat ve Dilekçi, 2013). Kalıp sözlere sinema filmlerindeki bazı replikler, klasikleşmiş veya popüler şarkı sözleri, reklam sloganları, takımların tezahüratları, masal veya fıkralardaki kalıplaşmış bölümler de eklenmektedir. “Ne çektin be, bir varmış bir yokmuş, efendime söyleyeyim” gibi ifadeler de kalıp söz olarak kabul edilmektedir (Canbulat ve Dilekçi, 2013).

Çeviri sözler

Çeviri (tercüme) en sade ifadeyle “Bir dilden başka bir dile aktarma” (TDK Türkçe Sözlük, 2005, s. 465) olarak tanımlanmaktadır. Çeviri sözcük ise bu yolla (çeviri) oluşturulan ve anlamı değiştirilmeyen sözcüklerdir.

Aksan’a (2007/3.C) göre çeviri sözcüklerin tam çeviri, yarı çeviri, bağımsız çeviri, anlam etkilenmesi yoluyla oluşan çeviri sözcükler olmak üzere birçok çeşidi vardır:

- Tam Çeviri Sözcükler: Yabancı dildeki sözcüklerin asıllarına uygun olarak çevrilmesiyle oluşur. Terimlerde tam çeviri sözcüklere daha sık rastlanmaktadır. Örneğin, demirperde (İngilizce: Ironcurtain).
- Yarı Çeviri Sözcükler: Tamlama, deyim veya birleşik sözcükten oluşan, kavramdaki bir sözcüğün çevrilip diğer sözcüğün orijinal haliyle kalmasıyla oluşur. Örneğin “galip gelmek” yarı Farsça, yarı Türkçedir.
- Bağımsız Çeviri Yoluyla Oluşan Sözcükler: Yabancı sözcüklerin çevrilecekleri dilde o kavrama en yakın anlamdaki sözcükle çevrilmesiyle oluşur. Örneğin “başyapıt” sözcüğü, Türkçede “şah” ve “eser” sözcüklerinin birleşmesiyle meydana gelmiş, “şaheser” kavramıyla ifade edilmektedir.
- Anlam Etkilenmesi Yoluyla Oluşan Çeviri Sözcükler: Yabancı dildeki kelimenin, yerli öğelerdeki anlamının farklılaşmasıyla oluşmaktadır. Örneğin Türkçedeki “yıldız” sözcüğü, İngilizce “star” sözcüğünden

anlamca etkilenmiştir ve “parlak sinema sanatçısı” anlamında kullanılmaktadır.

Bir dile ait anlatım kalıplarının başka bir dile çevrilmesiyle de çeviri sözcükler oluşturulabilmektedir. Türkçeye İngilizceden geçen “you are very special for him” (sen onun için çok özelsin), “help” (yardım edin), “look after yourself” (kendine iyi bak) gibi yapılar bunlara örnek verilebilir (Baş, 2006).

Literatür (Alan Yazın)

Literatürdeki araştırmaların çoğunda çizgi ve animasyon film kavramlarına birlikte yer verildiği görülmektedir. Günümüz çizgi filmlerinin çoğu animasyon tekniği ile hazırlandığı için literatür düzenlenirken çizgi diziler dışında, çizgi/animasyon film ve çocuk programıyla ilgili araştırmalara da yer verilmiştir.

Linebarger’in (2001) “Learning to Read Using Television: The Effects Of Captions And Narration” (Televizyondaki Altyazılı Programların Okuma Öğrenmeye Etkisi) adlı araştırması, ana dili İngilizce olan okul öncesi çocukları üzerinedir. “Dora The Explorer” isimli çizgi filmdeki “Dora” karakteri hem İngilizce hem de İspanyolca konuşmaktadır. Araştırma sonucunda bu çizgi filmi düzenli izleyen çocukların, düzenli izlemeyen çocuklara nazaran İspanyolca kelimeleri daha kolay öğrenebildiği tespit edilmiştir.

Grela, Lin ve Krcmar (2003) tarafından iki yaş altı çocuklarla yapılan “Can Television Be Used To Teach Vocabulary To Toddlers?” (Televizyon Küçük Çocuklara Kelime Öğretimi İçin Kullanılabilir mi?) adlı araştırmada, eğitici programları izleyen çocukların kelime hazinelerinin geliştiği belirlenmiştir.

Eskandari’nin (2007) “İran’daki TV’de Yayınlanan Çizgi Filmlerin İlkokul Öğrencilerinin Eğitimine Etkisi” adlı araştırmasında ilkökul öğrencilerine, velilere ve öğretmenlere uygulanan anketler yardımıyla İran televizyonlarında yayınlanan çizgi filmlerin 1-5. sınıf öğrencilerine etkisi incelenmiştir. Araştırma neticesinde ilkökul öğrencilerinin günde en az bir saat çizgi film izledikleri, televizyonun çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olduğu, araştırma bulgularının semt ve cinsiyet açısından değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Dalacosta (2009) ve arkadaşlarının “Multimedia Application with Animated Cartoons for Teaching Science in Elementary Education” (İlköğretim Okullarındaki Fen Bilimleri Öğretiminde Multimedya Uygulamaları ve Çizgi

Filmlerden Yararlanma) adlı araştırmaları, animasyon destekli çizgi filmleri içeren multimedya uygulamasının bilim öğrenme üzerindeki etkisini belirlemeye yöneliktir. Araştırmayla Atina’da on ve on bir yaşlarındaki yüz yetmiş dokuz ilkokul öğrencisi incelenmiştir. Sonuçta öğrenmenin zor olduğu durumlarda, çizgi film kullanımının öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Köşker’in (2005), “Televizyondaki Çizgi Filmlerin (animasyon), İlköğretim Çağı Çocuklarının Eğitimi Üzerine Etkileri” adlı araştırmasında, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrenci, veli ve öğretmenlerinden anket yoluyla toplanan verilerle çizgi filmlerin çocuk eğitime etkisi hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çizgi filmlerin çocuğa bilgi edinme, yaratıcılığı geliştirme, kendisini ifade etme gibi pek çok alanda yararlı olduğu görülmüştür.

Daşdemir’in (2006), “İlköğretim Fen ve Teknoloji Derslerinde Animasyon Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Öğrenilen Bilgilerin Kalıcılığına ve Bilimsel Süreç Becerisine Etkisi” isimli araştırmasında, animasyon ağırlıklı ders işlenen öğrenci grubunun, animasyonsuz ders işlenen grubuna göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bektaş ve Şahan’ın (2011) “Çizgi Filmlerde Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı” adlı araştırmalarında, doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Kayu, Cedric, Ben 10, Keloğlan adlı çizgi film/dizilerdeki atasözü ve deyimler tespit edilmiş ve çizgi film/dizilerin çocuğun dil gelişimine katkısı değerlendirilmiştir.

Karakaş ve Sarıçoban’ın (2011) “Altyazılı Çizgi Filmlerin Öğrencilerin Tesadüfi Kelime Öğrenimleri Üzerine Etkileri” isimli araştırmalarında, altyazılı video veya televizyon programlarının, altyazısız olanlara göre kelime öğrenmeye etki düzeyi incelenmiştir. İngilizce öğretmenliği birinci sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada Weshe ve Parikbaht’ın Kelime Bilgisi Ölçeği” kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarına ön test ve son testin uygulandığı araştırma sonucunda filmleri altyazılı izleyen öğrenci grubunun, altyazısız izleyen grubuna göre daha fazla kelime öğrendiği tespit edilmiştir.

Özer’in (2012) “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Filmlerin Kullanımı” adlı araştırmasında çizgi filmlerin akademik başarıya etkisi incelenmiştir. “Çanakkale Geçilmez” adlı çizgi filminin kullanıldığı araştırma, 7. sınıf

öğrencilerinden oluşan deney ve kontrol grubu ile yürütülmüştür. Deney grubunda çizgi film ile kontrol grubunda ise geleneksel yöntemle ders işlenmiştir. Öğrenci başarısını belirlemede SBS ve OKS' de çıkan sorular kullanılmıştır. Sonuç itibariyle sosyal bilgiler dersinde, çizgi filmle ders işlemenin öğrenci başarısını arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Problem Durumu

İnsanlardaki iletişim ihtiyacı, dilleri meydana getirmiştir. Binlerce senede on binlerce dil oluşturulmuş, bunların yalnızca yüz altı tanesi, kendine has dil ve edebiyat üretebilmiş ve beş altı tanesi de uluslararası bir okur kitlesi meydana getirebilmiştir. Diğer diller ise zamana yenik düşüp yok olmaktan kurtulamamıştır (Sanders, 1999).

Dil sayesinde kavram ve nesnelere anlamları, sınırları belirlenmekte, zihindeki soyut kavramlar somut hale getirilmektedir. Kültür, düşünce ve teknoloji ile şekillenen, gelişen dil; yalnızca ses ve kelimelerden ibaret bir olgu değildir. Görsel/işitsel öğeler de dil kavramı içinde yer almaktadır.

İnsanoğlu günümüzde gazete, dergi, televizyon, internet (genel ağ), sosyal paylaşım siteleri, reklam panoları gibi imgeler, görsel/işitsel araç-gereçlerle kuşatılmış durumdadır.

Görsel/işitsel öğeler sayesinde binlerce sayfalık bilgiler birkaç dakikada film şeklinde anlatılabilmektedir. Ayrıca bu tür araç-gereçler; dikkat çekme, güdüleme, öğrenmeyi somutlaştırma, bilginin kalıcılığını artırma gibi eğitsel alanlarda da kullanılmaktadır.

Görsel öğeler, görsel kültür kavramını doğurmuştur. Görsel kültürün etki alanı çok geniştir. Trafik işaretleri, mobilya, moda, seramik, mimari tasarımlar, reklam, film, televizyon, internet, gazete ve dergi tasarımları görsel kültürün etki alanlarından birkaçıdır (Parsa, 2007).

Görsel kültür öğeleri içinde televizyonun ayrı bir yeri vardır. Televizyon gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde haber, eğlence, bilgi alma gibi amaçlarla kullanılmaktadır. Televizyonsuz evin, yok denecek kadar az, hatta bazı evlerde birden çok televizyon olduğu da bilinmektedir.

Gelişen teknoloji ve yaygınlaşan televizyon dile yeni kavramlar kazandırmakla birlikte, var olan kavram içeriklerinin

değişmesine yol açmaktadır. Postman'a (1999) göre televizyon;

- Biçimini anlamak için eğitim gerektirmez.
- Zihinsel ve davranışsal açıdan karışık işlemler içermez.
- İzleyiciye karşı ayırmda bulunmaz.

Televizyon izlemede yaş sınırlaması yoktur ve televizyon izleyicisinin büyük bölümü çocuklardan oluşmaktadır. Televizyonda yayınlanan yapımların çocuğa denetimsizce sunulması, çocuğun bu olumsuz yapımlar karşısında savunmasız kalmasına yol açabilmekte, dolayısıyla medyanın özellikle de televizyonun etkilerini kontrol etmek giderek zorlaşmaktadır.

Gigli'ye (2004; Akt: Cesur ve Parker, 2007) göre medya, çocuk ve gençlere fırsatlar ve riskler diye iki karşıt tema sunmaktadır. Medya, çocukların bakış açısını zenginleştirmesi, bilgiye ulaşmayı kolaylaştırması yönüyle fırsat; kültürel değerleri yok etmesi bakımından ise risk olarak nitelendirilmektedir. Teknoloji gençlere sosyal paylaşım siteleri yoluyla daha fazla paylaşım olanağı sağlarken çocukluğun yozlaşması gibi olumsuzluklara da beraberinde getirmekte; çocuk ve çocuğa görelilik kavramları da medya ışığında yeniden şekillenmektedir.

RTÜK'ün (2006) çocuklara uyguladığı televizyon izleme anketinin sonuçları şöyledir: Çocukların %66'sı televizyon izlemeyi sevdiğini, %21.4'ü televizyonun hayal dünyalarını geliştirdiğini, % 21.2'si ise yapacak bir şey olmadığı için televizyon izlediğini ifade etmiştir. Aynı araştırma verilerine göre filmler (%72.1), çizgi filmler (%71.1), yerli dizileri (%70.1), yarışma programları (%49.3), çocuk programları (%44.6) ilk ve ortaokul öğrencilerince en çok izlenen televizyon programları olmuştur. Araştırmaya ilişkin ilginç bir nokta ise öğrencilerinin ders çalışma, aileyle vakit geçirme, şiddet eğilimi, uyku düzeni gibi konularda televizyonun kendilerine engel olmadığını dile getirmeleridir.

Görüldüğü gibi çocuk kendisini uyaran kişiler olmadığı sürece, televizyonu gelişi güzel izlemekte; sevdiği televizyon kahramanını farkında olmadan örnek almaktadır. Ayrıca çocuk çizgi film izlemese bile günlük hayatta çizgi film sektörünün reklam, yiyecek, giyecek, oyuncak gibi alanlardaki etkilerinden uzak

kalamamakta; çizgi filme dair uyarılar çocuğun zihninde canlılığını her daim korumaktadır.

Çocuklar, yaşları gereği televizyonun etkilerini yeterince anlayamadıkları için çocuğun televizyon izlemesindeki asıl görev aileye ve eğitimcilere düşmektedir. Televizyona ve televizyon programlarına kolayca ulaşabilen çocuğa televizyon yasağı koymak, televizyonun zararlarını önlemede etkili bir çözüm yolu olarak görülmemektedir. Televizyondan çocuk gelişiminde yararlanma yolu, çocuğa televizyon yasağı koymaya göre daha akıllı bir yaklaşımdır. Çocuğun iyi-kötü, güzel-çirkin gibi kavramları çizgi filmlerden öğrenmesi, çizgi filmin çocuk eğitimindeki önemine işaret etmektedir (Şirin, 2000).

Çizgi filmler; çocuğun dil öğrenme isteğinin artmasında, dinleme/izleme ve anlama becerilerinin gelişmesinde, hızlı ve kalıcı öğrenmesinde önem arz etmektedir (Od, 2013). Çizgi film/dizilerde kavram ve kelimelerin belli sıklıkla tekrarlanması, o kelimenin çocuğun söz varlığına yerleşmesini kolaylaştırmaktadır. Kelime ve kavram öğretiminde televizyon programlarının kullanılmasıyla hem çocuğun öğrenme süreci kontrol edilebilmekte hem de diğer öğretim yöntem ve tekniklerine nazaran daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilebilmektedir.

Televizyonla çocuk seviyesine uygun kaliteli programlar aracılığıyla çocuklara yeni bilgiler, davranış kalıpları, kelimeler öğretmek mümkündür (Çeçen, 2002). “Susam Sokağı” adlı çocuk programı sayesinde çocukların sayı saydığı, okuma-yazma öğrendiği tespit edilmiştir. TRT1’deki “7’den 77’ye, Susam Sokağı” programları ve TRT Çocuk’taki “Pepee”, Yumurcak TV’deki “Caiou” isimli çizgi diziler çocuk eğitiminde kullanılabilecek eğitici yapımlara örnek gösterilmektedir (Çamlıbel İrkin, 2012).

On üç, on dört yaş dönemi; çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olan ergenlik dönemine rastlamaktadır. Bu dönemde çoğunlukla içe kapanık, isyankâr ruh halindeki çocuklar; biyografi, fen bilimleri, romantik ve polisiye gibi konulara ilgi duymaktadır. Rol modelin önem kazandığı bu dönem çocuklarına, örnek alabilecekleri seçkin şahsiyetler sunulmasında fayda vardır. Hazırlanan çocuk programlarında bu hususlara özen gösterilmesinin, çocuğun hem dil hem de söz varlığına katkı yapacağı unutulmamalıdır (Baş, 2006).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

XXI. Yüzyıl bireyi için önceki kuşakların aksine okumaktan çok görmek ön plandadır (Felten, 2007; Akt: Tüzel, 2009). İmge ve görsellerle dolu bir dönemde eğitim-öğretim ortamlarında yalnızca yazılı materyallerden yararlanmak doğru değildir. Eğitim materyallerine teknolojidaki imkânlar, bireylerin ilgileri ve ihtiyaçları nispetinde sinema filmleri ile çizgi filmler de eklenmektedir. Eğitim-öğretim açısından faydalanılması düşünülen sinema filmleri ve çizgi filmlerin konusuna, içerdiği mesajlara, diline, görselliğine dikkat edilmesinde fayda vardır.

Görsel ve işitsel araçların yaygınlaşmasıyla günümüzde dinleme becerisi, izleme becerisi ile birlikte kullanılmaya başlamıştır. İzleme; bir olayın gelişimini gözden geçirmek, görmek, öğrenmek için bakmak, gözlemek, incelemek, herhangi bir olayla ilgilenmek şeklinde tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük, 2005).

Dinleme/izlemenin günlük hayattaki yerine, kullanımına yönelik pek çok araştırma mevcuttur. “ABD’de tipik bir ilkokul ve ortaokul öğrencisi okuldaki zamanının %50’sini dinleyerek geçirmektedir. Bu oran üniversitede %90’lara ulaşmaktadır. Ülkemizin eğitim şartlarında sınıfların kalabalık oluşu dikkate alınır, ilköğretim öğrencilerinin okuldaki zamanlarının neredeyse tamamını dinleyerek/izleyerek geçirdiklerini söylemek çok abartı sayılmamalıdır” (Çiftçi, 2001, s. 166-167).

Çocuğun okul dışında harcadığı sürenin, okulda harcadığı süreye oranla fazla olması, kelime öğretimi çalışmalarında okul ortamı ve klasik yöntemlerin dışına çıkılıp bu çalışmaları hayatın geneline yayma fikrini ön plana çıkarmaktadır. Kelime öğretimi sürecindeki başarısının; aile, okul, medya ve diğer öğeler arasında bütünlük oluşturulabilmekten geçtiği ve bu açıdan aileye, medyaya, okula önemli görevler düştüğü söylenebilir.

Türk eğitim sistemine göre beşinci ve altıncı sınıf öğrencileri, somut işlemler döneminden, soyut işlemler dönemine geçen çocukları kapsamaktadır. Somut işlemler döneminde çocuk deyim, atasözü, benzetme, kişileştirme gibi mecaz anlamlı ifadeleri anlamakta zorlanmakta; bu tür ifadeleri somut anlamları ile anlamlandırma yolunu tercih etmektedir. Bu noktada çizgi film/dizilerle çocuğun eğlence ihtiyacı göz ardı edilmeden, diğer öğretim yöntem ve tekniklerine göre daha etkili ve kalıcı öğrenmeler sağlanabilmektedir.

Somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçen çocuklarında soyut anlamlı kelime ve kavramları yeterince anlamlandıramama dışında argo ifadeleri kullanma eğiliminde de artış gözlenmektedir (Göğüş, 1978). Araştırmaya Doğan Aksan'ın (2002) söz varlığı gruplamasına “argo” ifadelerinin eklenme sebeplerinden biri de bu görüştür.

Görsel/işitsel materyallere, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2006) 6-8. sınıflarında “dinleme-izleme” öğrenme alanında “görsel okuma ve görsel sunu” bölümünde yer verilmektedir. Program, görsel/işitsel materyallerin ana dili öğretimindeki önemini ortaya koyması bakımından dikkate değer niteliktedir. Bununla birlikte öğretim programında çocuğun yalnızca okuma yoluyla kelime öğrendiği kabul edilmekte ve kelime öğrenmede dinleme/izleme yolu göz ardı edilmektedir. Çizgi dizilere yönelik olan bu araştırmanın, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (2006) görsellerle öğretim kısmına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, çizgi dizilerle çocukların söz varlığının zenginleştirilmesi hususunda Türkçe eğitimi alanında yapılan detaylı ilk araştırmadır. Araştırmanın araştırmacılara ve eğitimcilere çizgi filmlerle öğretim hususunda yeni bakış açıları kazandıracağı düşünülmektedir. Dinleme ve izleme alanlarına birlikte yer verilmesi, araştırmanın diğer bir özelliğidir. Ayrıca bu araştırma ana dili öğretimi dışında; medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, yabancılara Türkçe öğretimi, yabancı dil öğretimi, sinema-televizyon, okul öncesi gibi alanlara kaynaklık etmesi bakımından da dikkate değer niteliktedir. Aileler, eğitimciler ve uzmanlar, çocuklara televizyon izleme konusunda yönlendirmede bulunurken bu ve benzeri araştırma verilerinden yararlanabileceklerdir.

Bu araştırmada çizgi dizilerdeki söz varlığı ortaya konularak çizgi dizilerden öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmede nasıl yararlanılabileceğini tartışmak ve konu hakkında önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

“Çizgi diziler beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkı sağlar mı?” sorusu bu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Alt problemler

- Çizgi dizilerde yabancı kelimelerin, terimlerin, argo ifadelerin, deyimlerin, atasözlerinin, ikilemelerin, kalıplaşmış sözlerin, kalıp (ilişki) sözlerin, çeviri sözlerin kullanım sıklığı nasıldır?
- Beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkı yapacağı düşünülen çizgi diziler ile bu çizgi dizilerin içerdiği söz varlığı öğeleri nelerdir?
- Çizgi dizilerle çocukların söz varlığını geliştirmede dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?
- Konuyla ilgili ailelere, eğitimcilere, medya kuruluşlarına neler önerilmektedir?

Araştırmanın Sayıtları

Araştırma verilerinden çizgi diziler, televizyonda yayınlanan çizgi dizilerin internetteki videolarına; söz varlığı unsurları ise yazılı belgelere dayanmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada Doğan Aksan'ın (2002) söz varlığı unsurlarına ait gruplamasına, uzman görüşüne başvurularak “argo” ifadeleri eklenmiştir. Çizgi film, animasyon film ile beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerine hitap etmediği tespit edilen çizgi diziler, bu sınırlamanın dışında tutulmuş ve araştırmada yalnızca adı geçen çizgi diziler ile bu çizgi dizilerin ilgili bölümleri incelenmiştir.

İkinci Bölüm

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem (çalışma grubu), veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi aşamaları ile araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliği hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma modeli “...Araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir.” (Selltiz, Jahoda, Deutsch ve Cook, 1959; Akt: Karasar, 2012, s. 76) şeklinde tanımlanmaktadır.

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Karasar’a (2012) göre tarama modeli geçmişte ve halen var olmakta olan bir durumu var olduğu biçimiyle tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Tarama modeli, nitel araştırmalarda sıkça tercih edilen bir modeldir.

Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)

Araştırma evreni çizgi dizilerden oluşmaktadır. Türk milli eğitim sistemine göre on yaş ve üstündeki çocuklar ortaokul öğrencileri olarak adlandırılmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu 2012-2013 döneminde Türkiye televizyonlarında şifresiz yayın yapmakta olan tematik çocuk kanallarındaki beş çizgi dizinin ilk beş bölümü ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma grubunun tespitinde 2013 yılı Ocak ayında devlete bağlı bir köy okulundaki otuz beş beşinci ve altıncı sınıf öğrencisinden toplanan veriler, uzman görüşleri ve en çok televizyon izlendiği düşünülen zaman dilimlerine (prime-time) ait veriler kullanılmıştır. İncelenen çizgi diziler içerisinde Disney Channel kanalına ait çizgi dizilere yer verilmemiştir. Bunda çizgi dizilerin izlenme sıklıklarına ait verilerin ocak ayı içerisinde toplanması ve Disney Channel kanalının 12 Ocak 2012’den önce şifreli yayın yapması etkili olmuştur.

TRT Çocuk kanalındaki çizgi dizilerin hitap ettiği yaş aralıkları için TRT Çocuk kanalının web sayfası, diğer tematik çocuk kanallarında yayınlanan çizgi dizilerin hitap ettiği yaş aralıkları için ise uzman görüşü esas alınmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2012-2013 yayın yılında Türkiye televizyonlarında şifresiz yayın yapan tematik çocuk kanalları ile bu kanallarda on yaş ve üstündeki çocuklara hitap ettiği belirlenen çizgi diziler listelenmiştir.

Tablo3

Tematik Çocuk Kanalları ile Bu Kanallarda On Yaş Üstü Çocuklara Hitap Eden Çizgi Diziler

Çocuk kanalı:	Yayınlanmakta olan çizgi dizi:
Cartoon Network	Ben 10, Garfield, Camp Lazlo, Bakugan, Starwars, Samuray Jack, Mike Lu and Og, Generation Rex, Angelo Kuralları, Arkadaşım Maymun, Ed & Edd & Eddy, Ejderhalar: Berk'in Binicileri, Kod Adı: Afacanlar, Redakadi, The Secret Saturdays.
Karamel TV	Kika & Bob, Leonardo, Ten Ten, Maya ve Miguel, Bebek Zuri, Fantastik Dörtlü.
MinikaGo	Orman Kitabı, Afacan Beşler, Transformars, Bayblede, Küçük Prens, Stellina, Selahaddin, Peter Pan'ın Yeni Maceraları, Gormiki, 99.
Yumurcak TV	Kaptan Tusubasa, Neler Olmuş Baksana, İşte Buldum, Sefiller, Emily.
Planet Çocuk	Scooby Doo'nun Maceraları, Jetgiller, Taş Devri, Kung Foot, Süper Köpek Krypto.
TRT Çocuk	Anka, Ayşa, Bayan Mollard'ın Maceraları, Element Avcıları, Gerenimo Stilton, Harika İşler Takımı, Tilki, Nane ile Limon, Öcük ile Böcük, Yılkı Atı, Zaman Pusulası, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları, Cille, Dede Korkut Hikâyeleri, Küçük Hezarfen, Pak ile Pırpır, Kitou, Acar Kafalar, Denizin Hâkimleri, Serçe Kuş.

Öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu (EK-1) sonuçlarına göre oluşturulan tabloda (Tablo 5), ilk beş çizgi dizinin izlenme aralıkları az iken, altıncı çizgi diziden sonra bu aralıkta hızlı bir değişim olduğu görülmüştür. Araştırmada zaman sınırlaması olduğu için izlenme sayısı en yüksek olan ilk beş çizgi dizi ve bunlara ait bölümler araştırmanın çalışma grubu olarak belirlenmiştir.

İlhan ve Çetinkaya'nın (2013) araştırmalarında "Keloğlan, Pepee, Ben 10"; Bektaş ve Şahan'ın (2011) araştırmalarında ise "Kayu, Cedric, Ben 10, Keloğlan" adlı çizgi dizilerin en çok izlenen çizgi diziler olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan

araştırmada çalışma grubu olarak belirlenen çizgi dizilerin İlhan ve Çetinkaya (2012) ile Bektaş ve Şahan'ın (2011) araştırmalarında tespit ettiği çizgi dizilerle benzerlik taşıdığı görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda araştırmanın çalışma grubu olarak belirlenen çizgi diziler belirtilmiştir:

Tablo4

Çizgi Diziler ve Yayınladıkları Tematik Çocuk Kanalları

Çizgi Dizi Adı	Yayınlandığı TV kanalı
Keloğlan Masalları	TRT Çocuk
Ben 10	Cartoon Network
Jetgiller	Planet Çocuk
Kaptan Tusubasa	Yumurcak TV
Nane ile Limon	TRT Çocuk

Verilerin Toplanması

Araştırmanın kuramsal alt yapısı literatür taranarak oluşturulmuştur. Çizgi dizi ve söz varlığı hakkında kütüphane, internet üzerindeki veri tabanlarından toplanan veriler, kitap, dergi, makale, bildiri, tez, gazete, video kaydı gibi materyaller ile araştırmanın kuramsal çerçevesine hâkim olunmaya çalışılmıştır.

Araştırmacı tarafından çalışma grubunu oluşturan çizgi dizilerin ilk beş bölümü öncelikle hiçbir deşifre işlemi yapmaksızın tümüyle izlenmiştir. İkinci izlemede ise söz varlığı unsurlarına ait önceden belirlenen tema ve alt temalara göre çizgi diziler tekrar izlenip konuyla ilgili notlar alınmıştır. Sonrasında bu notlar söz varlığı öğelerine göre tablolar halinde düzenlenmiştir.

Veri toplama araçları

Araştırmada çalışma grubunun belirlenmesinde yarı yapılandırılmış görüşme formu verilerinden, çizgi dizilere ait söz varlığı unsurlarının belirlenmesinde ise belgesel tarama yönteminden yararlanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu; konu hakkında derinlemesine bilgi toplanmasını, görüşmenin esnek yapıya sahip olmasını sağlayan ve nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Yarı yapılandırılmış görüşme soruları uzman görüşü ilkesine bağlı kalınarak yüksek lisans eğitimi alan öğretmenler ve alandaki akademisyenlerince oluşturulmuştur. Soruların açık uçlu olmasına özen gösterilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu okuldaki ders programını aksatmayacak şekilde, önceden belirlenen öğrenci grubuna uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formuna EK-1’de yer verilmiştir.

“Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Yazılı belgelere göre belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemini kapsar” (Karasar, 2012, s. 78). Bu yöntemle ayrıca doküman incelemesi yöntemi de denilmektedir.

Öğrenci yanıtları, çizgi dizilere ait prime-time verileri ve alandaki benzer çalışmaların birbirleriyle tutarlı olduğu görülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formu sonuçlarına göre öğrencilerin en çok izlediği çizgi diziler ile bu çizgi dizilere ait izlenme sıklıklarına aşağıda yer verilmiştir:

Tablo5

Çizgi Diziler ve İzlenme Sıklıkları

No:	Çizgi Dizi Adı:	İzleyici Sayısı	Farklı Yönü
1	Keloğlan Masalları	28	
2	Ben 10	25	
3	Jetgiller	22	
4	Kaptan Tusubasa	19	
5	Nane ile Limon	18	
6	Taş Devri	12	
7	Bakugan	12	
8	Cille	10	
9	Şirinler	9	Yaş seviyesinin altındadır.
10	Arı Maya	8	Yaş seviyesinin altındadır.
11	Dede Korkut Öyküleri	8	
12	Kung Foot	7	
13	Barbie	6	Çocuk kanalında yayınlanmamaktadır.
14	Uzun Kuyruk Marsilupuma	5	Diyalog sayısı oldukça sınırlıdır.
15	Red Kit	4	Çocuk kanalında yayınlanmamaktadır.
16	Köstebekgiller	3	Animasyon ağırlıklıdır.
17	Karmakarışık	3	Animasyon ağırlıklıdır.
18	Orman Kitabı	2	
19	Karagöz Dünyayı Geziyor	2	Çizgi dizide niteliklere sahip değildir.
20	Batman	2	Çocuk kanalında yayınlanmamaktadır.
21	Ninja Kaplumbağalar	2	Yaş seviyesinin altındadır.
22	Yılkı Atı	2	
23	Anka	2	
24	Müfettiş Gadget	2	Çocuk kanalında yayınlanmamaktadır.
25	Laura'nın Yıldızı	2	Yaş seviyesinin altındadır.
26	Arthur	2	
27	Kahverengi Ayıcık	1	Yaş seviyesinin altındadır.
28	Kokobil	1	
29	Afacanlar	1	
30	Wiolette	1	Çocuk kanalında yayınlanmamaktadır.

Tablo 5'te görüldüğü gibi Keloğlan Masalları, Ben 10, Jetgiller, Kaptan Tusubasa, Nane ile Limon öğrenciler tarafından en çok izlenen çizgi dizilerdir.

Verilerin Analizi

Çizgi dizilerdeki söz varlığı unsurlarının incelemesinde doküman analizi yöntemleri içerisinde, veri analizine ait içerik ve frekans analizleri kullanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesinde kullanılan doküman analizi, araştırılmak istenen olgularda bilgi içeren yazılı materyallerin analizine dayanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). “Doküman incelemesi beş aşamada yapılmaktadır: dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanma” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 147-223).

İçerik analizi ise her türlü yazılı, sözlü materyal için kategoriler oluşturabilmeyi, çözümlene ve objektif değerlendirme yapabilmeyi kolaylaştırmaktadır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu sayede nitel verilerin, nicel hale getirilmesi amaçlanmaktadır. İçerik analizinde toplanan veriler ilk olarak kavramsallaştırılır, sonra belirlenen kavramlara göre düzenlenir ve son olarak da veriyi açıklayan tema belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Söz varlığı unsurlarının tespiti ve gruplandırılması için literatürde konuya ilişkin yayınlar, araştırmalar taranmıştır. Araştırmacıların “söz varlığı unsurlarını” Doğan Aksan’ın gruplandırmasına göre temellendirdikleri görülmüştür.

Araştırmada Doğan Aksan’ın (2002) söz varlığı gruplaması esas alınmış olup bu grupe “argo” ifadeleri de eklenmiştir. Araştırmada “söz varlığı” ana tema; yabancı kelimeler, terimler, argo, deyimler, atasözleri, ikilemeler, kalıplaşmış sözler, kalıp (ilişki) sözler, çeviri sözler” de alt temalar olarak belirlenmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan çizgi dizilere ait internet ortamındaki videolar izlenmiş, bulgular analizi yapılmak üzere araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış, elde edilen veriler ana ve alt temalara göre kodlanmıştır. Son olarak bulgular, sözlüklere ve alan uzmanlarına başvurularak tekrar gözden geçirilmiştir.

Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından hazırlanan “Yazım Kılavuzu (2005)”, Türkçe Sözlük (2005) ve Ömer Asım Aksoy’un (1981) “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü” araştırmadaki temel başvuru kaynaklarıdır. Bunların dışında özel alan sözlüklerine de ayrıca başvurulmuştur (Hatipoğlu, 1982; Dilçin, 1983; Devellioğlu, 1990; Devellioğlu, 1996; Baytop, 1997; Aktunç, 1998; Hengirmen, 1999; Bingölçe, 2001; Korkmaz, 2001; Ayverdi, 2005; Akyalçın, 2007; Parlatır, 2008).

Araştırmada TDK’ye ait sözlülerin seçilmesinde; TDK’nin bu alanda en nesnel ve doğru bilgileri sunması, diğer yayınevlerinin de bu konuda TDK’den yararlanması, Türkçe Öğretim Programı’nda TDK’ye ait sözlük ve yazım kılavuzunun temel alınması gibi sebepler etkili olmuştur.

Verilerin listelenmesinde kelimeler kök ve gövde halinde, çekim ekleri kullanılmadan ifade edilmiş; fiil kök veya gövde tabanına “-” işareti konulmuştur.

Örneğin; *koş-*, *gül-*. Eş anlamlı kelimelerin anlam farklılıkları yay ayraç () içinde gösterilmiştir. Örneğin; yüz (sayı), yüz (eylem). Kelimelerin ait oldukları dil, terim olarak kullanıldıkları bilim ve sanat dallarına göre incelenmiş; gerekli durumlarda konuyla ilgili uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada özel isimler sınıflamaya dâhil edilmemiştir. Beş çizgi dizi için on ayrı kelime listesi oluşturulmuş; analiz ve yorumlarda bu listeler kullanılmıştır. Bulguların değerlendirilip öneriler sunulmasıyla araştırma tamamlanmıştır.

Araştırma için araştırmacının görev yaptığı okulun kullanılması, internet ortamında çizgi dizilere ait videolarını tekrar tekrar izleyebilme imkânı, araştırmanın geçerliliğini; araştırma sürecinin ve basamaklarının ayrıntılı olarak belirtilmesi de araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır.

Üçüncü Bölüm

Bulgular

Bu bölümde ilk aşamada araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çizgi diziler kısaca tanıtılmıştır. Sonra çizgi dizilerdeki söz varlığı unsurlarına ait bulgular, çizgi dizinin bölümlerine göre listelenmiş ve tablolar halinde ifade edilmiştir.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları)

TRT Çocuk'ta yayınlanmakta olan bir çizgi dizidir. Çizgi dizide Keloğlan ve arkadaşlarının başından geçen maceralar anlatılmaktadır. Çizgi dizinin ilk sezonu "Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları", ikinci sezonu "Keloğlan" adıyla, üçüncü sezonu ise "Keloğlan Odama Saklandı" adıyla yayınlanmıştır.

Başlıca karakterler: Keloğlan, Balkız, Kara, Sivri, Örgülü, Sinek, İnatçı, Tomurcuk, Uzun, Huysuz, Bilgecan Dede, Çirkin Cadı, Kara Vezir, Kirpi Prenses, Keloğlan'ın annesi (URL-2).

Ben 10

Uzaylı canavarlar ve kötü güçlere karşı Dünya'yı kurtarmaya çalışan Ben 10 ve arkadaşlarının maceralarının anlatıldığı popüler bir çizgi dizidir. Çizgi dizinin başlıca karakterleri ile bu karakterlerin özellikleri şöyledir:

Benjamin Kirby Tennyson, "Ben" çizgi dizinin başkahramanıdır. Video oyunları oynamayı, bisiklete binmeyi, yaramazlık yapmayı seven on yaşında bir çocuktur. Bileğine kilitlenen Omnitrixon'u kahraman yapar.

Gwendolyn "Gwen" Tennyson, Ben'in on yaşındaki kuzenidir. Aşırı zeki ve yarı uzaylıdır.

Maxwell "Max" Tennysonya, Ben'in büyükbabasıdır. Asıl mesleği tesisatçılıktır. O dünya dışındaki paranormal ve diğer kişilerden oluşan

“Tesisatçılar” adlı organizasyonu yönetmektedir. Max, Apollo 11 görevi için uygun adaylar arasına girmiş ama diğer işleri için bu göreve gitmeyi reddetmiştir.

Vilgax: Bir Chimera Sui Generis’tir. Ben’in en büyük düşmanıdır.

Dr. Animo: Çok zeki, ama beynini kötülüğe kullanan bir insandır.

Gölge Hayalet: Başlangıçta Ben 10’in uzaylılarından, sonra Omnitrix’ten çıkıp gerçek formuna dönüşmüştür (URL-3).

Jetgiller

Hanna-Barbera yapım şirketi tarafından üretilen bir çizgi dizidir. 1962’de yayınlanmaya başlayan çizgi dizi, çağdaş Amerikan kültürünün ve yaşam stiline başka bir zamana uyarlanmış bir aile komedi dizisi (sitcom) niteliğindedir. Jetgiller; robotların, uzaylıların, hologramların ve enteresan buluşların olduğu bir gelecek zaman ütopyasında yaşamaktadır. Jetgiller, Türkçe dublajlı olarak Planet Çocuk kanalında yayınlanmaktadır. Çizgi dizideki başlıca karakterler ve özellikleri ise şöyledir:

George Jetgil: Evin babası ve çizgi dizinin başkarakteridir. Bütün olaylar George etrafında gelişir. Elroy ve Judy isminde iki çocuğu vardır. Spacely Dişlileri şirketinde çalışmaktadır.

Jane Jetgil: George’un eşidir. Ev hanımıdır ancak evdeki bütün işleri robot hizmetçisi Rosie yürütür. Jane, Para harcamaktan hoşlanır.

Elroy Jetgil: Bilime ve kozmik dünyaya meraklıdır.

Judy Jetgil: Jetgiller’in büyük çocuğu ve tek kızıdır.

Astro: Jetgil ailesinin sadık ve hiperaktif köpeğidir. Uzay yürüyüşünü ve kemik kemirmeyi çok sever.

Rosie: Ailenin robot hizmetçisidir ve çok eski bir modeldir.

Bay Spacely: George’un pinti ve sinir küpü patronudur.

Bay Cogswell: Bay Spacely’nin baş düşmanı ve Cogswell Çarkları şirketinin sahibidir (URL-4).

Kaptan Tsubasa

1981'de Yoichi Takahashi tarafından yaratılmış bir manga (çizgi roman) serisidir. Manga popülerlik kazanınca aynı isimle anime (Japon çizgi filmleri) olarak yayınlanmıştır. Öykü bir Japon genç takımın ve onun yıldız oyuncusu Tsubasa Oozora'nın yaşadıklarını anlatmaktadır. Çizgi dizi, Türkiye'de "Küçük Golcü" adıyla da yayınlanmıştır.

Ana karakterler Tsubasa Oozora ve kaleci Genzo'dur. Tsubasa Oozora, Dünya Kupası'nı Japonya adına kazanmak isteyen ve futbolu çok seven bir ortaokul öğrencisidir.

Seri, Japonya'da sporu sevdiği için Japonya Futbol Federasyonu tarafından desteklenmektedir. Ünlü Japon futbolcular Hidetoshi Nakata ve Seigo Narazaki ile İtalyan futbolcu Inzaghi futbolu meslek olarak seçmelerinde serinin etkisi olduğunu söylemişlerdir (URL-5).

Nane ile Limon

Nane ile Limon iki afacan kardeş, iki can dostudur. İkili her bölümde "Biber, Turp" gibi arkadaşları ile bilim, eğlence, macera, heyecan dolu serüvenler yaşamaktadır (URL-6).

Yukarıda yer alan çizgi dizilere ait söz varlığı unsurları, aşağıda detaylı olarak incelenmektedir.

Yabancı Kelimeler ile İlgili Bulgular

Çeşitli sebeplerle birbirleriyle etkileşime geçen toplumlar; zaman içinde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden değişime uğramaktadır. Toplumlar arası ilişkiler dillerin söz varlıklarına yansımakta, bu sayede diller arasında sözcük alışverişleri gerçekleşmektedir. Yabancı sözcükler, yeni dilde orijinal halleriyle değil, yeni dilin özelliklerine uyum sağlamış halleriyle kullanılmaktadır.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki yabancı kelime bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki yabancı kelimeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm yabancı kelime bulguları: yâr (sevgili), müjde, şans, peri, zan, mümkün, hamile, cadı.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm yabancı kelime bulguları: kümes, folluk, yüzyıl, dans, kahvaltı, dikkat, sembol.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm yabancı kelime bulguları: dakika, enerji, sihir, büyü, kast, doğüstü, kâbus, muhteşem, şekil, fena, plan, sürpriz, haber, emin, itiraf, temsil, nöbet, affet-, hisset-, akıl, hak et-, hallet-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm yabancı kelime bulguları: sürpriz, muhteşem, sır, şans, dâhi, prenses, büyü, ceza, vücut, cüsse, aksi, şaka, laf, akıl, emin ol-, emret-, şikâyet, dikkatini dağıt-, hayal, hak, meşgul, idare et-, sabret-, laf.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm yabancı kelime bulguları: nâmert, folluk, büyülü, kahvaltı, evlat, ahali, sihir, usta, delikanlı, yakışıklı, şaka.

Ben 10 adlı çizgi dizideki yabancı kelime bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki yabancı kelimeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm yabancı kelime bulguları: tuhaf, ahbap, canavar, kraliçe, kamp, aktivite, canavar, salamura, cips, süper, saat, ganimet, lüks, kaybol-, kontrol, pes et-, mal ol-, dert, emin, merak, emin, tavsiye, dikkat.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm yabancı kelime bulguları: kart, gevrek, koltuk, doktor, kira, evcil, işkembe, süper, mağaza, ürün, fare, deha, taksit, ödül, bingo, emeklilik, market, tebrik kartı, tuhaf, veterinerlik, asansör, müze, malzeme, komite, macera, sipariş, dikkat et-, hallet-, kaybet-, hak, hak, bedel.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm yabancı kelime bulguları: bomba, ifade, dev, şampiyon, yaratık, küstah, davetiye, zekice, macera, kahvaltı, konserve, uzman, karakter, yüzyıl, site, kahramanlık, polis, koleksiyonculuk, şans, emin, yemin.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm yabancı kelime bulguları: turta, kalıp, karnabahar, nakit, kahve, deniz kabuğu, tuhaf, sıra dışı, misafir, dedektif, nakliyat, gıda, malzeme, tünel, bina, emniyet kemeri, maket, servis, tohum, salamura, sohbet, yemin, mıknaş, reddet-, dikkat.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm yabancı kelime bulguları: sirk, kahkaha, çapa, bilet, enerji, şehir, hanımefendi, harika, evlat, mükemmel, patron, numara, kahkaha, süper, komik, sultan, palyaço, matematik, dakika, şov, garanti, ruh, moda, nefes, emin, hipnotize et-.

Jetgiller adlı çizgi dizideki yabancı kelime bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki yabancı kelimeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm yabancı kelime bulguları: kaset, poster, park, şifre, trafik, kodlama, hız, sohbet, idol, trompet, muz, müzik, dans, havuz, polis, mesai, kulüp, pizza, kart, sosis, aseloskopik saat, imkânsız, şanslı, televizyon, randevu, dikkat et-, ödül, beyin, sahtekar, ceza, reklam, stüdyo, dakika, servisi, mesaj, televizyon, komik, duş, nazik, dans, tercih, kaybol-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm yabancı kelime bulguları: doktor, vasiyet, vazife, egzersiz, randevu, pizza, ansiklopedi, mikrokitap, şef, rampa, virüs, fanila, radyasyon, makoset, komik, parfüm, şirket, sürpriz, beyin, zeki, borsa, pil, mülteci, sinema, oje, platin, dolar, ikramiye, sünger, milyar, nitelik, nükleer, maaş, kredi, fatura, terfi, düzine, zam, bay, bayan, sadakat, radyasyon, özveri, bot (giysi), sahtekâr, film, trilyon, partisi, harika, finans, millet, film, çark, şık, şans, takdir, acele, terfi, hak et-, ihtiyaç, his, nefret et-, dâhil ol-, ihmal et-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm yabancı kelime bulguları: dans, nişanlı, acil, randevu, bilgisayar, ihtimal, taksi, dijital, fihrist, kamp, patron, hassas, alerji, filtre, hız, istasyon, tabela, park, hap, anons, aloha, dikkat, şoför, kafe, kask, otel, hotel, sistem, vida, şans, kriz, ciddi, meşgul, nefret et-, ahbap, ihtiyaç, tercih, kaybol-, dikkat et-, ilkyardım.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm yabancı kelime bulguları: formül, yönetici, müdür, bay, bayan, hap, kokteyl, dâhi, şirket, kask, bizzat, milyon, kazara, fabrika, dakika, doz, ebediyen, aile, ciddi, mahvet-, şampiyon, vakit, fark et-, hallet-, şık, soytarılık.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm yabancı kelime bulguları: sadık, hassas, pati, gaf, fabrika, şaka, bay, bayan, mesai, kart, proje, patron, garaj, kamp, dakika, acil, televizyon, ajan, ultra, derhal, model, veteriner, cihaz, hile, burger, formül, dâhiyane, piyasa, kaybol-, kontrol, ilân, şikâyet, borç, haklı, nakil, kayıt, şampiyon, kaydet-, emir, hüner, kaybet-, sakın, acele, dikkat et-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki yabancı kelime bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki yabancı kelimeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm yabancı kelime bulguları: muhteşem, tezahürat, uzman, skor, mükemmel, maç, vole, üniforma, şans, gurur, vakit, hak, müdafaa, kaybet-, galip gel-, kontrol et-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm yabancı kelime bulguları: otobüs, falso, festival, posta (kutusu), tesadüf, dikkat, adil, itiraf, kabul, kaybet-, emin, yola çık-, bahset-, rakip, ihtiyaç, moral.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm yabancı kelime bulguları: hücum, doktor, uluslararası, skor, hediye, üniversite, hastane, forma, hastalık, tetkik, darbe, puan, acemi, arma, tempo, zevk, rüya, emin, dikkat, meşhur.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm yabancı kelime bulguları: uluslararası, takım, esnek, nazik, rakip, taktik, nesil, mükemmel, şampiyona, sınıf, teknik (futbol), antrenman, fark, harika, merak, acele, vazgeç-, tedavi, emin, müdahale, sakın, risk.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm yabancı kelime bulguları: ilan, rakip, mühim, düello, taktik, idman, enerji, ressam, harika, plân, favori, taraftar, bayan, cahil, bravo, dert.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki yabancı kelime bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki yabancı kelimeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm yabancı kelime bulguları: izin, nesne, akvaryum, kavanoz, köpük, madde, plastik, kâğıt, seramik, kâse, musluk, kütüphane, fabrika, salon, acilen, atık, filtre, su arıtma tesisi, çevre kulübü, misket, malzeme, harika, şaka, şarkı, deney, sürpriz, ihtiyaç, rüya, haber.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm yabancı kelime bulguları:
salon, hız, resim.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm yabancı kelime bulguları:
itfaiye, uçak seferi, özel, haber, saniye, bilim insanı, profesör, miktar, basit, sonuç, sirke, branda, plân, mürekkep, dikkat, evlat, müdahale, ihbar, kabul et-, dedektif.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm yabancı kelime bulguları: şekil, maket, pilot, kâğıt, mesela, ciddi, malzeme, imkânsızlık, hesaplama, ideal, planlama, tel, muhteşem, semt, halk, hesap, hayal, örnek, vakit, heves, ciddi, meydan, dert, hassas, mantık.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm yabancı kelime bulguları:
hesap, matematik, saat, dakika, kilo, mesela, alışveriş, kalem, mesafe, ders, şekil, erzak, konserve, hafta, mahsur, hava, sabır, alışveriş yap-, sakin, dikkat et-.

Tablo6

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Yabancı Sözcüklerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	8	7	22	24	11	72
Ben 10	23	33	21	25	26	128
Jetgiller	43	64	40	26	44	217
K. Tusubasa	16	16	20	22	16	90
Nane ile Limon	29	3	20	25	20	97

Yukarıdaki tabloya göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 72, Ben 10'de 128, Jetgiller'de 217, Kaptan Tusubasa'da 90, Nane ile Limon'da 97 adet yabancı sözcük belirlenmiştir.

Yabancı sözcüklere en fazla Jetgiller'de rastlanmıştır. Dikkat et- (f:13), emin (f:9), harika (f:8), şans (f:7), dakika (f:6), takım (f:5), kaybol-, kaybet-, kart, dans, bayan, kahraman, ihtiyaç, şampiyon (f:4); doktor, mükemmel, haber (f:3) en çok tekrar edilen yabancı sözcüklerdir.

Terimler ile İlgili Bulgular

Terimler belli bilim, sanat, meslek dallarına ait sözcükler olup aynı alanda çalışanların ortak anlamlarda buluşmalarına imkân tanımaktadır. Eski dönemlerde Türkçeye yerleşen Arapça ve Farsça terimlerin yerini günümüzde İngilizce terimler almıştır.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki terim bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki terimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm terim bulguları: Bu bölümde terime rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm terim bulguları: Bu bölümde terime rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm terim bulguları: Dünya, yıldız, göktaşı, ışın, Güneş, bölge, dolunay.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm terim bulguları: vücut ısısı, Güneş, Dünya.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm terim bulguları: Bu bölümde terime rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizideki terim bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki terimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm terim bulguları: gezegen, uzaylı, kuzu dili, larva, füme, yaz okulu, meteor, sensor, robot, laboratuvar, uydu, uzay.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm terim bulguları: genetik, mutasyon, milattan önce, elektronik, hücre, transformatör.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm terim bulguları: jüri, efsane, ultrason, kaptan, deniz biyoloğu, sonar, rıhtım, şimşek hızı, Güneş, zıpkın, denizaltı, soyu tüken-

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm terim bulguları: okyanus, uzaylı yaşam biçimleri, vitamin, daire, fosil, salamura, göl.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm terim bulguları: yat (deniz taşıtı), pozitif, beysbol, psiko-palyaço, makyaj, peruk.

Jetgiller adlı çizgi dizideki terim bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki terimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı Çizgi dizinin birinci bölüm terim bulguları: yer çekimi, zemin kesici, yörünge, uzay, yıldız, hız sınırı.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm terim bulguları: uzay rampası, Venüs virüsü, rulet çarkı, dişli, Jüpiter piştisi, eşkenar, gezegen pokeri, uydu kızı, grev kırıcı, hipotenüs, kısa devre, roket, vizite ücreti, beyin dalgası, adaptasyon.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm terim bulguları: kasis, uzay tutulması, izci, oymakbaşı, turna bağı, kazık bağı, turnike, istatistik, oymak, ay mekiği, yerçekimi, meteor geçidi, yörünge, ay, km, hostes, atmosfer, Dünya, çekim ivmesi, gündüz sıcaklığı, sistem, sıfırın altı, galaksi, uzay yolu, krater, ay limanı, dönüm, oksijen, yerçekimi, hava sıcaklığı.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm terim bulguları: kozmik dişliler, kalkış ivmesi, yörünge, bilimsel tesadüf, paydos, galaksi, beyin dalgası, gece baskısı, dart at-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm terim bulguları: beysbol sopası, işsizlik yardımı, çark, dişli, meydan muharebesi, uydu, soğuk savaş, golf kulübü, paydos saati, frekans, yer çekimi, parola, ay taşı.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki terim bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki terimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm terim bulguları: stat, saha, gol, futbol takımı, on ikinci oyuncu, skor, ümit milli, antrenman, forvet, defans, kaptan (koç), ileri kanatlar, ikinci yarı, ceza sahası, orta, futbol topu, gol at-, gol ye-, şut çek-, futbol hayatı sona er-, tek kale oyna-, mili ol-, ilk on bir, transfer (futbolcu).

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm terim bulguları: röveşata golü, santrafor oyuncu, gol, futbol hayatı sona er-, milli takım, maç, antrenör, kaleci, direktten dön-, gol at-, maç yap-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm terim bulguları: hücum oyuncusu, santrafor, kaptan (futbolda), milli maç, röveşata golü, yıldız, as oyuncu, kale, şut, antrenman, gol, futbolcu, top peşinde koşur-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm terim bulguları: şut, gol, ortala-, şut çalış-, kanadı kes-, koç, kaptan, penaltı noktası, lig, milli takım, retina, futbol, topu ortala-, savuma yap-, takım kur-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm terim bulguları: orta saha, santrafor, savunma (futbolda), taraftar, skor, ceza sahası, düello, koç (antrenör), kaptan (futbol), futbol takımı, maç saati, dünya kupası, olimpiyat oyunları, 100 m koşusu, hazırlık maçı, final maçı, kaleci, top sür-, gol ye-, formda ol-, şut çek-, topu kes-, (topu) çalımla-, maçı al-, gol at-, oyun kur-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki terim bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki terimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm terim bulguları: metal, klor, içme suyu, oksijen, iribaş, metamorfoz, ikinci sınıf (okul), sahne, hava motoru.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm terim bulguları: trafik, doru, termometre, 1500 m, madde, karbonat, jeolojik hareket, huni.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm terim bulguları: yanardağ, etkin yanardağ, hava sahası, yeryüzü, lav, belgesel, yer kabuğu, sıcaklık, katman, basınç, roman, arkeolog, saniye, magma, kül bulutu, rüzgâr, patika.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm terim bulguları: jet, simetrik, orta nokta, planör uçak, kanat ağırlığı, rüzgâr hızı, hava akımı, kuş uçuşu.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm terim bulguları: abaküs, kesirler, litre, üçte biri, kg, santigrat derece, gönye, dik üçgen, açı, ikizkenar üçgen, derece, eşkenar üçgen, deniz mili, tekne (denizdeki).

Tablo 7

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Terimlerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	2	-	7	3	-	12
Ben 10	12	6	12	7	6	43
Jetgiller	6	14	32	9	12	73
K. Tusubasa	24	11	13	15	26	95
Nane ile Limon	9	8	17	8	15	57

Yukarıdaki Tablo 7’de görüldüğü gibi Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 12, Ben 10’de 43, Jetgiller’de 73, Kaptan Tusubasa’da 95, Nane ile Limon’da 57 adet terim belirlenmiştir. Terimlere en fazla Kaptan Tusubasa’da rastlanmıştır. Gol (f:8), uzay, maç (f:7); ay, kaptan, şut (f:5); Dünya (4) en çok tekrar edilen terimlerdir.

Argo İfadeleri ile İlgili Bulgular

Çocukların günlük yaşamda farkına varmaksızın öğrendikleri kavramlardan biri argo ifadeleridir. Bir meslek topluluğu arasında kullanılan özel sözler, argo olarak adlandırılmaktadır.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki argo bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki argo ifadeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm argo bulguları: deli.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm argo bulguları: aşır-(çal-).

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm argo bulguları: kel kafa, korkak tavuk, aptal, yerim seni, araya kaynak yap-

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm argo bulguları: densiz, eşeklik yap-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm argo bulguları: tembel, aylak, kör olası.

Ben 10 adlı çizgi dizideki argo bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki argo ifadeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm argo bulguları: bücür, şapşal, ucube, budala, sivilceli surat, dökül bakalım, pire torbası.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm argo bulguları: fıstık, şapşal, aptal, deli, budala, tüy yumağı.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm argo bulguları: cüce, budala, şapşal, pis fare, zırvala-, deli.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm argo bulguları: babalık, nohut beyin, şapşal, ucube.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm argo bulguları: ucube, şapşal.

Jetgiller adlı çizgi dizideki argo bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki argo ifadeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm argo bulguları: (acemi) çaylak, çak- (anla-).

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm argo bulguları: piliç fırına girdi, fıstık, piliç, enayi.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm argo bulguları: Havanı alırsın.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm argo bulguları: numara yap-, duvara tosla-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm argo bulguları: üç kuruşluk, çatlak (adam), kodaman, resmini yap-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki argo bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki argo ifadeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm argo bulguları: aptal, şapşal.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm argo bulguları: bücürük, ıskala-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm argo bulguları: şapşal.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki argo bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki argo ifadeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm argo bulguları: Hava al- (beklentisi boşa çık-).

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm argo bulguları: Bu bölümde argo ifadesine rastlanmamıştır.

Tablo8

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Argo İfadelerinin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	1	1	5	2	3	12
Ben 10	9	6	6	5	7	28
Jetgiller	2	4	1	2	3	12
K.Tusubasa	2	2	1	-	-	5
Nane ile Limon	-	1	-	-	-	1

Tablo 8’de görüldüğü gibi Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 12, Ben 10’de 28, Jetgiller’de 12, Kaptan Tusubasa’da 5, Nane ile Limon’da ise 1 adet argo ifadesi belirlenmiştir. Argoya en fazla Ben 10’de rastlanmıştır. Şapşal (f:7), deli (f:3) en çok tekrar edilen argo ifadelerdir.

Deyimler ile İlgili Bulgular

Deyimler anlama zenginlik katıp sayfalarca anlatılabilecek bir olay ya da durumu, birkaç sözcükle ifade edebilmemize yarayan dil öğeleridir.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki Deyim bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki deyimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı dizgi dizinin birinci bölüm deyim bulguları: alaya al-, yoldaş ol-, ad koy-, rüya gör-, söz ver-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm deyim bulguları: boyundan büyük işler yap-, kendi yağıyla kavrul-, adı yaşa-, yolunu gözle-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm deyim bulguları: başına geleceklerden haberi olma-, canına susa-, dünyanın sahibi ol-, ayaklarına kapan-, burnunun dibinde ol-, gözünü açık tut-, ayakları yerine çenesi işle-, canı sıkıl-, meydanı boş bırakma-, işini bitir-, kendine gel-, hakkından gel-, elinin altında ol-, arası iyi ol-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm deyim bulguları: ele geçir-, canına susa-, çıra gibi yan-, kılıktan kılığa gir-, kendi eliyle ateşe at-, kafayı çalıştır-, bayram yap-, dilinin ucunda ol-, açgözlü ol-, canına oku, emekleri boşa git-, elinden tut-, ocağına düş-, elinde ol-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm deyim bulguları: göz yum-, boyunun ölçüsünü al-.

Ben 10 adlı çizgi dizideki deyim bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki deyimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm deyim bulguları: Bu bölümde deyime rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm deyim bulguları: Bu bölümde deyime rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm deyim bulguları: çenesi düşük, içine düş-.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm deyim bulguları: Bu bölümde deyime rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm deyim bulguları: (kendi) gölgesinden kork-.

Jetgiller adlı çizgi dizideki deyim bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki deyimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm deyim bulguları: yerleri süpür-, peşine düş-, (söylediklerini) kulağına sok-, ters yüz et-, karar ver-, özür dile-, baş belası.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm deyim bulguları: içinin yağları eri-, dersini ver-, vasiyetini yaz-, vazife düşün-, gününü göster-, dalga geç-, yaygara kopar-, baş et-, çene çal-, iyi git-, gözleri karar-, göz at-, baş belası.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm deyim bulguları: soğukkanlı ol-, gözü üzerinde ol-, kendini sal- (bırak-), iple çek-, nefes al-, göz açıp kapayana kadar, diz dize (otur-), nefesi kesil- (nefesi tüken-), söz ver-

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm deyim bulguları: göz açıp kapayıncaya değin, gurur duy-, karşı gel-, modası geç, üzerine otur- (kıyafet), denk gel- (karşılaşmak), yüzüne vur-, ayağını yerden kes, eski toprak, idare et-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm deyim bulguları: def olup git-, hakkını ver-, meydan oku-, dolap çevir-, karşı gel-, lafi evirip çevir-, söz ver-, işe koyul-, can düşmanı, yerden yere vur-, dalga geç-, işe karış-, (bir) iş karıştır-, çenesi düşük.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki deyim bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki deyimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm deyim bulguları: dili tutul-, kapış-, elinden geleni yap-, rahat bırak-, ayağına takıl- (ayağına dolan-), gözünü dört aç-, kendine yedireme-, dalga geç-, baş belası.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm deyim bulguları: kendi kalesine gol at-, gerçeklerle yüzleş-, meydan oku-, yol göster-, âşık ol-, canı yan-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm deyim bulguları: bozuş, gününü göster-, işe yara-, çalım at-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm deyim bulguları: elinden geleni yap-, gün say-, moral ver-, gününü göster-, iyi gel-, kıpırda-, boş ver-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm deyim bulguları: gününü göster-, meydan oku-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki deyim bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki deyimler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm deyim bulguları: içi rahatla-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm deyim bulguları: üstüne gel-

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm deyim bulguları: sıkıntıdan patla-, oyalan-, ilgi çek-, dayanacak hali kalma-, kıpırda-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm deyim bulguları: aklına gel-, olmayacak işlere inan-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm deyim bulguları: dümeni sağa kır-.

Tablo9

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Deyimlerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	5	4	14	14	2	39
Ben 10	-	-	2	-	1	3
Jetgiller	7	12	9	10	14	52
K. Tusubasa	9	6	4	7	2	28
Nane ile Limon	1	1	5	2	1	10

Tablo 9'a göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 39, Ben 10'de 3, Jetgiller'de 52, Kaptan Tusubasa'da 28, Nane ile Limon'da ise 10 adet deyim belirlenmiştir. Deyimlere en fazla Jetgiller'de rastlanmıştır. Gününü göster-(f:4) en çok tekrar edilen deyimdir.

Atasözleri ile İlgili Bulgular

Milletlere özgü nitelikleri kısa ve özlü şekilde anlatan atasözleri, uzun gözlem ve deneyimlere dayanmakta, sözlü gelenekle kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Mecaz anlam taşıyan, öğüt içeren atasözleri aynı zamanda anonim niteliktedir (Baş, 2006).

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki atasözü bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizide bir adet atasözüne rastlanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm atasözü bulguları: Anca beraber kanca beraber.

Jetgiller adlı çizgi dizideki atasözü bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizide bir adet atasözüne rastlanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm atasözü bulguları: Vakit nakittir.

Tablo10

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Atasözlerinin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	-	1	-	-	-	1
Ben 10	-	-	-	-	-	-
Jetgiller	-	1	-	-	-	1
K. Tusubasa	-	-	-	-	-	-
Nane ile Limon	-	-	-	-	-	-

Tablo 10'a göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 1 adet (Anca beraber kanca beraber), Jetgiller adlı çizgi dizide 1 adet (Vakit nakittir.) olmak üzere araştırmada toplam 2 adet atasözü belirlenmiştir.

İkilemeler ile İlgili Bulgular

İkilemeler; anlatıma zenginlik katmak, anlamı pekiştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesi ya da yakın, karşıt anlamlı kelimelerin yan yana kullanılmasıyla oluşmaktadır. İkilemeler dilin zenginliğine dair ipuçları vermektedir.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki ikileme bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki ikilemeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm ikileme bulguları: gece gündüz.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm ikileme bulguları: güle güle.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm ikileme bulguları: aman da aman.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizideki ikileme bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki ikilemeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm ikileme bulguları: güle güle.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm ikileme bulguları: hadi hadi.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm ikileme bulguları: hayır hayır, şapşal şapşal.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizideki ikileme bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki ikilemeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm ikileme bulguları: güle güle, sizi gidi sizi.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm ikileme bulguları: bye bye, marş marş.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki ikileme bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki ikilemeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm ikileme bulguları: tıklım tıklım, gece gündüz, güle güle.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm ikileme bulguları: güle güle.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm ikileme bulguları: Bu bölümde ikilemeye rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm ikileme bulguları: teker teker, bir iki, akın akın.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki ikileme bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki ikilemeler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm ikileme bulguları: şaka şaka.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm ikileme bulguları: rahat rahat

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm ikileme bulguları: pisi pisi, evet evet.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm ikileme bulguları: evet evet.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm ikileme bulguları: ikişer ikişer, tamam tamam.

Tablo11

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre İkilemelerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	1	1	1	-	-	3
Ben 10	1	1	2	-	-	4
Jetgiller	2	2	-	-	-	4
K. Tusubasa	3	1	-	-	3	7
Nane ile Limon	1	1	2	1	2	7

Tablo 11'e göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 3, Ben 10'de 4, Jetgiller'de 4, Kaptan Tusubasa'da 7, Nane ile Limon'da ise 7 adet ikileme tespit edilmiştir. İkilemelere en fazla Nane ile Limon'da rastlanmıştır. Güle güle (f:4) en çok tekrar edilen ikilemedir.

Kalıplaşmış Sözler ile İlgili Bulgular

Kalıplaşmış sözler, ünlü kişi ve düşünürlerin belli bir olay neticesinde söyledikleri özlü sözlerdir. “Vermeyince Mabut, neylesin Mahmut” ve “Atı alan Üsküdar'ı geçti.” ifadeleri Osmanlı Devleti zamanındaki bir olaya dayanan kalıplaşmış sözlerdendir (Aksan, 2007/3.C, s. 37-38).

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki kalıplaşmış söz bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıplaşmış söz bulguları: Futbol sokakta değil sahada oynanır.

Tablo12

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Kalıplaşmış İfadelerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	-	-	-	-	-	-
Ben 10	-	-	-	-	-	-
Jetgiller	-	-	-	-	-	-
K. Tusubasa	-	-	-	-	1	1
Nane ile Limon	-	-	-	-	-	-

İncelenen çizgi dizilerde rastlanılan tek kalıp (ilişki) söz: “Futbol sokakta değil sahada oynanır.” ifadesidir (Kaptan Tusubasa).

Kalıp (İlişki) Sözler ile İlgili Bulgular

Kalıp sözler, sadece ait olduğu dile özgü kullanımlardır. Çocuğa toplumsal kuralların, örf, adet gibi milli, geleneksel değerlerin öğretiminde kalıp sözlerden yararlanılmaktadır. Ayrıca kalıp sözler kısa ifadeler olmaları yönüyle anlatım sırasında kişiye cazip gelmektedir (Gökdayı, 2008).

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki kalıp (ilişki) söz bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki kalıp sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm kalıp söz bulguları: ilâhi kardeş, çok şükür, günaydın, aman Allah'ım, aman Tanrım, sağ ol, ayol, müjdem i isterim, gel zaman git zaman, köy halkı, aynen öyle, inşallah, geçmiş olsun, dünyalara değer, bir varmış bir yokmuş, hayırlı olsun, gördün mü şimdi başımıza geleni, gülmek sana yakışıyor, çok şükür, ya işte böyle, koma bizi ne olur, gel zaman git zaman, nur topu gibi bir oğlunuz oldu, üstüme iyilik sağlık, dile benden ne diler sen, kurdun kuşun dilinden anla-, adıyla yaşa-, güle güle büyüt, ...vakti gelip çat-, çevresine neşe saç-, halinden memnun ol-, sağlığı yerinde ol-, kendi haline gül-, dilekleri kabul ol-, kurda kuşa yoldaş, adıyla yaşa-, iyi insan ol-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm kalıp söz bulguları:
günler günleri kovaladı, demek söylenenler doğruymuş, sen de kimsin, o nasıl söz, hiç kuşkun olmasın, hadi bakalım, evin direği, gözümün nuru, kocaman adam ol-, büyüklere say-, bugünlere gel-, dilden dile dolaş-, üzerinde hakkı ol-, hastalığı atlat-, iyi insan, sözünü kes-, teşekkür et-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm kalıp söz bulguları:
sağ olun, peki, efendim, tamam, hadi, haklısın, dünya güzeli bir genç kız, inanılır gibi değil, fena mı olur, ne duruyorsunuz o zaman, senin deden yaşıdayım, ayıp değil mi, yemedik ya, az konuş çok iş yap, ben yabancı mıyım, bu iyiliğimi unutma, en iyisini yaparsın, ne münasebet, şu hale bak, parmak kadar şey, gökten taş yağ-, ziyafet çek-, yarına sağ çık-, hayallerinin kızı ol-, gündüz gözü ile, ders ol-, teşekkür et-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm kalıp söz bulguları:
yaşadık desene, sayın vezirim, merhaba, eline sağlık, hoş geldiniz, hayırdır, hoşça kal, kim bilir, hanidir, can dostum, hadi, hadi bakalım, güneşi görebilene aşk olsun, hayatta olmaz, eline sağlık, bana bir şeyler oluyor, kuşlar kadar mutlu, seninle uğraşacak halim yok, şu hale bakın, sonsuza adar, tutmayın beni, kötü ellere geçme ihtimali, sözünü balla kes-, tavşan ayarı, yalan borcu olma-, beklediğine değ-, kapa çeneni, yavaştan yaklaş-, dünyayı avuçlarının içine al-.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıp söz bulguları:
hele bir, arı sabrı, deli oğlan, peki, nerde görülmüş, sağlıcakla git, yolunuz açık olsun, üstüme iyilik sağlık, a benim Kel oğlum, burada ben dururken, şimdiye kadar ne zaman yardım ettin de şimdi yardım edeceksin, evimizin direği, sultanlar gibi yaşat-, kafasına saksı düş-, bir koşu, temelli git-, şansını dene-, dar gel-, hayırlı insan olarak yetiş-, farkında ol-, karın doyur-, buzağı emdir-, garantisi ol-, perişan ol-, inat et-, geviş getir-.

Ben 10 adlı çizgi dizideki kalıp (ilişki) söz bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki kalıp sözler bölümlere göre aşığıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm kalıp söz bulguları: tamamdır, şuna bak, peki, hadi ya, canımı seven kaçsın, geldiği gibi gidecek., işte bu kadar, damak tadı, teşekkür et-.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm kalıp söz bulguları: af edersin, vay canına, aferin, hadi, benim için onur, hay aksi, hadi, zaman akıp gider, benim olacaksınız, ne yaptığını sanıyorsun, sen bilirsin, içimdeki his, kendi adına konuş, kötü adam, yardıma gel-, aday gösteril-, elinde olma-, ramak kal-, kahramanlık yap-, gözden kaçır-, tarih yaz-, kahraman ol-, gününü göster-, yem olmaktan kurtar-, deliye dön-, tanıdık gel-, hayat ver-, teşekkürü borç bil-, teşekkür et-.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm kalıp söz bulguları: hadi ama lütfen, pekâlâ dostum, pekâlâ, herkes bana bayılır, ne kaçırdığını bilemezsin, bütün gün bekleyemem, ne bekliyorsunuz davetiye mi, her zamanki gibi, biri bu insanları kurtarmalı, bir dahakine bu kadar şanslı olmayacaksın, gülmek en iyi ilaçtır, aklı başında biri, peşinde ol-, yem ol-, gününü göster-.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm kalıp söz bulguları: tamam mı canım, elbette, aferin, merhaba, hadi, tabi, peki, hoşça kal, tabi ki, onları görmeyeli yıllar oldu, şaka mı bu, burada kimse yok mu, yanaklarını sık-, dost canlısı, şimşek hızı, uslu dur-, gününü göster-, ele geçir-, karşılık ver-, bas gaza.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıp söz bulguları: merhaba, aferin, tamam, hadi, af edersin, gülmek en iyi ilaçtır, şov bitti, bu da nesi, benden ne istiyorsun, hiç komik değil, gülmekten öl-, çocuk oyuncağı, eski moda, hayat dolu, kıkırda-, gününü göster-.

Jetgiller adlı çizgi dizideki kalıp (ilişki) söz bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki kalıp sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm kalıp söz bulguları: merhaba, görüşürüz, yemek zamanı, mümkün değil, hoşça kal, yarın aynı saatte aynı yerde, yatma zamanı, iyi geceler, fena değil, bir bu eksikti, hayatımın fırsatı, ev işi, kötü bir gün, malum kişi, peki, pekâlâ, çıplak ayak, aile boyu (pizza), işinin başına dön-, tipi ol-, yer aç-, “Dal sarkar kartal kalkar, kartal kalkar dal sarkar”.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm kalıp söz bulguları: kahve molası, tek şekerli kahve, şanslı gün, büyük ikramiye, yemek saati, günaydın, bak ne buldum, siz öyle diyorsanız öyledir, bana bak, buna kimse inanmaz, büyük gün geldi çattı, iyi şanslar, hiç komik değil, teşekkür et, tebrik et-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm kalıp söz bulguları: hayırlı olsun, merhaba, aynen öyle, aramızda kalsın, çok düşüncelisiniz, iş saati, eğlence zamanı, mutlu günler, ne demek o, aferin, pekâlâ, kendini mesleğine ada-, söz dinle-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm kalıp söz bulguları: aman ne güzel, çok yazık, merhaba, hop bir iki üç dört, sizi bırakayım, vay canına, efendim, tamam, çeken bilir, kaymak gibi, suça meyilli, tavan yap-, hizmet et-, kapa çeneni, pes et-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıp söz bulguları: güneye uçmak, hoşça kalın, (tamam) efendim, neyin peşindesin, fena değil, peki, efendim, pekâlâ, doğarken kaybedenler, geri sayım başlasın, haberin olsun, teşekkür et-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki kalıp (ilişki) söz bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki kalıp sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm kalıp söz bulguları: affedersiniz, sayın seyirciler, aferin oğlum, peki, hadi, pekâlâ, efendim, lanet olsun, tanıştığımıza memnun oldum, çokbilmiş, gününü göster-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm kalıp söz bulguları: hoşça kal, merhaba, çok yaşa, çok şükür, neden olmasın, şükürler olsun, teşekkür et-, elinden geleni yap-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm kalıp söz bulguları: inşallah, görüşürüz, hoşça kal, hoş geldin, günaydın, tamam, efendim, hadi, pekâlâ, size katılabilir miyim, aklıma gelmişken, bittik biz, yorum yok, hiç olmadığı kadar, sana göre, gözünü ayırma-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm kalıp söz bulguları: hoş bulduk, iyi şanslar, merhaba, af edersin, sonra görüşürüz, hadi, tamam, efendim, yolun açık olsun, sen de kimsin, demir gibi, dengi ol-, hayalleri gerçek ol-, bir numara ol-, kendine bak-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıp söz bulguları: merhaba, inşallah, elbette, peki, hadi, bir şeyler yapmalıyız, kaybedecek vakit yok, siz öyle sanın, haydi bastır, sahada neler olacağını kimse bilemez, enerjini

maça sakla, bunca zamandır nerelerdeydiniz, adını altın harflerle yazdır-, geçmişin izlerini sil-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki kalıp (ilişki) söz bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki kalıp sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm kalıp söz bulguları: merhaba, günaydın, hoşça kalın, görüşürüz, iyi geceler, iyi uykular, ne bileyim ben, peki, tabi ki, hadi, bak ne getirdim, beni bu işe karıştırma, söylemiştim ama, yıldızlı pekiyi al-, imza topla-, bedavaya gelmiş ol-, aklına gel-, teşekkür et-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm kalıp söz bulguları: hay aksi, sana söylemiştim.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm kalıp söz bulguları: bir çay kaşığı, haklısın, sayın seyirciler, hoşça kalın, merhaba, hadi gelin, olmayınca olmuyor, gel pisicik, peki, pekâlâ, hiçbir şey bana engel olamaz, bir yerin acımadı ya, manzaranın keyfini çıkar-, iyi iş çıkar-, tebrik et-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm kalıp söz bulguları: hoşça kalın, vay canına, aferin, merhaba, yaşasın, haklısın, tamamdır, al bakalım, hiç de bile, görüşürüz, tam zamanı, sen bilirsin, şuna bakın, sana söylemiştim, efendim, hadi, peki, ben yaparsam böyle yaparım, benim yerime de eğlenin, o nasıl bir şeydi öyle, bilimin bütün imkânlarını kullan-, ayağının dibine düş-, teşekkür et-.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm kalıp söz bulguları: demek oluyor ki, af edersin, iyi ki geldin, hoş geldin, hoş bulduk, hayırdır, demek öyle, al bakalım, merhaba, vay canına, aynen öyle, nerde kalmıştık, tabi ki, efendim, aynen öyle, ben de önemli bir şey sandım, bildiğin gibi işte, yaramazlık yap-, boy ölçüş-.

Tablo13

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Kalp (İlişki) Sözlerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	34	17	26	29	26	132
Ben 10	9	29	15	20	15	88
Jetgiller	22	15	13	15	12	77
K. Tusubasa	10	6	15	15	14	60
Nane ile Limon	17	2	14	22	19	74

Tablo 13'e göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 132, Ben 10'de 88, Jetgiller 'de 77, Kaptan Tusubasa'da 60, Nane ile Limon'da ise 64 adet kalıp söz belirlenmiştir. Kalıp (ilişki) sözlere en fazla Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda rastlanmıştır. En çok tekrar edilen kalıp (ilişki) sözler ise: hadi (f:17), merhaba (f:13), peki (f:11), tamam, hoşça kal, efendim (f:9); pekâlâ (f:8), görüşürüz (f:5).

Çeviri Sözler ile İlgili Bulgular

Diller arasındaki kültürel alış verişle dile yerleşen çeviri sözler, zaman içinde yeni dilin özelliklerine uyum sağlayıp o dile ait sözler haline gelmektedir.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (Keloğlan Masalları) adlı çizgi dizideki çeviri söz bulguları

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları adlı çizgi dizideki çeviri sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin birinci bölüm çeviri söz bulguları:

Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin ikinci bölüm çeviri söz bulguları:

Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm çeviri söz bulguları:

Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm çeviri söz bulguları:

yüzyılın buluşu.

Keloğlan Masalları adlı çizgi dizinin beşinci bölüm çeviri söz bulguları:

Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizideki çeviri söz bulguları

Ben 10 adlı çizgi dizideki çeviri sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin birinci bölüm çeviri söz bulguları: kuzen.

Ben 10 adlı çizgi dizinin ikinci bölüm çeviri söz bulguları: acil, lütfen.

Ben 10 adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm çeviri söz bulguları: Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm çeviri söz bulguları: Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Ben 10 adlı çizgi dizinin beşinci bölüm çeviri söz bulguları: nasılsınız millet, kuzen, lütfen.

Jetgiller adlı çizgi dizideki çeviri söz bulguları

Jetgiller adlı çizgi dizideki çeviri sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Jetgiller adlı çizgi dizinin birinci bölüm çeviri söz bulguları: lütfen, baba-kız sohbeti, bir şey değil, hayran kulübü.

Jetgiller adlı çizgi dizinin ikinci bölüm çeviri söz bulguları: lütfen, imdat, görev telakki et-.

Jetgiller adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm çeviri söz bulguları: şehir merkezi, aman Tanrım, bye bye.

Jetgiller adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm çeviri söz bulguları: yüzyılın son harikası, gösteri.

Jetgiller adlı çizgi dizinin beşinci bölüm çeviri söz bulguları: iş bulma kurumu, şirket savaşları.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki çeviri söz bulguları

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizideki çeviri sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin birinci bölüm çeviri söz bulguları: gösteri.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin ikinci bölüm çeviri söz bulguları: Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm çeviri söz bulguları:
kendine dikkat et-.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm çeviri söz bulguları:
Bu bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Kaptan Tusubasa adlı çizgi dizinin beşinci bölüm çeviri söz bulguları:
lütfen.

Nane ile Limonadlı çizgi dizideki çeviri söz bulguları

Nane ile Limon adlı çizgi dizideki çeviri sözler bölümlere göre aşağıda sıralanmıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin birinci bölüm çeviri söz bulguları:
doğum günü.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin ikinci bölüm çeviri söz bulguları: anne-
baba.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin üçüncü bölüm çeviri söz bulguları: kedi
maması.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin dördüncü bölüm çeviri söz bulguları: Bu
bölümde çeviri söze rastlanmamıştır.

Nane ile Limon adlı çizgi dizinin beşinci bölüm çeviri söz bulguları:
lütfen.

Tablo14

Çizgi Dizi Bölümlerine Göre Çeviri Sözlerin Dağılımı

Çizgi dizi	1.bölüm	2. bölüm	3. bölüm	4. bölüm	5. bölüm	toplam
Keloğlan Masalları	-	-	-	1	-	1
Ben 10	1	2	-	-	3	6
Jetgiller	4	3	3	2	2	14
K. Tusubasa	1	-	1	-	1	3
Nane ile Limon	1	1	1	-	1	4

Tablo 14'e göre Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 1, Ben 10'de 6, Jetgiller'de 14, Kaptan Tusubasa'da 3, Nane ile Limon'da ise 4 adet çeviri söz belirlenmiştir. Çeviri sözlere en fazla Jetgiller'de rastlanmaktadır. En çok tekrar edilen çeviri söz lütfen (f:6) kelimesidir.

İncelenen çizgi dizilerdeki söz varlığı unsurlarına ait bulgular aşağıda Tablo 15'te belirtilmiştir.

Tablo15

Çizgi Dizilere Göre Söz Varlığı Ögelerinin Dağılımı

Çizgi dizi	Yabancı Söz	Terim	Argo	Deyim	Atasözü	İkileme	Kalıplaşmış Söz	Kalıp Söz	Çeviri Söz	Toplam
Keloğlan Masalları	72	12	12	39	1	3	-	132	2	272
Ben 10	128	43	28	3	-	4	-	88	6	294
Jetgiller	217	73	12	52	1	4	-	77	14	450
Kaptan Tusubasa	90	95	5	28	-	7	1	60	3	297
Nane ile Limon	97	57	1	10	-	7	-	74	4	251
Toplam	604	280	58	132	2	25	1	431	28	1564

Araştırma kapsamında izlenen çizgi dizilerde toplam 604 adet “yabancı sözcük” tespit edilmiştir. Jetgiller’de 217, Ben 10’de 128, Nane ile Limon’da 97, Kaptan Tusubasa’da 90, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 72 adet yabancı sözcüğe rastlanmıştır.

Araştırmada tespit edilen toplam “terim” sayısı 280’dir. Kaptan Tusubasa’da 95, Jetgiller’de 73, Nane ile Limon’da 57, Ben 10’de 43, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 12 adet terim belirlenmiştir. Gol (f:8); uzay, maç (f:7); Ay, kaptan, şut (f:5); Dünya (4) en çok tekrar edilen terimlerdir.

İzlenen çizgi dizilerde toplam 58 adet “argo” ifadesine rastlanmıştır. Ben 10’de 28, Jetgiller’de 12, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 12, Kaptan Tusubasa’da 5, Nane ile Limon’da 1 adet argo ifadesi belirlenmiştir. Şapşal (f:7) ve deli (f:3) en çok tekrar edilen argo ifadeleridir.

Araştırmada belirlenen toplam “deyim” sayısı 132’dur. Jetgiller’de 52, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları’nda 39, Kaptan Tusubasa’da 28, Nane ile Limon’da 10, Ben 10’de 3 adet deyim bulunmuştur. En çok tekrar edilen deyim gününü göster- (f:4) deyimidir.

Araştırmada “Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları” adlı çizgi dizide 1 adet (Anca beraber kanca beraber.), “Jetgiller” adlı çizgi dizide 1 adet (Vakit nakittir.) olmak üzere toplam 2 adet “atasözü” tespit edilmiştir.

Araştırmada toplam 23 adet “ikileme” belirlenmiştir. Nane ile Limon’da 7, Kaptan Tusubasa’da 7, Ben 10’de 4, Jetgiller’de 4, Bir Varmış Bir Yokmuş

Keloğlan Masalları'nda 3 adet ikileme belirlenmiştir. Güle güle (f:4) en çok tekrar edilen ikilemedir.

Kaptan Tusubasa isimli çizgi dizideki “Futbol sokakta değil sahada oynanır.” cümlesi, araştırmada rastlanan tek “kalıplaşmış sözdür”.

Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 132, Ben 10'de 88, Jetgiller'de 77, Nane ile Limon'da 74, Kaptan Tusubasa'da 60 adet olmak üzere araştırmada toplam 431 adet kalıp (ilişki) söz belirlenmiştir. En çok tekrar edilen kalıp (ilişki) sözler: hadi (f:17), merhaba (f:13), peki (f:11), tamam, hoşça kal, efendim (f:9); pekâlâ (f:8), görüşürüz (f:5) ifadeleridir.

Jetgiller'de 14, Kaptan Tusubasa'da 3, Ben 10'de 6, Nane ile Limon'da 4, Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları'nda 1 adet olmak üzere araştırmada toplam 28 adet çeviri söze rastlanmıştır. Lütfen (f:6) en çok tekrar edilen çeviri sözdür.

Dördüncü Bölüm

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma

Türkiye’deki ana dili derslerinde öğrencilere öğretilen kelime sayısının oldukça düşük olması (Akdoğan, 1999), ana dili (Türkçe) dersleri dışında kelime öğretilmesi ya da kelime öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi fikrini akla getirmektedir.

Ülkemizdeki çocuklarının kelime hazinelerinin zengin olmayışının sebepleri çeşitlidir. Ülke olarak kelime hazinesi ve söz varlığına dair belli bir programımızın olmayışı, hangi yaş grubuna hangi kelimelerin öğretilmesiyle yayınevi ve öğretmenlerin önceliğine bırakılması, bilim ve teknolojiye gelişmelerin eğitim-öğretim ortamlarına yeterince taşınmaması, medya araçlarından eğitsel manada yararlanma fikrine yabancı oluşumuz bu sebeplerden birkaçıdır.

Kelime hazinesine yönelik araştırmalar; çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının, eğitim sisteminde kullanılan yöntem ve tekniklerin, medya ve kitle iletişim araçlarının (Serhatlıoğlu, 2006) çocuğun kelime hazinesinde etkili olduğunu göstermektedir.

Günümüzde görsel/işitsel araçlarla bilgi edinme ve dil öğrenme faaliyetleri yaygınlaşmakta, teknolojik imkânlar bireye kelime öğrenmede yeni fırsatlar sunmaktadır. “You-Tube”, “Facebook”, “Twitter” gibi siteler, “Google, Yandex” gibi arama motorları günde milyonlarca insan tarafından ziyaret edilmektedir. Haziran 2008 verilerine göre “You-Tube” adlı sitede 3 yılda 79 milyondan fazla kullanıcı tarafından 3 milyondan fazla video paylaşılmıştır (Felten 2008; Akt: Tüzel, 2010). ABD’de iki yaşından küçük her dört çocuktan birinin yatak odasında televizyon bulunduğu ve 13–19 yaşları arasında bir gencin ortalama 22

bin saat televizyon izlediği tespit edilmiştir (Prensky, 2001; Bleed, 2005; Akt: Çam, 2006). Ayrıca günümüzde herhangi bir çocuğun altı yaşından on sekiz yaşına kadar televizyon karşısında on altı bin saat; radyo, CD ve İpod dinleyerek dört bin saat; bilgisayar karşısında sekiz bin saat; birkaç bin saat de sinemada harcadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla görseller ve görsel kültür çocuk yaşamında büyük bir yer kaplamaktadır (Sanders, 1999).

6-12 yaş çocuğu hayat deneyiminin %83'ünü görme, %11'ini işitme, %3,5'ini koklama, %1,5'ini dokunma, %1'ini ise tatma duyuları aracılığıyla edinmektedir. Bilgilerin algılanmasında ise okuduklarımızın %10'unu, duyduklarımızın %20'sini, gördüklerimizin %30'unu, hem görüp hem duyduklarımızın %50'sini, söylediklerimizin %70'ini ve söylerken yapılanların %90'nı akılda tutabiliriz (Sönmez, 2005, s. 122).

Görüntülü mesajlar, okuma metinlerine nazaran zihinde daha kolay çözümlenmekte; imgeler yoluyla seyircinin ilgisi ve dikkati her zaman canlı tutulabilmektedir (Parsa, 2007). Görsel/işitsel materyallerin eğitim-öğretimdeki başarıya etkisi ve çizgi film/dizilerin çocuklarca beğeniyle izlenmesi, dinleme/izleme ve konuşma becerilerine katkı sağlamada çizgi filmlerden özgün ders materyalleri olarak yararlanılabileceği fikrini doğurmuştur.

Çizgi filmler/diziler, dinleme/izleme becerisine yönelik çocuk edebiyatı türleri içerisinde yer almaktadır. Çizgi diziler için çizgi dizinin niteliklerine ve çocuğa sunum şekillerine; sözcük öğretiminde ise sözcüklerin ne zaman, hangi aralıklarla ve nasıl verileceği gibi noktalara dikkat etmek gerekir.

Çizgi filmlerin bilgi edinmede, yaratıcılığı geliştirmede, çocukların kendilerini ifade etmelerinde yarar sağladığı (Köşker, 2005); sosyal bilgiler dersinde çizgi filmle ders işlemenin öğrenci başarısını arttırdığı (Özer, 2012); filmlerin okuduğunu ve dinlediğini/izlediğini anlamaya katkı yaptığı (Karakaş ve Sarıçoban, 2011); öğrenmenin zor olduğu ve öğrenmede yanlış anlamaların görüldüğü durumlarda, çizgi filmlerin öğrenmeye dâhil edilmesiyle bireydeki doğru öğrenme oranının arttığı (Dalacosta ve diğ., 2009); eğitim-öğretim materyali olarak çizgi/animasyon yapımları kullanmanın öğrenci başarısını arttırdığı (Köşker, 2005; Eskandari, 2007) tespit edilmiştir.

Çizgi film/dizilerle kelime ve kavram öğretimine ait araştırmaların yabancı dil (Linebarger, 2001; Karakaş ve Sarıçoban, 2011), fen ve teknoloji (Daşdemir, 2006; Dalacosta ve diğ. 2009), sosyal bilgiler (Özer, 2012) alanlarında yoğunlaştığı görölmektedir.

Çizgi film, animasyon, belgesel filmler, kısa film kullanılarak öğrencilerin kavram öğrenimi kolaylaşabilmekte ve öğrenmenin kalıcılığı arttırabilmektedir. Topçuoğlu Ünal ve Bursalı'nın (2013) araştırmalarında; Türkçe öğretmenlerinin öğrenci motivasyonunu arttırmada belgesel film, çizgi film gibi izleme/ dinlemeye dayalı yöntem ve tekniklerden yararlandıkları tespit edilmiştir.

Ölkemiz literatüründe çizgi film/dizilerle çocukların söz varlığını geliştirmeye dair Bektaş ve şahan'ın (2011) "Çizgi Filmlerde Atasözleri ve Deyimlerin Kullanımı" adlı makaleleri tespit edilmiştir. Bektaş ve şahan'ın (2011) araştırmalarında "Kayu, Cedric, Ben 10, Keloğlan" adlı çizgi diziler atasözü ve deyim içeriği bakımından değerlendirilmiş ve bu çizgi dizilerin çocuğun dil gelişimine katkıları belirtilmiştir. Bu araştırmanın Bektaş ve şahan'ın (2011) araştırmalarından farkı, deyim ve atasözleri dışında diğer söz varlığı unsurlarının da incelenmesi, çizgi dizilerin çocukların söz varlığına katkısının detaylıca irdelenmiş olmasıdır.

Serhatlıoğlu'nun (2006) araştırmasında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların dil gelişimde televizyon programlarının olumlu etkisi, aile ve öğretmen görüşleriyle desteklenmiştir. Karakaş ve Sarıçoban'ın (2011) "Altyazılı Çizgi Filmlerin Öğrencilerin Tesadüfi Kelime Öğrenimleri Üzerine Etkileri" ile Baş'ın (2006) çocuk kitaplarındaki söz varlığına yönelik araştırması da bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik taşıması bakımından önemlidir.

Karakaş ve Sarıçoban'ın (2011) araştırmaları dinleme/izleme ve okuma becerilerine birlikte yer vermesi, yabancı dil öğretimine yönelik olması yönüyle bu araştırmadan ayrılmaktadır. Bu araştırmada çizgi dizilerdeki söz varlığı incelenmekte ve hangi çizgi diziyile çocuğun hangi söz varlığı ögesini daha kolay öğrenebileceği, hangi çizgi dizilerle çocuğun söz varlığına daha fazla katkı yapılabileceği gibi hususlar irdelenmektedir.

Karakaş ve Sarıçoban (2011) ile Baş'ın (2006) araştırmaları; bulgular, yöntem ve deyim sayısının atasözü sayısına göre fazla olması bakımından bu araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir.

Bu araştırmanın yukarıda sözü edilen yerli araştırmalardan farkı, doğrudan çizgi dizilerdeki söz varlığına yönelik olması, ana dili ve yabancı dil derslerine özgün materyal teşkil etmesi, sözcük öğretiminde Türkçe dersine yönelik ilk çalışma olması; eğitimcilere ve araştırmacılara çizgi dizilerle öğrencilerin söz varlığının zenginleştirilebileceği hakkında yeni bir bakış açısı sunmasıdır.

Çizgi film, animasyon ve televizyon programlarıyla kelime hazinesi zenginleştirme konulu araştırmaların çoğu yabancı kaynaklıdır. Grela, Lin ve Krcmar'ın (2003) araştırmalarında okul öncesi çocuklarına eğitici çocuk programlarıyla kelime öğretilabileceği tespit edilmiştir.

Linebarger'in (2001) "Learning To Read Using Television: The Effects Of Captions And Narration" adlı araştırmaları bu araştırma ile benzerlik taşıması yönüyle önem arz etmektedir. Araştırma ana dili İngilizce olan okul öncesi çocukları üzerinedir. "Dora The Explorer" isimli çizgi filmde Dora karakteri hem İngilizce hem de İspanyolca konuşmaktadır. "Dora The Explorer" adlı çizgi filmi düzenli izleyen çocukların İspanyolca kelimeleri kolaylıkla öğrenebildiği görülmüştür. Sonuçta televizyondaki eğitici yapımları izleyen ve bu konuda aileleri tarafından yönlendirilen çocukların kelime öğrenme düzeylerinde artış olduğu tespit edilmiştir.

Grela, Lin ve Krcmar (2003) ile Linebarger'in (2001) araştırmalarının hedef kitlesi genellikle okul öncesi ve göçmen çocuklarından; bu araştırmanın hedef kitlesi ise ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Ayrıca bu araştırma çizgi film veya çocuk programı yerine çizgi dizilerin kullanılması ve ana dili öğretimine yönelik olması bakımından da benzerlerinden ayrılmaktadır.

Çizgi diziler dinleme/izleme yoluyla kelime öğretimi dışında, işitsel nitelikleri sayesinde çocuğun konuşma becerisinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Konuşma becerisinin temelinde dinleme becerisi yatmakta, dolayısıyla ekrandaki çizgi karakterleri örnek alan çocuk, zamanla çizgi karakterler gibi konuşma eğilimi göstermektedir. Od (2013, s. 501-506) konuyla ilgili olarak şunları ifade etmektedir:

Öğrenci çizgi filmler aracılığıyla günlük konuşma ortamına ve hızına, cümle yapılarına alışabilir ve aynı zamanda kelime hazinesini de zenginleştirebilir. Çizgi filmler, öğrencinin özellikle görme ve işitme duyularına hitap edeceği için derse olan motivasyonu da artırır ayrıca bu araçlar sayesinde öğrenme ortamı daha da renklenip canlanır...Fakat çizgi filmlerin dil öğretiminde hangi yaş grubuna ve seviyeye uygulanacağı da dikkat edilmesi gereken bir başka konudur.

Literatürde animasyonla öğretim ve çizgi filmlerle öğretim kavramlarının birbirleri yerine kullanılabilirdiği görülmektedir. Animasyonla kelime öğretimi ile çizgi film/dizilerle kelime öğretiminin birbirinden ayrılan yönleri vardır.

Animasyonla kelime ve kavram öğretiminde amaç yalnızca hedeflenen kelime veya kavramı öğretmektir Bu bakımdan animasyonlarda olay örgüsü gerçek yaşamdakine oranla oldukça yapay ve bağlamdan kopuk biçimde verilebilmektedir. Çizgi dizide ise kelime veya kavram izleyiciye belli bir olay örgüsü dâhilinde, bağlama uygun, günlük konuşma dilinde ve bölümler boyunca yinelenerek sunulabilmektedir. Bu ayrımın çizgi dizinin kısa animasyon yapımlara göre avantajını ortaya koyabildiği ve çocuklara animasyona oranla çizgi dizilerle daha fazla kelime veya kavram öğretilbileceği fikrini desteklediği söylenebilir.

Eğitim bilimci Edgar Dale'in "Öğrenme Konisi" (Cone of Learning) teorisine göre, okunan yüzlerce sayfalık bir metnin % 10'u anımsanırken izlenen bir filminin ardından anımsananların oranı % 50'dir (Buehler, 2000; Akt: Parsa, 2007).

Duran'ın (2012) "İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Nasreddin Hoca ve Keloğlan'a İlişkin Bilgi ve Algı Düzeylerinin İncelenmesi" adlı araştırmasında çocukların büyük bir bölümünün (%54) Keloğlan'ı bir çizgi film karakteri sandığı ve Keloğlan'ın kişisel özellikleri hakkında da masalı değil de çizgi filmi temel aldıkları ortaya çıkmıştır. Bu araştırma çocukların ekrandaki bilginin doğruluğunu koşulsuz kabul ettiği, kavram öğrenmede dinleme/ izlemeyi metinden okumaya tercih ettiğini ortaya koymasından dikkat çekicidir.

Çizgi filmler öğrencilere dili doğal ortamında izleyebilme, değişik konuşma biçimleri ve aksanlarını duyma, karakterlerin vücut dillerini kullanma biçimlerini,

görme ve öğrencilere dinleme pratiği yapma fırsatı tanımaktadır (Liou, Katchen ve Wang 2003; Akt: İşcan, 2011; Od, 2013).

Yıldırım, Yıldız, Ateş ve Rasinski'nin (2010) araştırmalarında beşinci sınıf öğrencilerinin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin dinledikleri öyküleyici metinler ile okudukları öyküleyici metinleri anlama düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bununla birlikte aynı araştırmada öğrencilerin dinledikleri ve okudukları bilgi verici metinleri anlama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, özellikle öyküleyici metinlerin anlamlandırılması ve kelime öğretimi konusunda çizgi dizilerden faydalanılabileceği fikrini destekler niteliktedir.

Alan (2009) kültürel değerlerimizi yansıtan çizgi filmler/dizilerin, öğrenci eğitimini olumlu etkilediğini dile getirmektedir. Bu sayede çizgi film/dizilerle hem kelime kavram öğretimi hem de kültür öğretimi gerçekleştirilebilmektedir.

Yılmaz'a (2008, s. 842) göre "İlgili yabancı dilin kültürünü, dünyasını yansıtan, özgün materyallerin dil öğretiminde yeterince yer almaması ve bunun sonucunda gerçek iletişim ortamlarında pek kullanım bulamayacak olan yapay bir dille dil öğretmeye çalışma yanlışlığı" yabancı dil öğretimindeki eksikliklerdendir. Yabancılara Türkçe öğretiminde ya da yabancı dil öğretiminde kullanılan materyalleri bu açıdan değerlendirmekte fayda vardır.

Televizyonun çoğu aile tarafından ekonomik bakıcı olarak kabul edilmesiyle eskideki masal anlatım vakitleri günümüzde yerini çizgi filmlere bırakmıştır (Türkmen, 2012). Çoğu masal çizgi filme/diziye dönüştürülmüştür. Bu yönüyle çizgi filmler olay örgüsü, konu, mesaj bakımından masallarla benzerlik taşımaktadır. Çizgi filmlerde olay örgüsü, tıpkı masallardaki gibi olağanüstülikle dolu olup anlatımda ayrıntıya inilmemektedir. Bu bakımdan çizgi filmlere, günümüzün masalları gözüyle de bakılabilir.

Çetinkaya (2007) masalarda zengin bir söz varlığı bulunduğunu, deyim, atasözü, ikileme ve pekiştirmelerin bolca yer aldığını dile getirmektedir. Ayrıca "Masallar içinde bulundurduğu deyimler ile dilin güzelliklerinin keşfedilmesine yardımcı olurlar. Masalarda benzetmeler ve abartılı söyleyişler sıkça görülür. Bu özellikleri ile masallar çocuklara kelimelerin farklı anlamlarını öğretirken

çocukların anlatım becerilerini de geliştirir” (Örge Onuk, 2013, s. 26). Yavuz (2009, s. 158); “Bir insan anadilini; anlatımı ikilemeler, benzetmeler, uyaklar, deyimler, atasözleri vb. gibi konuşma dilinin bütün incelikleriyle zenginleştirilmiş masallardan daha iyi, sözlü veya yazılı hangi edebiyat ürünü öğretebilir ki?” derken masalların çocuğun söz varlığına katkısına işaret etmektedir. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarına anlatılan masallarla çocukların dil becerileri, duygu dünyaları zenginleştirilebilmektedir (Güleryüz, 2006).

Türkmen ise (2012) çizgi film/dizilerle çocukların söz varlığı zenginleştirmeye dair şunları söylemektedir: “Zengin atasözü ve deyim hazinemizden parçalar çocuklara, Pepee çizgi filminin karakterleriyle aktarılabilir. Çizgi film karakterleri, atasözleri ve deyimleri uygun yerlerde kullanarak izleyicilerini gerek onların varlığından haberdar edebilir gerek nerede ve nasıl kullanılacağını gerekse ne anlama geldiklerini aktarabilirler.”.

Yukarıda yer verilen araştırma sonuçları, çizgi film/dizilerden kelime ve kavram öğretiminde, çocuğun söz varlığını zenginleştirmede yararlanılabileceği görüşünü destekler niteliktedir.

Sonuç

Çizgi dizilerin beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısının incelendiği bu çalışmada tespit edilen söz varlığı unsurları, en fazla olandan en az olana doğru sırasıyla; Jetgiller (450), Ben 10 (294), Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (272), Kaptan Tusubasa (297) ve Nane ile Limon (251) şeklindedir. Söz varlığı unsuruna ait tüm bulgular göz önüne alındığında en fazla söz varlığı unsurunun Jetgiller, en az söz varlığı unsurunun ise Nane ile Limon adlı çizgi dizilerde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada 604 adet yabancı söz, 280 adet terim, 58 adet argo, 132 adet deyim, 2 adet atasözü, 23 adet ikileme, 1 adet kalıplaşmış söz, 431 adet kalıp (ilişki) söz, 28 adet çeviri söz olmak üzere toplam 1564 adet söz varlığı unsuru incelenmiştir.

Çizgi dizilerde en fazla yer alan söz varlığı unsurlarına ait bulgular Tablo 16’da listelenmiştir.

Tablo16

Çizgi Dizilerde En Fazla Yer Alan Söz Varlığı Unsurları

Söz Varlığı	Çizgi Dizi
Yabancı Söz	Jetgiller (f: 217)
Terim	Kaptan Tusubasa (f: 95)
Argo	Ben 10 (f: 28)
Deyim	Jetgiller (f: 52)
Atasözü	-
İkileme	Nane ile Limon (f: 7)
Kalıplaşmış Söz	-
Kalıp (İlişki) Söz	Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (f: 132)
Çeviri Söz	Jetgiller (f: 14)

Tablo 16'ya göre en fazla yabancı sözcüğün Jetgiller (f:217), terimin Kaptan Tusubasa (f:95), argonun Ben 10 (f:28), deyiminin Jetgiller (f:52), ikileminin Nane ile Limon (f:7), kalıp sözün Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları (f:132), çeviri sözlerin Jetgiller (f:14) isimli çizgi dizilerde olduğu görülmüştür. Araştırma neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Araştırmada tespit edilen yabancı sözcükler, sayı ve çeşit bakımından diğer söz varlığı öğelerine göre ilk sırada yer almaktadır. Bu durum çizgi dizilerdeki yabancı sözcüklerin; çizgi dizilerin konusuna, ait olduğu ülkeye göre değişebileceğini göstermektedir.
- Deyim, yabancı sözcük ve çeviri sözlere en fazla Jetgiller'de rastlanmıştır. Bunda Jetgiller adlı çizgi dizinin yayın süresinin diğerlerine göre daha uzun ve yabancı kaynaklı oluşu etkilidir.
- Araştırmada en fazla futbol, bilim ve teknoloji alanlarındaki terimlere rastlanması, çizgi dizinin konusu ile terim çeşitliliğinin doğru orantılı olduğuna işaret etmektedir. Çizgi dizilerde, terimlerin görsel/işitsel olarak ait oldukları meslek ve bilim dallarıyla ilişkilendirilmesi de terim öğrenimini kolaylaştırmaktadır.
- Argo ifadelerin yabancı çizgi dizilerde, yerli çizgi dizilere oranla fazla oluşu, özellikle yabancı çizgi dizilerin seçiminde daha titiz olunması gerektiği ortaya koymaktadır.
- Ben 10 ve Nane ile Limon adlı çizgi dizilerde deyim sayısı az; Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları ile Jetgiller adlı çizgi dizilerde deyim sayısı ve çeşitliliği fazladır.

- İncelenen çizgi dizilerde bölüm başına ortalama birer ikileme düştüğü tespit edilmiştir
- Araştırmada atasözlerine yok denecek kadar az yer verilmesi, atasözü öğretimi için önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Çizgi dizilerde kalıp (ilişki) sözlere yer verilmesi, dili yeni öğrenen çocuklar açısından kritik önem taşımaktadır. Araştırmada çizgi dizilerde yabancı sözcüklerden sonra en fazla kalıp (ilişki) sözlere rastlanıldığı; özellikle “Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları” isimli çizgi dizinin kalıp (ilişki) söz yönünden zengin olduğu görülmektedir. Bu durumun adı geçen çizgi dizinin yerli yapım bir masal oluşundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlıklarına katkı yapması adına futbol terimleri için “Kaptan Tusubasa”, teknolojik kavramlar ve yabancı sözcükler için “Jetgiller”, eğitsel öğeler ile çocuk düzeyine uygun bilimsel bilgiler için “Nane ile Limon”, kültürel değerler ve kalıp (ilişki) sözler için “Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları” adlı çizgi diziler önerilebilir.

Araştırma sonuçları, söz varlığı unsurlarının tümü değerlendirildiğinde beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin söz varlığına özellikle “Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları” adlı çizgi dizinin katkı yaptığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak araştırma evrenini temsil ettiği düşünülen bu çizgi dizilerin, öğrencilerin söz varlığına katkısı genel manada olumludur. Fakat söz varlığı unsurları teker teker değerlendirildiğinde aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

- Ülkemizde de Batı ülkelerindekilere benzer sözcük listeleri oluşturulabilir. Çocuklara sunulan eserler bu listelere göre hazırlanabilir. Kelime listelerinin hazırlanmasında Türk Dil Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ortaklaşa çalışmalar yapılabilir.
- Benzer araştırmalar çocuklar için hazırlandığı söylenen televizyon dizilerine, animasyon ve sinema filmlerine, yarışma ve eğlence programlarına, bilgisayar oyunlarına, şarkılara yönelik tekrarlanabilir.

- Deyim ve atasözü öğretiminde öğrencilerin günlük hayatta duymaya alışık olduğu, onlara ana dilinin anlam zenginliğini tattıracak atasözü ve deyimlere öncelik verilebilir.
- Çocuğun örtük öğrenme sürecini kontrol altında tutmak için kültürümüzü, milli ve ahlaki değerlerimizi ön plana çıkartan efsane, destan, halk hikâyesi gibi türlerden esinlenerek hazırlanan çizgi dizilerin sayısı artırabilir.
- Çocukların yaş grupları dikkate alınarak çizgi dizilerin içermesi gereken söz varlığı unsurlarına belli ölçütler getirilebilir. Televizyonda çizgi dizi yayınlanmadan önce çocuklara azami oranda öğretilmesi hedeflenen kelime listelerine yer verilebilir.
- Eğitim-öğretim programlarına konuyla ilgili kazanımlar eklenebilir. Bu sayede gelişmiş güzel öğrenmenin sebep olabileceği olumsuzluklar azaltılabilir, kelime öğretim süreci daha planlı hale getirilebilir.
- Diğer araştırmalarda internet, bilgisayar oyunları, tablet ve cep telefonlarının çocuğun söz varlığına etkisi incelenebilir.
- Bu araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde köy okulundaki öğrencilere ait veriler esas alınmıştır. Başka bir araştırmadaki çalışma grubunun belirlenmesinde ise şehir merkezindeki çocuklardan toplanan veriler esas alınabilir.
- Çizgi film/dizilerin çocuğun dil gelişimine özellikle söz varlığına katkısı için medya okuryazarlığı programına çizgi film/dizilerin, animasyon yapımların, sinema filmlerinin seçimi ve bireye etkileri hakkında eklemeler yapılabilir.
- Çizgi ve animasyon yapımları hazırlama sürecinde uzman, pedagoğ, programcı, eğitimci, senarist, yapımcı ile eğitim ve güzel sanatlar fakültelerinin işbirliği içinde olmaları önerilebilir.
- Kültürel unsurların daha fazla yer aldığı yerli yapım çizgi filmler/diziler desteklenebilir.
- İzlenen çizgi filmler/diziler hususunda çocuğun hayal dünyasını, söz varlığını, kişisel becerilerini geliştirebilecek olan yapımlar tercih edilebilir. Aile gerektiğinde, çizgi filmi/diziyi bizzat çocukla birlikte

izleyebilir; çizgi film/dizideki olay ve kahramanların hayal ürünü olduğunu çocuğa anlatabilir.

- Çizgi yapımlar hakkında televizyon programlarında alan uzmanlarınca yorum, değerlendirme ve tanıtım yapılabilir.
- Yeni sözcükler çizgi filmde/dizide birkaç kez yinelenabilir, sözcüğün anlamı bağlamdan çıkartılabilir ve günlük yaşamda sık kullanılan, açık, anlaşılır kelimelerin öğretimine öncelik verilebilir.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler adına çocuk eğitiminde görsel/işitsel materyallere yeterince önem verilmemesi, eğitim sistemlerindeki temel eksikliklerdendir. Görsel/işitsel materyallerden yararlanma işi gelişigüzel olmamalı; içerikte milliden evrensele, yakından uzağa gibi eğitim ilkeleri dikkate alınmalı; çizgi diziler içerik ve görsel açılarından uzman denetiminden geçtikten sonra çocuklara sunulmalıdır.

Aileler, eğitimciler, devletler, medya kuruluşları; kaliteli nesil yetiştirmede üzerlerine düşen sorumluluğun bilincine varmalı, bu sorumluluklara uygun hedefler belirlemelidir. Çizgi film sektörü devletçe desteklenmeli, “Ağaç yaş iken eğilir.” sözünden hareketle çocuklara eğlenceli olduğu kadar eğitici ve modern çizgi film/diziler sunulmalıdır.

Kaynaklar

- Akarsu, B. (1998). *Dil kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Akdoğan, G. (1999). *Ana dili eğitiminin kişilik gelişimine etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (81672)
- Akpınar, M. (2010). *Deyim ve atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (278095)
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2002). *Anadilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin sözvarlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2006a). *Ana dilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2007/3C). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1981). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktunç, H. (1998). *Türkçenin büyük argo sözlüğü*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akyalçın, N. (2007). *Türkçe ikilemeler sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akyol, H. (2012). *Yeni programa uygun Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Alan, İ. (2009). *Sevgi içerikli çizgi filmlerin ilköğretim 5. sınıftaki çocukların görsel sanatlar dersinde yaptıkları resimler üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (235604)

- Apaydın, N. (2010). *6. Sınıf Türkçe ders kitaplarının söz varlığı açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (250869)
- Arıkan, A. (2001). *7-12 Yas grubu çocuklara çizgi film yöntemi ile müze eğitiminin verilmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (110635).
- Arslan, A. (2013). Çeşitli değişkenler açısından ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama durumları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 5, 79-80.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misâlli büyük Türkçe sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Boğa Zengin, S. (2010). *Çocuk kitaplarının dinleme becerisini geliştirme aracı olarak kullanılması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (278006)
- Baş, B. (2006). *1985-2005 Yılları arasında çocuk edebiyatı sahasında yazılmış tâhkiyeli metinlerin söz varlığı üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (191152)
- Baş, B. (2010). Söz varlığının oluşumu ve gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *TÜBAR-XXVII-/Bahar*.
- Baytop, T. (1997). *Türkçe bitki adları sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bektaş M. ve Şahin, S. (2011). Çizgi filmlerde atasözü ve deyimlerin kullanımı. *Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM) Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*.
- Bingölçe, F. (2001). *Kadın argosu sözlüğü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Calp, M. (2007). *Özel öğretim alanı olarak Türkçe öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Canbulat, M. ve Dilekçi, A. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki kalıp sözler ve öğrencilerin kalıp sözleri kullanma düzeyleri. *Turkish Studies*, 8 (7), 217-232.
- Cesur, S. ve Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (19), 106-125.

- Çam, B. (2006). *İlköğretim okulu öğrencilerinin görsel okuma düzeylerinin temel dil becerileri ve akademik başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çamlıbel İrkin, A. (2012). *Çocukların gelişim süreci ve televizyonun etkileri* (Radyo Televizyon Üst Kurulu uzmanlık tezi). Ankara.
- Çeçen, M. (2007). Kelime hazinesinin geliştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlar. *Journal of Turkish Linguistics*, 1 (1).
- Çetinkaya, Z. (2007). *Masalların Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi* (Doktora tezi) . YÖK Tez Merkezi. (211632)
- Çıkrıkçı, S. (1999). *Çizgi filmlerin 5-6 yaş çocuklarının kavram gelişimi ve kazanımına etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (81786)
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2 (2), 165-177.
- Çobanoğlu, Ö. (2004). *Türk dünyası ortak atasözleri sözlüğü*. Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.
- Dalacosta, K., Kamariotaki-Paparrigopoulou, M., Palyvos, J.A. & Spyrellis N. (2009). Multimedia application with animated cartoons for teaching science in elementary education, *Computers & Education*, 52 (4), 741-748.
- Daşdemir, İ. (2006). *Animasyon kullanımının ilköğretim fen bilgisi dersinde akademik başarıya ve kalıcılığa olan etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (319673)
- Demir, C. (2006). Türkçe/edebiyat eğitimi ve kişisel kelime serveti. *Milli Eğitim Dergisi*, 169,7-11.
- Demir, Ö. (2013). *Türk televizyonlarında yayınlanan çizgi filmlerin ilköğretim çağı çocuklarının toplumsallaşma sürecine etkilerinin değerlendirilmesi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (328900)
- Devellioğlu, F. (1990). *Türk argosu*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Devellioğlu, F. (1996). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademedeki dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (205400)
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 263-274.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Duran, E. (2012). İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin Nasreddin Hoca ve Keloğlan'a ilişkin bilgi ve algı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 7 (2), 371-384.
- Ediger, M. (2002). Vocabulary development and the curriculum. *Eric*, Belge no: ED473483.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Turkish Studies*, 8 (4), 769-782.
- Erdoğan, S. (2010). Erken çocukluk döneminde televizyonun sosyal gelişime ve değerler eğitime etkisi, *International Conference of New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November, Antalya.
- Ergin, M. (1988). *Türk dili*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Eskandari, M. (2007). *İran'daki TV'de yayınlanan çizgi filmlerin ilköğrencilerinin eğitimine etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Girgin, M. C. (2006). İşitme engelli çocukların konuşma edinimi eğitiminde dinleme becerilerinin önemi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (1), 15-28.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül Matbaa.
- Gökdayı, H. (2003). Sözlü iletişimde kalıp sözlerin işlevleri. *Anadili Dil ve Eğitim Dergisi*, 28, 31-45.
- Güler, D. (1992). *Çizgi filmlerin eğitim iletişimi boyutları ve bir örnek olay çözümlemesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 633.98.

- Güler, D. (1989). Çocuk televizyon ve çizgi film. *Eskişehir: Kurgu Açık Öğretim Fakültesi İletişim Bilimleri Dergisi*, 5, 163-168.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güneş, F. (2012). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Grela, B., Lin, Y. J., & Krcmar, M. (2003). *Can television be used to teach vocabulary totoddlers?* Poster session presented at the American Speech-Language-Hearing Association Convention, Chicago.
- Hatipoğlu, V. (1982). *Dilbilgisi terimleri sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: Engin Yayınları.
- İlhan, V. ve Çetinkaya Ç. (2013). İlkokul öğrencilerinin tematik çocuk kanallarındaki çizgi filmleri izleme alışkanlıkları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 14.
- İnce, M. (1991). *Çizgi filmlerin 6-18 yaş grubu bireylerin yaşantılarında yeri ve önemi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İşcan, A. (2011). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Turkish Studies*, 6 (3), 939-948.
- Kaba, F. (1992). *Animasyonun eğitim amaçlı kullanımı* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (20933)
- Kaplan, H. (2004). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (145008)
- Karakaş, A. ve Sarıçoban, A. (2011). Altyazılı çizgi filmlerin öğrencilerin tesadüfi kelime öğrenimleri üzerine etkileri. *20. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildirisi*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe/Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.

- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe-Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Can Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 144-147.
- Katrancı, M. (2012). *Üst biliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (315052)
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S., (1998). *Türkçe öğretimi (Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin)*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kocaadam, D. (2011). *Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (288408)
- Korkmaz, Z. (2001). *Türkiye Türkçesi grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Köşker, C. N. (2005). *Televizyondaki çizgi filmlerin (animasyon), ilköğretim çağı çocuklarının eğitimi üzerine etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurt, B. (2008). *Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel dil becerisi olarak dinlemenin gelişimine etkisi* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (226919)
- Kurudayıoğlu, M. (2005). *İlköğretim, II. kademe öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (159613)
- Linebarger, D. L. & Walker, D. (2005). Infants' and toddlers' television viewing and language out comes. *American Behavioral Scientist*, 48 (5), 625.
- Linebarger, D. L. (2001). Learning to read using television: The effects of captions and narration. *Journal of Educational Psychology*, 93, 288-298.
- Maden, S. (2010). *İlköğretim 6. sınıf ders kitaplarında drama yönteminin temel dil becerilerinin kazanımına etkisi (Sevgi Teması Örneği)* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (263947)

- Maden, S. (2013). Niçin dinlemiyoruz? Dinlememe probleminin sosyokültürel analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2 (1), 49-83.
- Marinellie, A. Sally & Johnson C. (2003). Adjective definitions and the influence of Word frequency. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 46, 1061-1076.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu (6,7,8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007a). *İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Od, Ç. (2013). Erken yaşta yabancı dil öğretiminde çizgi filmlerin dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine katkısı. *Turkish Studies*, 8 (10), 499-508.
- Örge Onuk, E. (2013). İlkokul çağı çocuklarının söz varlığının gelişiminde masallar. *Sakarya University Journal of Education*, 3 (1), 21-31.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 30-45.
- Özbay, M. (2001). Türkçe öğretiminde dinleme becerisini geliştirme yolları. *Türk Dili Dergisi*, 589, 9-14.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özbay, M. (2009a). *Anlama teknikleri: II Dinleme eğitimi*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özdemir, A. ve Ramazan, O. (2012). Çizgi filmlerin çocuk davranışları üzerindeki etkisinin anne görüşlerine göre incelenmesi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 157-173.
- Özer, S. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde çizgi filmlerin kullanımı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Özön, M. N. (1967). *Yazmak sanatı ve kompozisyona giriş*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Parlatır, İ. (2008). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü I-II*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Postman, N. (1999). *Çocukluğun yok oluşu*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Radyo Televizyon Üst Kurulu. (2006). *İlköğretim çağındaki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sağlam, M. Y. (2004). *Atasözleri – Kaybolan kültür mirasımız*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Sanders, B. (1999). *Öküzün A'sı elektronik çağda yazılı kültürün çöküşü ve şiddetin yükselişi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2002). *Gelişim ve öğrenme, kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). *Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi (Elazığ İli Örneği)* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (187123)
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, Ö. (2005). *L'Enseignement de la culture- civilisation Française dans les manuels scolaires utilises en Turquie* (Universite de Nantes yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nantes.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Temur, T. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin yazı dilindeki kelime hazinelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora tezi). YÖK Tez Merkezi. (187669)
- Timisi, N. (1991). *Televizyon çocuk programlarının toplumsallaştırıcı işlevleri, örnek olay: Susam Sokağı* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (206144)
- Topçuoğlu, F. (2011). *Ana dili öğretiminde beceri alanları (İlköğretim İkinci Kademe Türkiye ve İngiltere Örneği- Kitaplaştırılış Doktora Tezi)* İstanbul: Kerasus Yayınları.

- Topçuoğlu Ünal, F.; Bursalı, H. (2013). Türkçe öğretmenlerinin motivasyon faktörlerine ilişkin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5.
- Tosunoğlu, M. (2000). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi. *Millî Eğitim Dergisi*, s. 144.
- Turhan, H. (2010). 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söz varlığı açısından incelenmesi (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (274442)
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkmen, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38 (2).
- Tüzel, S. (2009). *Animasyon film ve Türk masal kahramanlarının özelliklerinin çocuk eğitimi açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (235170)
- Tüzel, S. (2010). Görsel okuryazarlık. *TÜBAR-XXVII*.
- Umagan, S. (2007). İlköğretimde Türkçe öğretimi. İçinde A. Kırkılıç ve H. Akyol (Ed.) *Dinleme eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ünal, Ş. (2010). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Vardar, B. (1998). *Açıklamalı dil bilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: abc Kitabevi.
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee örneği. *Turkish Studies*, 8 (10), 707-719.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yangın, B. (2001). *İlköğretimde etkili öğretme ve öğrenme öğretmen el kitabı Türkçe öğretimi* (Modül 4). Ankara: T.C. MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Yavuz, M. (2009). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K., Yıldız, M., Ateş, S. ve Rasinski, T. (2010). İlköğretim beşinci sınıf Türk öğrencilerin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (3), 1855-1891.

- Yılmaz, Z. A. (2008). Ana dil gelişimine televizyonun olumsuz etkileri. *Yaşadıkça Eğitim, 100*, 16-21.
- Yılmaz, H. (1996). *İlkokul besinci sınıf Türkçe ders kitaplarının kelime ve cümle kadrosu* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi. (52570)
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı (Çocuğun kişilik gelişimi, yetiştirilmesi ve ruhsal sorunları)*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zülfikar, H. (1991). *Terim sorunları ve terim yapma yolları*. Ankara: TDK Yayınları.
- Jetgiller 1. Bölüm: <http://www.cizgifilm.in/jetgiller-izle/jetgiller-bolum-1.html>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Jetgiller 2. Bölüm: <http://www.cizgifilm.in/jetgiller-izle/jetgiller-bolum-2.html>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Jetgiller 3. Bölüm: <http://www.cizgifilm.in/jetgiller-izle/jetgiller-bolum-3.html>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Jetgiller 4. Bölüm: <http://www.cizgifilm.in/jetgiller-izle/jetgiller-bolum-4.html>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Jetgiller 5. Bölüm: <http://www.cizgifilmseyret.com/jetgillerizle/jetgiller5bolum.html>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Kaptan Tusubasa 1. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=Kypg6CirLy0>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Kaptan Tusubasa 2. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=imKk3RyPVfw>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Kaptan Tusubasa 3. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=3EgiyUFQ0hA>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Kaptan Tusubasa 4. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=UVQp3HD3e3s>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).
- Kaptan Tusubasa 5. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=-MsCPy4GGQg>
(Erişim Tarihi: 4 Şubat 2013).

- Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları 1. Bölüm: http://www.dailymotion.com/video/xxzx93_keloglan-masallari-1-bolum_kids (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları 2. Bölüm: http://www.dailymotion.com/video/xxzx96_keloglan-masallari-2-bolum_kids (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları 3. Bölüm: http://www.dailymotion.com/video/xxzx98_keloglan-masallari-3-bolum-cizgi-film-trt-cocuk_kids (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları 4. Bölüm: http://www.dailymotion.com/video/xxzx9c_keloglan-masallari-4-bolum-cizgi-film-trt-cocuk_kids (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Bir Varmış Bir Yokmuş Keloğlan Masalları 5. Bölüm: http://www.dailymotion.com/video/xxzxdp_keloglan-masallari-5-bolum-cizgi-film-trt-cocuk_kids (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Nane ile limon 1. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=nb17ZqLYVq8> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Nane ile Limon 2. Bölüm: http://www.youtube.com/watch?v=oaVOAXQY_NO (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Nane ile Limon 3. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=yXPPC7z16Rc> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2014).
- Nane ile Limon 4. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=Cfa8yPDA5b4> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Nane ile Limon 5. Bölüm: <http://www.youtube.com/watch?v=ZwvVfIzmim8> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Ben 10 1. Bölüm: <http://www.kuzu.tv/cizgi-film/ben10-yeni-1-bolum-turkce-dublaj-hd/9de753de3> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).
- Ben 10 2. Bölüm: <http://www.kuzu.tv/cizgi-film/ben10-yeni-2-bolum-turkce-dublaj-cizgiflim/7acae322b> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).

Ben 10 3. Bölüm: <http://www.kuzu.tv/cizgi-film/ben10-yeni-3-bolum-turkce-dublaj-cizgiflim/a67444d88> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).

Ben 10 4. Bölüm: <http://www.kuzu.tv/cizgi-film/ben10-yeni-4-bolum-turkce-dublaj-cizgiflim/7fd14d652> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).

Ben 10 5. Bölüm: <http://www.kuzu.tv/cizgi-film/ben10-yeni-5-bolum-turkce-dublaj-cizgiflim/9642501e4> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2013).

URL-1

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Argo> (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013)

URL-2:

<http://www.trt.net.tr/trtcocuk/program.aspx?id=22> (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013).

URL-3:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Ben_10 (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013).

URL-4:

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Jetgiller> (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013).

URL-5:

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kaptan_Tsubasa (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013).

URL-6:

<http://www.trt.net.tr/trtcocuk/program.aspx?id=56> (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013).

Ekler Listesi

Ek-1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Sevgili Öğrenciler,

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. “Çizgi Dizilerin Beşinci ve Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı” konulu yüksek lisans tezimi hazırlamaktayım.

Araştırmamda kullanmak üzere sizlerden en sevdiğiniz çizgi diziler hakkında bilgi vermenizi istiyorum. Aşağıdaki sorulara verdiğiniz yanıtlar araştırmam için önemlidir. Sorularını yanıtlayıp araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Hamiyet BURSALI

SORULAR

- En sevdiğiniz çizgi dizilerden beş tanesinin ismini sırasıyla yazınız.
- Niçin bu çizgi dizileri seviyorsunuz? Kısaca açıklayınız.
- Çizgi dizilere ait aklınızda kalan sözler neler? Bunlara dair birkaç örnek veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı: Hamiyet BURSALI

Doğum tarihi: 15/05/1985

Doğum yeri: Çavdarhisar/KÜTAHYA

Adres: Zafertepe Mahallesi Selahaddin Eyyubi Caddesi Arzu Sitesi B/1
Blok No: 3 Kütahya

E-Posta: hamiyetbursali@gmail.com

Öğrenim Durumu

1999- 2002: Çavdarhisar Çok Programlı Lisesi

2002- 2006: Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği Bölümü

2012- 2014: Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe
Eğitimi Ana Bilim Dalı

İş Deneyimi

2006- Devam Ediliyor: MEB'e bağlı okullarda Türkçe Öğretmenliği

Yayımlar

Topçuoğlu Ünal, F. ve Bursalı, H. (2013). Türkçe öğretmenlerinin motivasyon faktörlerine ilişkin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5.

